

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL
generála Milana Rastislava Štefánika

VOJENSKO – ODBORNÝ SEMINÁR

**TERMINOLÓGIA
V TAKTIKE A OPERAČNOM UMENÍ**

27. apríla 2010
Liptovský Mikuláš

Terminológia v taktike a operačnom umení

Garant seminára:

- doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.
prorektor pre vzdelávanie, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika

Recenzenti príspevkov:

- prof. Ing. Miroslav ŽÁK, DrSc.
vedúci katedry bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
- doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD.
katedra bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
- pplk. Ing. Ivan MAJCHÚT, PhD.
katedra bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
- Ing. Štefan GANOCZY, PhD.
katedra bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika

Zborník obsahuje príspevky, ktoré boli prednesené na vojensko-odbornom seminári ako aj príspevky, ktoré z časových dôvodov nemohli byť prezentované.

ISBN 978-80-8040-396-6

© Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika (2010)

OBSAH

ÚVODNÉ VYSTÚPENIE <i>Pavel BUČKA</i>	4
TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCII (PowerPoint prezentácia) <i>Karel PITTNER</i>	5
STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA AJP-01(D) (PowerPoint prezentácia) <i>Vladimír ZIKMUND</i>	37
TERMINOLOGICKÝ ASPEKT OPERÁCIÍ ALIANCIE <i>Peter SPILÝ, Pavel NEČAS</i>	51
TERMINOLOGICKÝ ASPEKT OPERÁCIÍ ALIANCIE (PowerPoint prezentácia) <i>Peter SPILÝ, Pavel NEČAS</i>	58
TERMINOLOGIE JAKO ZÁKLAD PRO SPOLEČNOU ČINNOST <i>Milan PODHOREC, Ján KÁČER, Martin PSÍK</i>	82
VYUŽÍVÁNÍ TERMINOLOGIE V MEZINÁRODNÍCH OPERACÍCH <i>Milan PODHOREC, Martin PSÍK</i>	85
TERMINOLOGIE V OBLASTI ZPRAVODAJSKÉHO ZABEZPEČENÍ (PowerPoint prezentácia) <i>Milan PODHOREC</i>	88
TERMINOLÓGIA V PLÁNOVACOM A ROZHODOVACOM PROCESE <i>Ivan MAJCHÚT</i>	103
TERMINOLÓGIA V PLÁNOVACOM A ROZHODOVACOM PROCESE (PowerPoint prezentácia) <i>Ivan MAJCHÚT</i>	111
ZÁKLADNÉ POJMY PROCESU VELENIA A RIADENIA <i>Štefan GANOCZY</i>	149
ZÁKLADNÉ POJMY PROCESU VELENIA A RIADENIA (PowerPoint prezentácia) <i>Štefan GANOCZY</i>	157
MANAŽÉRSTVO RIZIKA, ZÁKLADNÉ POJMY A PROCES ZAOBCHÁDZANIA S RIZIKOM <i>Miroslav ŽÁK, Pavel BUČKA</i>	181
MODELOVANIE PROCESU ANALÝZY A HODNOTENIA RIZÍK <i>Miroslav ŽÁK, Pavel BUČKA</i>	190

Vážené dámy, vážení páni,

dovoľte mi, aby som Vás privítal na vojensko-odbornom seminári „TERMINOLÓGIA V TAKTIKE A OPERAČNOM UMENÍ“, ktorý sa koná pod záštitou katedry bezpečnosti a obrany na pôde Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika. Zvlášť sme srdečne potešení prítomnosťou našich hostí, menovite pplk. Ing. Milana Podhorca, Ph.D. z Univerzity obrany v Brne, ďalej Ing. Karla Pittnera z Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality a Ing. Vladimíra Zikmunda z veliteľstva PS OS SR. Všetci menovaní sú erudovanými odborníkmi v oblasti, na ktorú je dnešný seminár zameraný, čo iste prispeje k jeho vysokej odbornej úrovni. Víтам aj ďalších zahraničných účastníkov pplk. gšt. Larsa Ukerwiza dôstojníka Bundeswehru SRN a mjr. Setha Kozaka z armáda USA, ktorí sa v súčasnosti u nás pripravujú na ich budúce funkcie.

Cieľom seminára je formou akademickej a odbornej diskusie objasniť východiská a posúdiť stav terminológie v taktike a operačnom umení a ujasniť si jej vývoj a možné smerovanie.

Terminológia, jasné a jednoznačné chápanie pojmov, definícií a odborných termínov je neodmysliteľným determinantom obrannej štandardizácie, ktorej hlavná idea spočíva v spracúvaní a implementácii obranných koncepcií, doktrín, postupov a návrhov na získanie a udržanie požadovanej úrovne ich zlučiteľnosti, vzájomnej zameniteľnosti alebo zhody s obrannými koncepciami, doktrínami, postupmi a návrhmi Severoatlantickej aliancie a členských štátov aliancie na dosiahnutie interoperability v operačnej, procedurálnej, materiálnej, technickej a administratívnej oblasti.

Problematika vojenskej terminológie nie je na pôde našej akadémie riešená po prvý raz. Inštitút strategických štúdií, predchodca súčasnej katedry bezpečnosti a obrany, vydal v roku 2006 „Terminologický slovník vybraných základných pojmov a skratiek z bezpečnostného prostredia a vojenstva“ a v roku 2008 organizoval terminologickú konferenciu na tému „Implementácia nových pojmov v oblasti vojenskej terminológie“.

V rámci dnešného vojensko-odborného seminára sa stretneme s príspevkami zameranými na legislatívny rámec terminológie v rámci obrannej štandardizácie, na zmeny, ktoré prináša pripravovaná vrcholová aliančná doktrína Allied Joint Doctrine AJP-01(D) ako aj s príspevkami postihujúcimi oblasť terminológie v špecifických vojenských oblastiach - operáciách Aliancie, spravodajskom zabezpečení, plánovacím a rozhodovacím procese a v procese velenia a riadenia.

Na záver by som Vám všetkým chcel zaželať príjemný priebeh seminára, plodnú diskusiu a vyjadriť presvedčenie, že v plnom rozsahu naplní ciele, ktoré si organizátori stanovili. Týmto odovzdávam slovo a riadenie seminára organizátorom podujatia.

Prorektor pre vzdelávanie
doc. Ing. Pavel Bučka, CSc.

Terminológia v obrannej štandardizácii

Ing. Karel PITTNER

TERMINOLÓGIA V NATO

Terminológia je nástroj na ustanovenie výrazov a ich definícií ako i skratiek a ich plných foriem v príslušnej disciplíne, oblasti alebo určitom predmete.

Princíp štandardizácie NATO – v dokumentoch NATO sa musí používať odsúhlasená terminológia Aliancie.

Preklady štandardizačných dokumentov podľa 8 ods. 2 zákona č. 11/2004 Z.z.

TERMINOLÓGIA V NATO

- NATO POLICY FOR STANDARDIZATION OF TERMINOLOGY **C-M(2003)37**
- DIRECTIVE ON THE NATO TERMINOLOGY PROGRAMME **C-M(2005)0023**
- GUIDANCE FOR THE DEVELOPMENT AND PUBLICATION OF NATO TERMINOLOGY **C-M(2007)0023-AS1**

➤ NATO POLICY FOR STANDARDIZATION OF TERMINOLOGY C-M(2003)37

- Základné zásady
- Základné princípy
- Zodpovednosť
- Popísanie procesu štandardizácie terminológie NATO

TERMINOLÓGIA V NATO

➤ **DIRECTIVE ON THE NATO TERMINOLOGY PROGRAMME C-M(2005)0023**

- Stanovuje pravidlá pre implementáciu „Zásad pre štandardizáciu terminológie NATO“

➤ **GUIDANCE FOR THE DEVELOPMENT AND PUBLICATION OF NATO TERMINOLOGY C-M(2007)0023-AS1**

- Stanovuje anglické a francúzske lexikografické zásady pre tvorbu termínov, definícií a skratiek s ich plným znením.
- Poskytuje podrobné inštrukcie pre tvorbu slovníkov a lexikónov NATO.
- Poskytuje informácie o Systéme manažmentu terminológie NATO (NTMS) a jeho Databázy terminológie NATO (NTDB).
- Stanovuje postup na predkladanie návrhov terminológie za využitia formulára „NTMS Terminology Tracking Forms“.

TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCI V SR

Oblasť 1 – schválené dokumenty pre zabezpečenie riešenia otázok terminológie obrannej štandardizácie

➤ Smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 31/2007 o zabezpečení obrannej štandardizácie v znení smerníc č. 89/2009

- používanie SOŠ vo forme prekladu ŠD upravujúcich terminológiu NATO
- činnosť terminologických komisií zložených z odborníkov spôsobilých používať anglický jazyk
- zriadenie týchto komisií riadiacimi funkcionármi podľa pôsobnosti
- zriadenie hlavnej terminologickej komisie z odborníkov z podriadenosti všetkých RF – rieši AAP-6, AAP-15 a AAP-42

➤ nariadenie ministra obrany SR č. 32/2007 o obrannej štandardizácii

- ukladá riadiacim funkcionárom zriadiť jednotlivé terminologické komisie
dňom 1. 6. 2007

TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCI V SR

Oblasť 2 – terminológia používaná vo vnútorných doktrínach, predpisoch, príručkách a dokumentoch

- Terminológia preberaná
 - z predchádzajúcich predpisov
 - z prekladov dokumentov NATO jednotlivými spracovateľmi dokumentov
 - vytváranie tzv. „vlastných špecifických výrazov“
 - **chýbajúca koordinácia a kontrola !!!**

Dôsledok:

- nesúlad terminológie používanej v novo vytváraných doktrínach, predpisoch a pomôckach
- používanie rozdielnych termínov pre pomenovanie toho istého javu

TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCI V SR

Oblasť 3 – ochrana štátneho jazyka

- Zákon č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky
- Uznesenie vlády SR č. 399/1997 k návrhu na zriadenie terminologických komisií pri ministerstvách a ostatných ústredných orgánoch štátnej správy Slovenskej republiky

TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCI V SR

Povinnosti Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality v oblasti terminológie:

- zriadenie hlavnej terminologickej komisie na posudzovanie správnosti prekladov dokumentov patriacich do pôsobnosti MCTC a NCSTP v súlade s čl. 8 Smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 31/2007 o zabezpečení obrannej štandardizácie v znení Smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 89/2009(terminologické slovníky AAP-6, AAP-15 a AAP-42) a s čl. 1 Nariadenia ministra obrany SR č. 32/2007 o obrannej štandardizácii
- zabezpečenie prekladov štandardizačných dokumentov NATO v súlade s § 8 ods. 2 zákona č. 11/2004 Z.z.

Prehľad štandardizačných dokumentov terminológie

General Glossaries

AAP-15	AAP-6	AAP-42
--------	-------	--------

Specialist Glossaries

INTEL	AAP-28	STANAG 1059			
OPERÁCIE	AAP-19	AAP-21	AAP-36 zrušený	AAP-38 štúdia	AAP-39 štúdia
	AAP-41 štúdia	AAP-45	AAP-46	AMP-13	
LOG	AAP-23	AAP-24	AAP-35	ACMP-06	AMEDP-13
	AMEPP-07	AMovP-03	AOP-38	ARMP-07	
C2IS	AAP-31	AAP-33	AComP-01	ADatP -02	APP-07
FINANCE	AAP-43				

General Glossaries

AAP-6 NATO Glossary of Terms & Definitions (English and French)
 AAP-15 NATO Glossary of Abbreviations Used in NATO Documents and Publications
 AAP-42 NATO Standardization

Specialist Glossaries

Intelligence

AAP-28 NATO Glossary of Identification (English and French)
 STANAG 1059 Letter Codes for Geographical Entities

Operations

AAP-19 NATO Combat Engineer Glossary
 AAP-21 NATO Glossary of NBC Terms and Definitions
 AAP-36 NATO Glossary of Air Reconnaissance Terms and Definitions (zrušený)
 AAP-38 Artillery Glossary
 AAP-39 Glossary of Land Military Terms and Definitions
 AAP-41 Explosive Ordnance Disposal (EOD) - Glossary of Terms
 AAP-45 NATO Glossary of Aircraft Aircrew
 AAP-46 NATO Glossary of Aircraft Armament Terms and Definitions
 AMP-13 Introduction and Definition of Terms for NATO Sea Mines

Logistics

AAP-23 NATO Glossary of Packaging Terms and Definitions (English and French)
 AAP-24 Materials Handling Glossary of Terms and Definitions
 AAP-35 NATO Glossary of Asset Tracking Terms and Definitions
 ACMP-06 NATO Configuration Management Terms and Definitions
 AMedP-13 NATO Glossary of Medical Terms and Definition
 AMEPP-07 Glossary of Terms and Definitions Used in the AMEPP [Allied Maritime Environmental Protection Publication]
 AMovP-03 Movement and Transport Documents and Glossary of Terms and Definitions
 AOP-38 Glossary of Terms and Definitions Concerning the Safety and Suitability for Service of Munitions, Explosives and Related Products
 ARMP-07 NATO R&M [Reliability & Maintainability] Terminology Applicable to ARMPs [Allied Reliability & Maintainability Publications]

C2IS [Command and Control Information Systems]

AAP-31 NATO Glossary of Communication and Information Systems Terms and Definitions
 AAP-33 NATO Glossary of Avionics Terms and Definitions
 AComP-01 Communications Glossary, English and French
 ADatP-02 NATO Information Technology
 APP-07 Joint Brevity Words Publication

Finance

AAP-43 NATO Training and Exercise Financial Glossary

Koncepcia terminológie v rezorte obrany

MCTC

- politika terminológie v NATO
- AAP-6 (Terminologický slovník pojmov a definícií v NATO)

NCS TP

- politika terminológie OŠ
- AAP-42 (Terminologický slovník pojmov a definícií OŠ ako systému)

Pracovné skupiny TAs

- odborná terminológia
 - terminologické slovníky pojmov a definícií jednotlivých odborností
- (celkom 29 - spravodajské, operačné, logistické, komunikačných a informačných systémov a finančné)

Implementácia do SOŠ ⇒ referenčné dokumenty

TERMINOLOGICKÉ KOMISIE

**SOŠ
AAP-6**

**SOŠ
AAP-42**

**SOŠ
AAP.....**

**SOŠ
STANAG...**

KONCEPCIA TERMINOLÓGIE

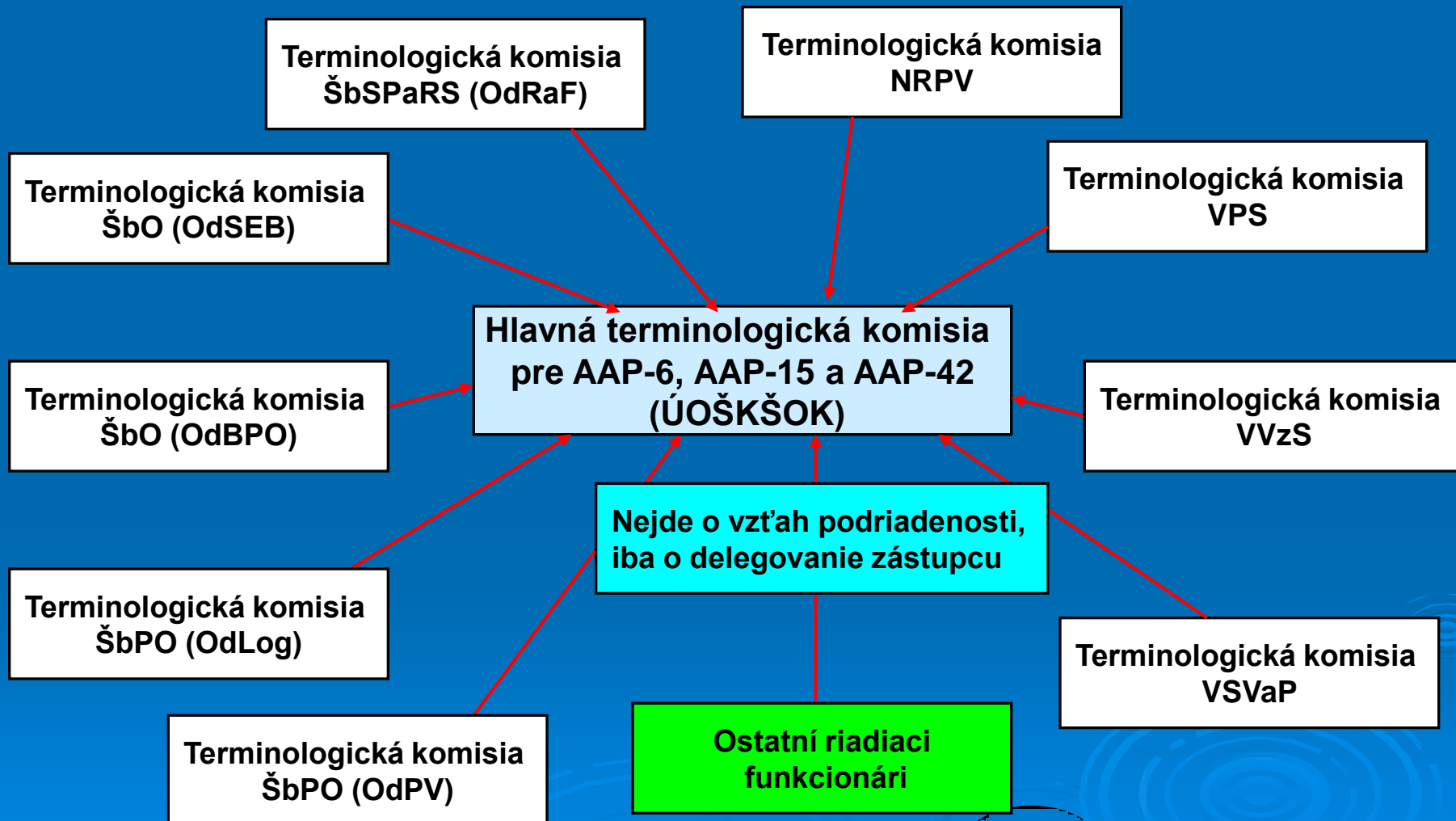
Terminologické komisie v rezorte obrany

- Terminologické komisie zriaďujú riadiaci funkcionári
- Zriadené z odborníkov spôsobilých používať anglický jazyk
- Posudzujú správnosť prekladu terminologických slovníkov NATO v etape spracovania návrhu SOŠ
- Posudzujú novelizáciu terminologických slovníkov

Vzťah terminologických komisií

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

STANAG implementované do SOŠ:

- **ACodP-1-7 SOŠ ACodP-1-7**
- **STANAG 2493 – AAP-35** NATO Glossary of Asset Tracking Terms and Definitions (VSVaP) **SOŠ 2493 AAP-35**
- **STANAG 2998 – AAP-24** Materials Handling Glossary of Terms and Definitions (VSVaP) **SOŠ 2998 AAP-24**
- **STANAG 3300 – AAP-46** NATO Glossary of Aircraft Armament Terms and Definitions (VVzS) **SOŠ 3300 AAP-46**
- **STANAG 3680 – AAP-6** NATO Glossary of Terms & Definitions (English and French) (R ÚOŠKŠOK) **SOŠ 3680 AAP-6**
- **STANAG 3871 – AAP-45** NATO Glossary of Aircraft Aircrew (VVzS) **SOŠ 3871 AAP-45**
- **STANAG 3908 – AAP-33** NATO Glossary of Avionics Terms and Definitions (VVzS) **SOŠ 3908 AAP-33, 3968**
- **STANAG 4174 – ARMP-07** NATO R&M [Reliability & Maintainability] Terminology Applicable to ARMPs [Allied Reliability & Maintainability Publications] (NRpV) **SOŠ 4174 ARMP-07**

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

STANAG implementované do SOŠ:

- **STANAG 4279 – AAP-23** NATO Glossary of Packaging Terms and Definitions (English and French) (**NRpV**) **SOŠ 4279 AAP-23**
- **STANAG 4427 – ACMP-6** NATO Configuration Management Terms and Definitions (**NRpV**) **SOŠ 4427 ACMP-6**
- **STANAG 5064 – AAP-31** NATO Glossary of Communication and Information Systems Terms and Definitions (**ŠbPO – OdPV**) **SOŠ 5064 AAP-31**
- **STANAG 5625 – ADatP-02** NATO Information Technology (**ŠbPO – OdPV**) **SOŠ 5625 ADatP-02**
- **STANAG 6020 – AAP-43** NATO Training and Exercise Financial Glossary (**GR SEFIM - ŠbSPaRS**)
- **STANAG 7186 – AAP-42** NATO Standardization Glossary (**R ÚOŠKŠOK**) **SOŠ 7186 AAP-42**
- **AAP-15** NATO Glossary of Abbreviations Used in NATO Documents and Publications (**R ÚOŠKŠOK**) **SOŠ AAP-15**

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

ADMIS - Administratívny informačný systém - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Obľúbené položky Nástroje Pomocník

http://admis.mil.sk/

ADMIS - Administratívny informačný systém

ADMIS

- Plán činností
- Úlohy
- Smernice
- Štandardizačné dokumenty**

- Vedenie elektronického protokolu písomností
- Evidencia prijímaných a odosielaných zásielok na PAB
- Evidencia prijímaných a odosielaných zásielok na OJ
- Evidencia prijímaných a odosielaných zásielok v ZOO

- Šablóny a vzory
- Príručky používateľ'ov a návody na použitie
- Metodická pomoc GŠ

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

Štandardizačné dokumenty - testovacia prevádzka - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Obľúbené položky Nástroje Pomocník

http://admis.mil.sk:7777/pls/mat/ssd_uiu9_material.fullscr

Google

Štandardizačné dokumenty - testovacia prevádzka

Strana Nástroje

Ministerstvo obrany
Slovenskej Republiky

Štandardizačné dokumenty

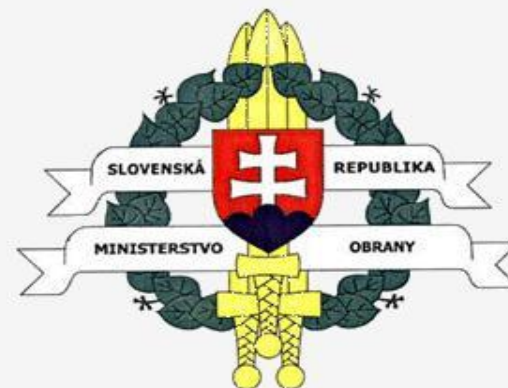
Používateľ: Ing. Karel PITTNER

v 1.20

Domov

Odhlásiť Zmena hesla

- Hľadať
- Nový STANAG
- Nový SOŠ
- Nový AP
- Pracovné skupiny
- Administrátori
- StanDoc
- AP
- SOŠ
- STANAG

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

Standardizačné dokumenty - testovacia prevádzka - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Obľúbené položky Nástroje Pomocník

http://admis.mil.sk:7777/pls/mat/ssd_uui9_material.fullscr

Google

Standardizačné dokumenty - testovacia prevádzka

Strana Nástroje

Ministerstvo obrany
Slovenskej Republiky

Standardizačné dokumenty

Používateľ: Ing. Karel PITTNER

v 1.20

Domov

Odhlásiť Zmena hesla

Zoznam dokumentov v StanDoc/SOŠ/SOŠ

Počet dokumentov: 90 Počet profilov: 90

Označenie	Stupeň utajenia	Názov	Zmena	Spracovateľ
SOŠ AAP-15	NU	Slovník skratiek NATO používaných v štandardizačných dokumentoch NATO (vydanie 1) (1)	--	SLI a.s. Košice
SOŠ ACodP 1-1	NU	Politika a princípy (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-2	NU	Identifikácia položky (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-3	NU	Klasifikácia položky (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-4	NU	Medzinárodné operácie (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-5	NU	Automatické spracovanie a výmena kodifikačných údajov v NATO (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-6	NU	Publikácie, formuláre a periodické hlásenia (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ ACodP 1-7	NU	Slovník kodifikačných termínov NATO (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ľubomír Krivosudský
SOŠ AMovP-2	NU	Postupy pri presunoch s prekročením národných hraníc (vydanie 1) (1)	--	Štáb logistiky GŠ OS SR
SOŠ AQAP 2000	NU	Stratégia NATO pre integrované systémy prístupu ku kvalite počas životného cyklu (vydanie 1) (1)	--	Ing. Ján Kováč - I&K, Nová Dubnica

- Hľadať
- Nový STANAG
- Nový SOŠ
- Nový AP
- Pracovné skupiny
- Administrátori
- StanDoc
- AP
- SOŠ
- SOŠ**
- STANAG

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

Hlavná stránka ÚOŠKŠOK - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobrazit' Oblíbené položky Nástroje Pomocník

http://www.uoskso.sk/ Google

Mi ob -> Klub MO SR NATO Standardization Agency Hlavná stránka ÚOŠKŠOK

Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality

Odbor obrannej štandardizácie

Odbor štátneho overovania kvality

Odbor kodifikácie

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

Aktuality odboru obrannej štandardizácie - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobrazit' Oblíbené položky Nástroje Pomocník

http://www.uosksok.sk/?odbor=2_SK&language=SK

Google

Mini obra -> Servis

NATO Standardization Agency

Aktuality odboru obrann... x

Strana Nástroje

ÚRAD PRE OBRANŇÚ ŠTANDARDIZÁCIU, KODIFIKÁCIU A ŠTÁTNE OVEROVANIE
KVALITY

Home

Mapa stránok

Prihlásiť sa

Slovensky

Odbor obrannej štandardizácie

Odbor obrannej štandardizácie

Odbor kodifikácie

Odbor štátneho overovania kvality

Aktuality odboru

Kontaktné údaje

Predhovor

Základné pojmy

Legislatíva a normatívy

Štandardizačné dohody NATO

Európska obranná agentúra
(EHDP a EDSIS)

Spojenecké publikácie

Slovenské obranné štandardy

Terminológia

Najčastejšie otázky,
pripomienky a námety

AKTUALITY O ČINNOSTI ODBORU

Aktualizované: 20. 11. 2008 11:19

Archív

9.10.2009

Rokovanie terminologickej komisie

Rokovanie Hlavnej terminologickej komisie Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality. Dňa 7.9.2009 sa v priestoroch Ministerstva...

9. 10. 2009 06:34

2.05.2008

Informačný systém EDSIS

Európska obranná agentúra EDAMSHT zriadila informačný systém EDSIS, kde sú uverejnené projekty, na riešení ktorých sa môžu zúčastniť členské krajiny EDA. URL...

2. 05. 2008 11:07

6.10.2009

SLOVAKIAN WORKSHOP MSHT 2009

SLOVAKIAN WORKSHOP MSHT 2009 V dňoch 8.9.2009 až 10.9.2009 sa na MO SR uskutočnil medzinárodný seminár Slovakian Workshop a rokovanie EDAMSHT ...

6. 10. 2009 07:19

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

Terminologické slovníky - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Obľúbené položky Nástroje Pomocník

http://www.uosksok.sk/?page=42_SK&odbor=2_SK

Mi ob -> Formuláre NATO Standardization Agency Terminologické slovníky

Aktuality odboru

Kontaktné údaje

Predhovor

Základné pojmy

Legislatíva a normatívy

Štandardizačné dohody NATO

Európska obranná agentúra (EHDP a EDSIS)

Spojenské publikácie

Slovenské obranné štandardy

Terminológia

Štatút hlavnej terminologickej komisie

Terminologické slovníky

Najčastejšie otázky, pripomienky a námety

TERMINOLOGICKÉ SLOVNÍKY

Na tejto stránke nájdete prehľad prijatých terminologických slovníkov NATO, ktoré boli implementované do slovenských obranných štandardov.

Terminologické slovníky NATO implementované do slovenského obranného štandardu, ktoré nie sú zverejnené v plnom znení, si môžete v zmysle § 10 Zákona č.11/2004 Z.z. písomne objednať na adrese: Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality, Martina Rázusa 7, 911 01 Trenčín alebo prostredníctvom e-mailu: vladimir.duhar@mil.sk

Prehľad terminologických slovníkov NATO implementovaných do slovenských obranných štandardov:

Označenie	Stupeň utajenia	Názov (meno súboru)
SOŠ AAP-15	NU	Slovník skratiek NATO používaných v štandardizačných dokumentoch NATO (vydanie 1)
SOŠ ACodP 1-7	NU	Slovník kodifikačných termínov NATO (vydanie 1)
SOŠ ARMP-7	NU	R & M terminológia NATO aplikovaná na ARMP (vydanie 1)
SOŠ 2493 AAP-35	NU	Terminologický slovník termínov a definícií NATO z oblasti sledovania pohybu zdrojov (vydanie 1)
SOŠ 2998 AAP-24	NU	Slovník termínov a definícií používaných pri manipulácii s materiálom v NATO (vydanie 1)
SOŠ 3300 AAP-46	NU	Slovník termínov a definícií NATO pre výzbroj lietadla (vydanie 1)
SOŠ 3680 AAP-6	NU	Slovník termínov a definícií NATO (vydanie 2)
SOŠ 3871 AAP-45	NU	Slovník odborných termínov a skratiek NATO používaných v oblasti integrácie lietadla a posádky (vydanie 1)
SOŠ 3908 AAP-33, 3968	NU	Slovník termínov a definícií NATO používaných v oblasti leteckej elektroniky, elektrotechniky a elektromagnetizmu (vydanie 1)
SOŠ 4279 AAP-23	NU	Terminologický slovník pojmov a definícií NATO používaných v oblasti balenia (vydanie 1)
SOŠ 4427 ACMP-6	NU	Termíny a definície NATO manažérstva konfigurácie (vydanie 1)
SOŠ 5625 ADatP-2	NU	Slovník informačných technológií NATO (vydanie 1)
SOŠ 6020 AAP-43	NU	Slovník finančných termínov a definícií NATO pre výcvik a cvičenia (vydanie 1)
SOŠ 7186 AAP-42	NU	Slovník termínov a definícií NATO používaných v oblasti obrannej štandardizácie (vydanie 1)

Terminologické slovníky NATO implementované do slovenských obranných štandardov v plnom znení:

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

STANAG spracovávané do SOŠ (plán na rok 2010):

- **AOP-38** Glossary of Terms and Definitions Concerning the Safety and Suitability for Service of Munitions, Explosives and Related Products (NRpV)

STANAG implementované do metodickej pomôcky:

- **STANAG 2367 – AAP-21** NATO Glossary of NBC Terms and Definitions (ŠbO – OdbPO) „SPJ-3-4/RCHBO – Terminologický slovník“
- **STANAG 2456 – AMovP-03** Movement and Transport Documents and Glossary of Terms and Definitions (ŠbPO – OdLog) „Metodické pokyny k prepravným dokumentom a odbornej terminológii NATO používaným v oblasti presunov a prepravy vojsk – č.p. VSVaP-93-1/2007“
- **STANAG 2991 – AAP-19** NATO Combat Engineer Glossary (ŠbO – OdbPO) „SPJ-3-9/Žen – Terminologický slovník ženijnej podpory“

STANAG implementované do STN:

- **STANAG 5626 – AComP-01** Communications Glossary, English and French (ŠbPO – OdPV) – ide o staršiu edíciu z roku 2000

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

STANAG neimplementované:

- **STANAG 1059** Letter Codes for Geographical Entities (*ŠbO*
– *OdSEB*)
- **STANAG 1161 – AMP-13** Introduction and Definition of Terms for
NATO Sea Mines
- **STANAG 1401 – APP-07** Joint Brevity Words Publication – prijatý v r.
2005, mal sa implementovať do DOP+12 – promulgovaný však bol už 3/06
(*ŠbO*)
- **STANAG 2409 – AMedP-13** NATO Glossary of Medical Terms and
Definition (*ÚHL*)
- **AAP-28** NATO Glossary of Identification (English
and French) - (*ŠbPO* – *OdPV*)

Prehľad terminologických STANAG-ov a ich implementácie do SOŠ

STANAG neimplementované – pokračovanie:

- **AMEPP-07** **Glossary of Terms and Definitions Used in the AMEPP** [Allied Maritime Environmental Protection Publication] (GR SEOPMZ – CNAD AC/141)
- **STANAG 2247 – AAP-38** **Artillery Glossary – štúdia** (VPS)
- **STANAG 2248 – AAP-39** **Glossary of Land Military Terms and Definitions – štúdia** (VPS)
- **STANAG 2279 – AAP-41** **Explosive Ordnance Disposal (EOD) - Glossary of Terms – štúdia** (ŠbO – OdBPO)

TERMINOLÓGIA V OBRANNEJ ŠTANDARDIZÁCI V SR

Pohľad úradu na harmonizáciu „oblastí“ terminológie obrannej štandardizácie v SR:

Oblasť 1 a 2

- v súlade so Smernicou č. 31/2007 dokončiť prijímanie terminologických slovníkov NATO a ich implementáciu do SOŠ
- používanie odsúhlasenej terminológie pri tvorbe nových dokumentov
- kontrola, oprava a zosúladenie terminológie v už vytvorených a platných dokumentoch

Oblasť 3

- ochrana štátneho jazyka nepatrí do pôsobnosti úradu
- musí byť ošetrená v rámci smerníc MO SR na tvorbu INA

NATO Terminology Management System

NATO Standardization Agency - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Oblíbené položky Nástroje Pomocník

https://nsa.nato.int/protected/ Chyba certifikátu Google

Mini obra -> Doktríny NATO Standardization A...

- NSA
- NSA HOME
- Who are we
- Procedures
- Meetings schedule

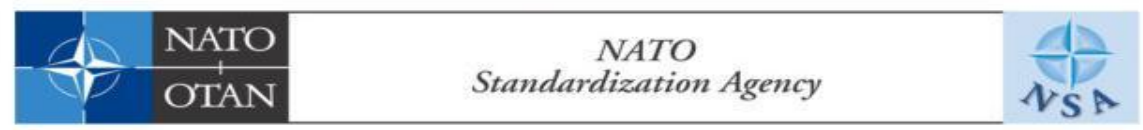
- Directorate
- Director's Office
- Standardization
 - Policy & Coord
 - Terminology
 - Civil Standards
 - PFP
- MC Boards - WGs
- Joint
- Maritime
- Land
- Air
- Medical

- Publications
- STANAG and AP Catalogue
- Quick Search: Insert STANAG number or AP Short Title, and press ENTER

NSA Sites: public protected ntms

NATO Standardization Agency (NSA) Protected Web Site

Welcome to the **Protected Web Site** of the

NATO Standardization Agency (NSA)

This site provides information on the NSA and the Working Groups that it sponsors.

[Implementation of the new Secure Access Device has been postponed.](#)

NSA Mission

To initiate, coordinate, support and administer standardization activities conducted under the authority of the NATO Committee for Standardization (NCS). The NSA is also the Military Committees lead agent for the development, coordination and assessment of operational standardization. [More information is available here \(including two booklets\)](#)

Contact Information

NATO Terminology Management System

Search the NATO Terminology Data Base - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobrazit' Oblúbené položky Nástroje Pomocník

https://nsa.nato.int/ntms/search/default.html Chyba certifikátu Google

Search the NATO Terminology Data Base Strana Nástroje

NATO TERMINOLOGY MANAGEMENT SYSTEM

Home **NATO Glossaries (NSDD)** NSA Public Site NSA Protected Site [Log out](#)

Welcome to the NTMS
 The NATO Terminology Management System is used to search terms, abbreviations and definitions found in NATO documents, communications and activities of all kinds.

- Reference Documents**
- Policy for Standardization of Terminology
 - Directive on the NATO Terminology Programme
 - Guidance for NATO Terminology
 - Terminology Tracking Form
- Contacts**
- NTMS Coordinator
 - Office of NATO Terminology Coordination

SEARCH NATO TERMINOLOGY DATABASE

Type of Search ☒ Exact ☐ Partial ☐ Starting With ☐ List ALL	Search For ☒ Terms (Designations) ☐ Abbreviations (Designations) ☐ Definitions and Full forms ☐ Designations, Definitions and Full forms	Search Language ☒ English ☐ French	Search
--	---	---	------------------------

Please enter the Term - abbreviation - word - starting letter(s) you would like to search for:

The database currently contains the following 21 glossaries: **AAP-6 (2009), AAP-15 (2009), AAP-19(C)(1997), AAP-28(B)(2002), AAP-31(A)(2001), AComP-1(Ed.3)(2005), ADatP-2 (Ed.10)(2005), AAP-21 (2006), AAP-24 (2005), AAP-42 (2007), AAP-45 (2004), AAP-46 (2004), AOP-38 (2006), AAP-33 (1998), ACOMP-06 (2007), AMovP-03 (2002), ARMP-07 (2001), STANAG 3968 (1998), AAP-43 (2005), STANAG 4389 (1990) and AAP-23 (1992).** More information can be found by clicking on the **NATO Glossaries (NSDD)** link.

Please be aware that this data collection represents the initial stage in the development of this database. It may therefore contain more than one entry for a given concept. In such cases, all those involved in the NATO Terminology Programme will combine the information into a single entry over the next few years.

Terminology contained in the NTMS is made available free of charge to all users. Users may copy or extract terminology developed by NATO and contained in the NTMS without the express consent of the NSA, provided NATO is shown as the source. Terminology taken from external sources and found in the NTMS may be subject to copyright. Users wishing to copy or extract such terminology for non-NATO purposes must seek permission from its intellectual property holder.

NATO Terminology Management System

Term and Definitions in the NATO Terminology Database - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Oblíbené položky Nástroje Pomocník

https://nsa.nato.int/ntms/search/termlist.html Chyba certifikátu Google

Term and Definitions in the NATO Terminology Database

NATO TERMINOLOGY MANAGEMENT SYSTEM

Home NATO Glossaries (NSDD) NSA Public Site NSA Protected Site [Log out](#)

SEARCH NATO TERMINOLOGY DATABASE

Type of Search: Exact, Partial, Starting With, List ALL

Search For: Terms (Designations), Abbreviations (Designations), Definitions and Full forms, Designations, Definitions and Full forms

Search Language: English, French

[Search](#)

Please enter the Term - abbreviation - word - starting letter(s) you would like to search for:

[Printer friendly version](#)

ENGLISH	STATUS Abbr.	FRENCH	STATUS Abbr.
port of debarkation Synonym(s) - admitted: port of disembarkation A seaport, airport or railhead where personnel, equipment and/or stocks are unloaded from a means of transport. <i>Related term(s): debarkation. embarkation.</i> Responsible group(s):MC, MCTC; Source(s):AAP-06;	NA 4 Nov 2005	port de débarquement Port maritime, aéroport ou terminal ferroviaire où du personnel, des équipements ou des stocks sont déchargés d'un moyen de transport. <i>Terme(s) connexe(s): débarquement. embarquement. port d'embarquement.</i>	NA SPOD 4 Nov 2005

NATO Terminology Management System

NATO TERMINOLOGY MANAGEMENT SYSTEM

Home NATO Glossaries (NSDD) NSA Public Site NSA Protected Site [Log out](#)

SEARCH NATO TERMINOLOGY DATABASE

Type of Search:
 Exact
 Partial
 Starting With
 List ALL

Search For:
 Terms (Designations)
 Abbreviations (Designations)
 Definitions and Full forms
 Designations, Definitions and Full forms

Search Language:
 English
 French

[Search](#)

Please enter the Term - abbreviation - word - starting letter(s) you would like to search for:

LIST OF ABBREVIATIONS				
ENGLISH	STATUS	FRENCH	STATUS	AAP-15
COG 1. centre of gravity Responsible group(s): NCS, NASG;	NA 11 Jun 2003	COG 1. centre de gravité	NA 11 Juin 2003	☒
COG 2. course made good over the ground Related term(s): CSG, CSW, CTW. Responsible group(s): NCS, NASG;	NA 27 Feb 1995	COG 2. route sur le fond	NA 27 Fév 1995	☒

NATO Terminology Management System

NATO Terms Partial Search - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobraziť Oblíbené položky Nástroje Pomocník

https://nsa.nato.int/ntms/search/termlistbox.html Chyba certifikátu Google

NATO Terms Partial Search Strana Nástroje

NATO TERMINOLOGY MANAGEMENT SYSTEM

Home NATO Glossaries (NSDD) NSA Public Site NSA Protected Site [Log out](#)

SEARCH NATO TERMINOLOGY DATABASE

Type of Search:
 Exact
 Partial
 Starting With
 List ALL

Search For:
 Terms (Designations)
 Abbreviations (Designations)
 Definitions and Full forms
 Designations, Definitions and Full forms

Search Language:
 English
 French

[Search](#)

Please enter the Term - abbreviation - word - starting letter(s) you would like to search for:

LIST OF TERMS			
TERM	DEFINITION	ABBREVIATION	
(equipment) operational defect		OP DEF	
(operational) MUF	☒		
ACE Operational Planning and Review Board		OPRB	
aeromedical evacuation operations officer	☒		
aeromedical evacuation operations team		AEOT	
air defence operations area	☒		
air defence operations centre		ADOC	
air defence operations liaison team		ADOLT	
air force special operations component		AFSOC	
air logistic support operation	☒		
air operation		AO	
air operations centre		AOC	
air operations coordination centre		AOCC	
air operations planning & tasking system		AOPTS	

NATO Terminology Management System

Term and Definitions in the NATO Terminology Database - Windows Internet Explorer

Súbor Úpravy Zobrazit' Oblíbené položky Nástroje Pomocník

https://nsa.nato.int/ntms/search/termlist.html Chyba certifikátu Google

Term and Definitions in the NATO Terminology Database Strana Nástroje

Home NATO Glossaries (NSDD) NSA Public Site NSA Protected Site **Log out**

Information about how to securely logout from the NSA protected sites

SEARCH NATO TERMINOLOGY DATABASE

Type of Search

- Exact
- Partial
- Starting With
- List ALL

Search For

- Terms (Designations)
- Abbreviations (Designations)
- Definitions and Full forms
- Designations, Definitions and Full forms

Search Language

- English
- French

Search

Please enter the Term - abbreviation - word - starting letter(s) you would like to search for:

[Printer friendly version](#)

LIST OF DEFINITIONS

ENGLISH	STATUS Abbr.	FRENCH	STATUS Abbr.
air defence operations area	NA 4 Oct 2000	zone de tir contrôlé	NA 1 Fév 1973
<p>A geographical area within which procedures are established to minimize interference between air defence operations and other types of operations. It may include one or more of the following: a. air defence action area; b. air defence area; c. air defence identification zone; d. firepower umbrella. <i>Related term(s): air defence action area, air defence identification zone.</i> Responsible group(s):MC, MCTC; Source(s):AAP-06;</p>		<p><i>Terme(s) préféré(s): zone d'opérations de défense aérienne.</i></p>	
air defence operations area	NA	zone d'opérations de défense	NA

https://nsa.nato.int/ntms/signoutnsa.html 100% Důveryhodné lokality

Vaše otázky, prosím!

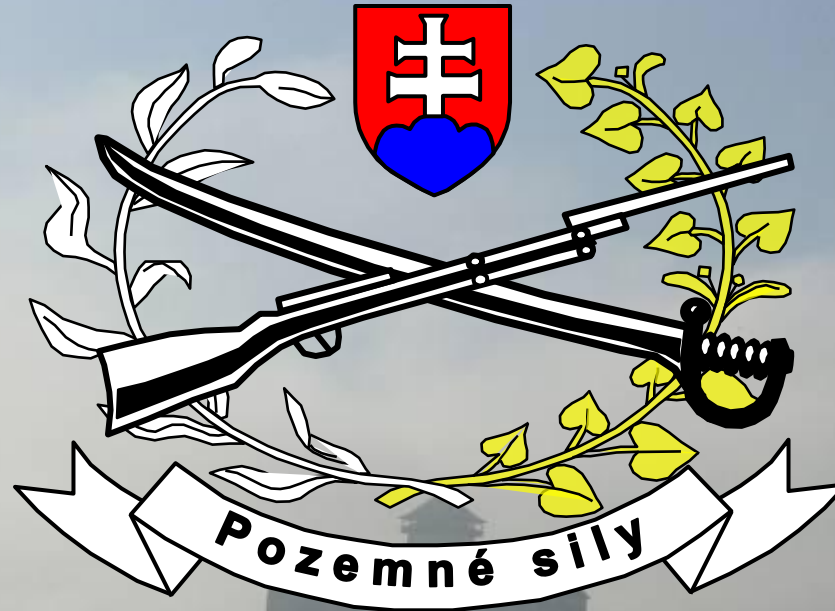

Pozemné sily
OS SR

Pozemné sily OS SR

Veliteľstvo
PS OS SR

Stručná charakteristika AJP- 01 (D)

Ing. Vladimír ZIKMUND (plk. v. z.)
vedúci OdTDŠaP PS OS SR

Štruktúra prezentácie:

1. Kľúčové témy
2. Úrovne vedenia vojenských operácií
3. Príspevok NATO ku komplexnému prístupu „Comprehensive Approach“
4. Charakteristika operácií
5. Operačné námety
6. Terminologické spresnenia

1. KLÚČOVÉ TÉMY

inak povedané východiskové tézy, na ktorých je vybudovaná celá AP:
zostali rovnaké ako v AJP-01 verzia (C), zmenilo sa poradie –

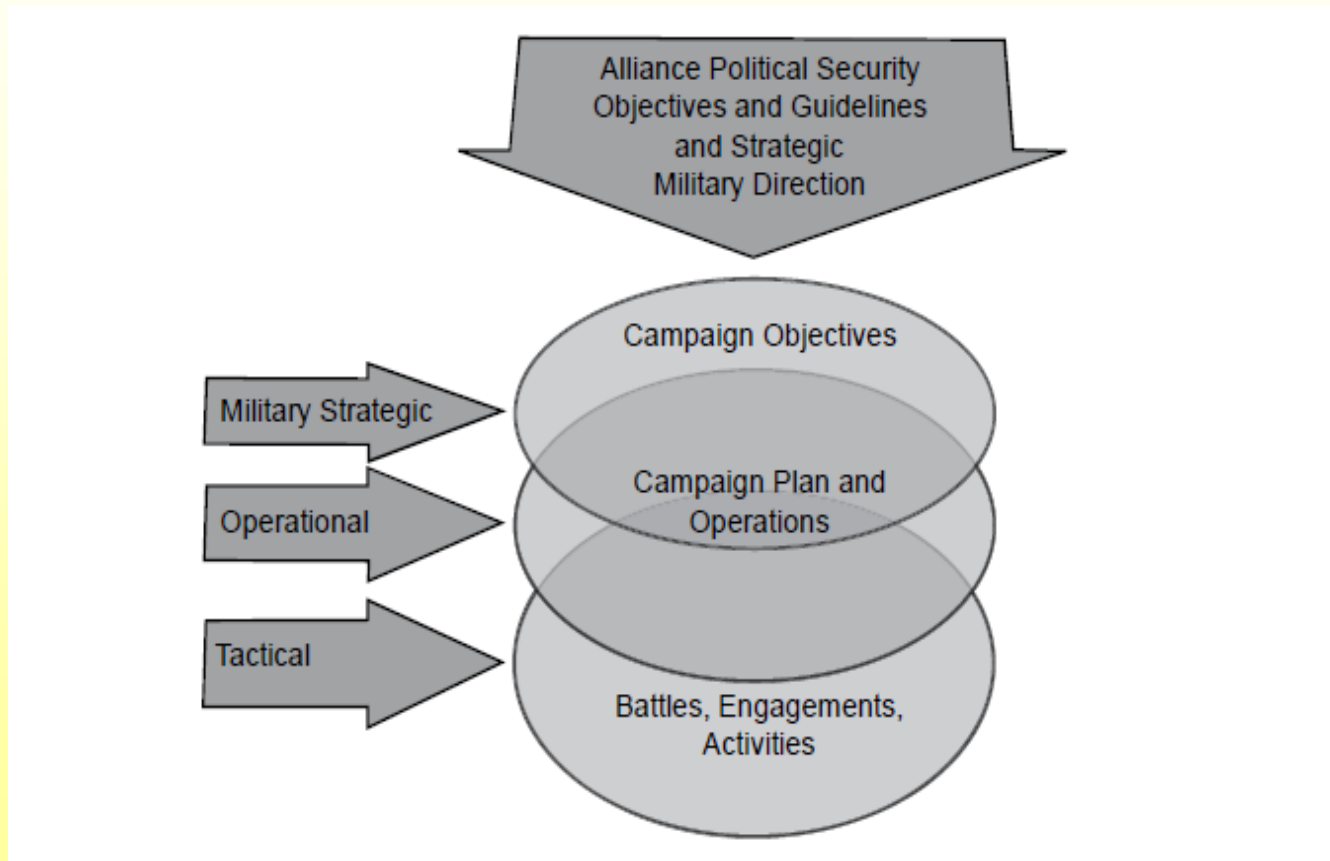
ako prvá je : **operácie sú operácie**

pribudla:

e. PRÍPRAVA. AJP-01(D) sa nezaoberá prípravou veliteľov, štábov a síl pre operáciu. To ale neznamená, že proces prípravy je možné podceňovať, najmä jeho dopad na štruktúru síl, výcvik, doktrínu, koncepty a ďalšie základné faktory každej misie.

2.ÚROVNE VOJENSKÝCH OPERÁCIÍ – delineaácia

3. PRÍSPEVOK NATO KU KOMPLEXNÉMU PRÍSTUPU („Comprehensive Approach“)

Z vojenského hľadiska neznamená komplexný prístup len spoločne zdieľané chápanie situácie, ale predovšetkým akceptáciu skutočnosti, že v určitých situáciách môžu nevojenský aktéri prispieť k splnení vojenských cieľov a naopak.

Podmienky úspešnej aplikácie:

- a. zvýšene koherencie pri uplatňovaní „Alliance’s crisis management instruments“, najmä v oblasti plánovacích postupov – vojenských aj politických ,
- b. zdokonalenie praktickej spolupráce aliancie s ostatnými partnermi, a to všetkými relevantnými vládnymi aj mimovládnymi. Spoluprácu treba aplikovať na všetkých úrovniach až po lokálne plánovanie podielu na operáciach.
- c. Zvyšovať spôsobilosti aliancie pri vojenskej podpore od stabilizačných operácií až po rekonštrukčné úsilie - vo všetkých fázach konfliktu so všetkými aktérmi.

4. CHARAKTERISTIKA OPERÁCIÍ

Riešenie komplexu krízy vyžaduje hlboké porozumenie:

- **aktérom** (conventional and irregular opponents, and a range of friendly, neutral and/or belligerent actors).
- **operačnému prostrediu** (psychological and physical, Individual and group motivations, objectives and other purposes, physical terrain),
- **vojenským a ostatným úlohám** (with varying supporting/supported relationships).

Rozhodne lepšie ako skúmať konkrétne rozdiely medzi typmi operácií a kríz (a vojenským prispením k ich riešení) môže byť pochopiť situáciu na základe nasledujúcich pojmov:

- ❖ *kto je do konfliktu zapojený*
- ❖ *prečo a čo sa vlastne stalo – k čomu došlo.*
- ❖ *aké akcie, kedy a kde je nevyhnutné vykonať.*

5. OPERAČNÉ NÁMETY

(pozor!!! nie námety ťaženia)

BOJ (Operácie na neutralizáciu hlavných hrozieb - Operations to Neutralize Major Threats)

1. Major combat operations may still be required in the **direct defense** of NATO against a major aggressor. This would normally **involve conventional force-on-force combat** of varying scale, frequency and intensity **between opposing states' armed forces** (that is to say, warfighting) where the armed forces of a state act principally to implement that state's national policy.
2. States armed forces may **also use irregular activities** in order to support their conventional forces military objectives. Major combat operations may be further exacerbated, perpetuated, or exploited by irregular activists seeking to benefit from instability, whether through insurgency, terrorism, criminality or disorder.
3. Major combat tends to be characterized by a **series of battles and major engagements**, and therefore tends to be characterized by intense combat activity and logistic consumption. Particular emphasis is placed upon maintaining freedom of action and denying that freedom to an enemy. The tempo of activities is usually high, with a need to prioritise resources and generate additional fighting power. Major combat operations more often than not involve large-scale manoeuvre by complex and multi-faceted joint forces, organised and commanded as functional components.

BEZPEČNOSŤ (Operations to Enable Stabilization)

- 1 The **transition from combat operations to multi-agency stabilization operations** (to re-establish security, stability and prosperity (underpinned by the rule of law)) is hugely important. It is likely to be characterised not by the achievement of specific end-states (such as absolute victory) but by incremental conditions-based outcomes (albeit they may reflect political direction to achieve particular goals according to a rough timetable). The mix of actors, and their respective motivations, will be highly dynamic. Conventional opponents, even once defeated, may re-appear or be reinforced by irregular activists; the threat they pose may need to be countered at the same time that legitimate indigenous governance and authority are being re-established. Pursuing the gradual transition towards stability, NATO commanders are likely to support the activities of other actors in protecting, strengthening and restoring civil society, governance, rule of law and the economy.
- 2 The **long-term goal should be to resolve the underlying tensions that led to the inception or resurgence of conflict, and to create the conditions for successful longer-term development**. The immediate contribution by NATO military forces, however, is likely to be to re-establish and maintain (sufficient) security for the local populace and civilian agencies to enable the stabilization process to advance. This will involve preventing or containing violence, and protecting people and key institutions. There will then be a need to promote those (largely political) processes which lead to lasting stability, through the development of indigenous capacity, rule of law and a robust civil society. The level of military activity required depends upon the context of the campaign and the ability of the other instruments of power and non-governmental organisations to operate with appropriate protection, despite perceived security risks.

PEACE SUPPORT OPERATIONS

- 1 Peacekeeping follows an agreement or ceasefire that has **established a permissive environment where the level of consent and compliance is high, and the threat of disruption is low.** The purpose is to sustain a situation that has already met the steady-state criteria established by international mandate; the use of force by peacekeepers is normally limited to self-defence. Typical peacekeeping activities include interposition and protection, the interim management of selected civilian administration, and humanitarian assistance.
- 2 Peace enforcement is also predicated on the existence of a cease-fire or peace agreement, but the level of consent or compliance is uncertain, and the threat of disruption is considered to be high. Consequently, NATO military forces contributing to peace enforcement should be capable of applying credible coercive force, **impartially, to ally the provisions of the peace agreement.**

INÉ DRUHY AKTIVÍT - Sily NATO spravidla podporujú široký rozsah ďalších aktivít:

- **a. SECURITY SECTOR REFORM.** Security Sector Reform (SSR) involves reforming security institutions so that, under the control of a legitimate authority, they can play an effective and accountable role in providing internal and external security. SSR can apply to any security institution, including police and militias, and may be preceded by Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR). It encompasses: host nation defence ministry reform; training and development; education; and support for the enhancement of judicial and law enforcement institutions.
- **b. CAPACITY BUILDING.** Capacity building involves the enhancement of national and regional institutions in order to reinforce their credibility among, and authority over, an indigenous population. The aim is to **cultivate sufficient authority within local, regional and national institutions that their governance becomes self-sustaining.**
- **c. INTERIM GOVERNANCE.** Long-term governance must be indigenous. Where instability develops in ungoverned space, or an existing government has insufficient authority, then an intervention force may be needed to underpin some form of interim governance. The key will be to build authority, restore order, encourage respect for due political process, and then hand over to the indigenous authority as soon as possible. The precise form and function of governance institutions and the extent of any military contribution will be determined at NATO's strategic level (the North Atlantic Council (NAC)). In a comprehensive approach, SACEUR (as the military-strategic commander) will provide his operational level commander with direction on interim governance (including relevant objectives and the military contribution to them), agreed by the NAC, and where necessary by other relevant international institutions (e.g. the UN).

- **d. RESTORATION OF ESSENTIAL SERVICES.** In the immediate **aftermath of a conflict, catastrophic incident or natural disaster** when appropriate civil agencies may be unable to act quickly or operate with sufficient safety, the reconstitution of critical infrastructure and the restoration of essential services may fall to the military; within the means available. The aim is likely to be two-fold: to provide support to those in need, and to cement the support of the civil population. Services deemed essential will depend on the situation and the needs of the people. They may include the protection and/or restoration of medical care, the re-establishment of transportation systems, and the provision of potable water, electrical power and other utilities. As the security situation becomes more benign, non-military organisations (including indigenous ones) should (re-)assume responsibility for reconstruction, drawing upon international funding where appropriate.
- **e. MILITARY OUTREACH** – program na podchytenie inštitúcií, ktoré potrebujú pomoc (MO). Interaction with other international actors will provide NATO the opportunity **to shape and influence ideas and values. MO builds trust builds host nation strategic options, builds trust and understanding and can prevent or support failing states. It can be delivered rapidly through contact and exercises with partners of choice.**

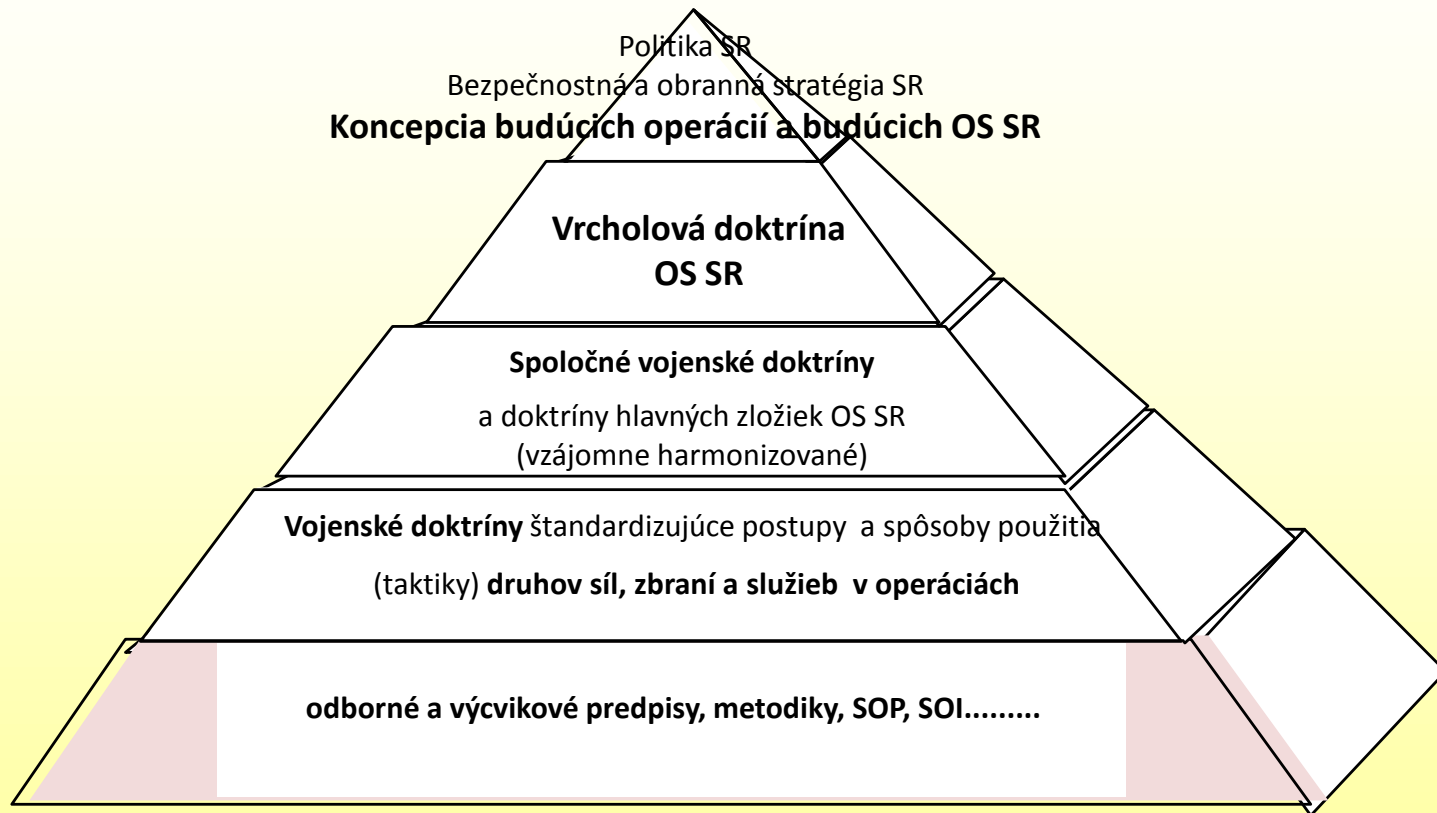
5. Terminologické „zádrhele“

OPERATIONAL DESIGN X OPERAČNÝ NÁVRH

JOINT DOCTRINE X COMMON DOCTRINE

INSURGENCY X UPRISING X INSURRECTION

MILITARY ACTIVITIES – ČINNOSTI X AKTIVITY

Možná schéma optimálneho systému vojenských dokumentov OS SR

Pozemné sily
OS SR

Pozemné sily OS SR

Veliteľstvo
PS OS SR

TERMINOLOGICKÝ ASPEKT OPERÁCIÍ ALIANCIE

doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 422 162, peter.spily@aos.sk

doc. Ing. Pavel NEČAS, PhD., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 423 333, pavel.necas@aos.sk

SUMMARY

Terminology is a dynamic military domain and its importance is highlighted by an interoperability point of view. An article is focused on two terminology aspects. Firstly, a term “operation” is defined and subsequently other military activities with regard to various levels of command and control are determined. Some particular areas for conduct of military activities are specified in the second chapter.

Keywords: operation, campaign, major operation, battle, engagement, joint operational area, area of responsibility, area of operations, battlespace.

1. TERMINOLOGICKÉ VYMEDZENIE OPERÁCIÍ

Proces obrannej štandardizácie zahŕňa, mimo iné, spracúvanie a implementáciu obranných koncepcií a doktrín. Vojenská odborná terminológia je jedným z kľúčových aspektov správneho pochopenia a následného zavedenia aliančných publikácií do národného prostredia. Prax však ukazuje, že sa stále stretávame s radom problémov, ktoré negatívne vplyvajú na kvalitu našich implementovaných vojenských doktrín. Príčiny tohto stavu môžeme hľadať v jazykovej oblasti. Veľakrát je zložité správne významovo preložiť cudzojazyčný text, zachovať zaužívané odborné termíny a tým sa vyhnúť laickému „nevojenskému“ prekladu pojmov. Ďalším záporným faktorom je aj pomerne rýchla obnova aliančných publikácií. Vrcholová doktrína Aliancie prechádza revíziou každé tri roky a vyvoláva tlak na zmenu doktrín na nižších úrovniach. Pružné reagovanie na národnej úrovni vyžaduje značné sústredenie odborného personálu a „ochotu“ vojenskej praxe akceptovať neustály tok zmien.

Autori sa v nasledujúcom texte sústredili na základnú terminológiu týkajúcu sa operácií ako vojenských aktivít, ktoré sú riadené, plánované a vedené na rôznych úrovniach ako aj priestorovému rámcu na realizáciu týchto aktivít.

1.1 OPERÁCIA

Pojem „operácia“ je príkladom zásadných terminologických zmien. Kým v minulosti bola operácia spojovaná najmä s operačnou úrovňou velenia a riadenia v súčasnosti musíme akceptovať jej nový širokospektrálny význam. V slovenskom obrannom štandarde SOŠ 3680 AAP-6 *NATO Glossary of Term and Definition – AAP-6(2009)*, ktorý je základným dokumentom postihujúcom oblasť vojenskej terminológie, je pojem operácia definovaný ako “vojenská činnosť alebo vykonanie strategickej, taktickej, podpornej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej misie; spôsob vedenia boja vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany

a manévrov nevyhnutných na dosiahnutie cieľov každého boja alebo vojenského ťaženia“¹. Z dôvodu poukázania na nejednoznačné preberanie termínov uvádzame aj originálny tvar definície v anglickom jazyku „*a military action or the carrying out of a strategic, tactical, service, training, or administrative military mission; the process of carrying on combat, including movement, supply, attack, defence and manoeuvres needed to gain the objectives of any battle or campaign*“². Z porovnania definícií sú zrejmé nezrovnalosti v preklade pojmov *combat* a *battle* ako boj, čo však nie je správne. Pokiaľ *combat* môžeme považovať v širšom ponímaní za boj, *battle* musíme prekladať ako bitku (pozri kapitolu 1.3). Problematický je aj pojem *mission*, ktorý je nesprávne preložený ako misia. V skutočnosti však znamená celkovú úlohu, niekedy je aj používaný vo význame úloha.

Po zapracovaní uvedených pripomienok sa autori prikláňajú k nasledovnej štylizácii definície pojmu operácia: „vojenská činnosť alebo vykonanie strategickej, taktickej, podpornej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej úlohy; proces vedenia boja vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany a manévrov nevyhnutných na dosiahnutie cieľov bitky alebo vojenského ťaženia“.

1.2 ŤAŽENIE A HLAVNÁ OPERÁCIA

Slovo ťaženie (*campaign*) môže vyvolávať dojem, že sa jedná o termín patriaci do vojenskej histórie, napr. do obdobia vojenského ťaženia Alexandra Macedónskeho alebo ťaženia napoleonských vojsk. Skutočnosť je však odlišná. Výraz ťaženie je pevne zakotvený v doktrínových dokumentoch Aliancie ako aj v implementovaných doktrínach OS SR. Jeho definícia je nasledovná: „ťaženie je súhrn vojenských opatrení, plánovaných a vykonávaných na dosiahnutie strategického cieľa v danom čase a na danom území, ktoré zvyčajne zahŕňajú námorné, pozemné a vzdušné sily“³. Z definície je zrejmé, že ťaženie je spojené s najvyššími úrovňami riadenia a to politicko-strategickou a vojensko-strategickou.

Čitateľ môže uvažovať či každé nasadenie jednotiek Aliancie bude označované ako ťaženie. Pri hľadaní odpovede sa oprieme o vrcholovú doktrínu OS SR, kde sa uvádza, že na vojensko-strategickej úrovni sa „ozbrojené sily nasadzujú a používajú v medziach zastrešujúceho politického rámca a sú, ak je to možné, zladené s inými nevojenskými iniciatívami (napr. diplomatickými alebo ekonomickými) za účelom dosiahnutia strategických cieľov NATO“⁴. Na vojensko-strategickej úrovni, v prostredí Aliancie je to Vojenský výbor a hlavný veliteľ spojeneckých síl v Európe (*SACEUR*), sa identifikuje hlavná úloha, stanovuje sa cieľ ťaženia a cieľový stav. Čiže môžeme konštatovať, že ak na strategickej úrovni Severoatlantická rada rozhodne o použití vojenských zdrojov a na vojensko-strategickej úrovni sa rozpracuje nasadenie ozbrojených síl, vždy pôjde o ťaženie. Je dôležité si uvedomiť, že jednotlivé úrovne riadenia, plánovania a vedenia operácií spoločných síl (vojensko-strategická, operačná a taktická) nemajú priamy vzťah k žiadnemu organizačnému stupňu alebo veľkosti jednotky. „Rôzne úrovne operácií splývajú, pretože i malý taktický incident by sa mohol považovať za politicky citlivý (a tak by jeho vykonanie bolo pod prísnyim dohľadom strategickej úrovne)“⁵.

Ťaženie predstavuje sled vojenských operácií, ktoré sú vždy spoločné a zväčša aj mnohonárodné⁶. Pri špecifikovaní operačnej úrovne sa stretáme s definíciou, že je to „úroveň, na ktorej sa plánujú, vedú a udržiavajú ťaženia a hlavné operácie na splnenie strategic-

¹ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 505.

² SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 505.

³ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 165.

⁴ *Doktrína ozbrojených síl Slovenskej republiky (C)*. s. 73.

⁵ *Doktrína ozbrojených síl Slovenskej republiky (C)*. s. 75.

⁶ MAJCHÚT, I. *Mnohonárodný aspekt účasti OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu*, s. 1

kých cieľov na bojiskách alebo v priestoroch operácií“⁷. Čo vyčleňuje hlavnú operáciu (*major operation*) zo sledu operácií tvoriacich ťaženie? Ako môžeme charakterizovať hlavnú operáciu? Pretože jasné vyjadrenie nenájdeme v aliančných materiáloch, použijeme slovník ozbrojených síl USA, kde sa uvádza „*Major operation - A series of tactical actions (battles, engagements, strikes) conducted by combat forces of a single or several Services, coordinated in time and place, to achieve strategic or operational objectives in an operational area. These actions are conducted simultaneously or sequentially in accordance with a common plan and are controlled by a single commander. For noncombat operations, a reference to the relative size and scope of a military operation*“⁸. Preložené do slovenského jazyka „hlavná operácia je sled taktických činností (bitiek, bojov, úderov) vedných bojovými silami jednej alebo viacerých zložiek ozbrojených síl, ktoré sú koordinované v čase a priestore na dosiahnutie vojensko-strategických alebo operačných cieľov v priestore operácie. Tieto operácie sú vedené súbežne alebo postupne v súlade s spoločným plánom a sú riadené jedným veliteľom. Pre operácie, ktoré nespádajú do hlavnej bojovej činnosti, je to relatívna veľkosť a rozsah vojenských operácií“.

Vo vojenskej doktríne - taktika pozemných síl sú operácie rozčlenené na „rozhodujúce, prípravné a zabezpečovacie“⁹. Hlavnou operáciou budeme v tomto kontexte rozumieť rozhodujúcu operáciu. Je na posúdení veliteľa, ktorú operáciu určí ako hlavnú a ktoré operácie ju budú podporovať. Pretože operácie by mali byť vedené súbežne, je dôležité aby podriadení velitelia pochopili vzájomný vzťah ich operácií. Kým pre niektorého veliteľa bude jeho operácia rozhodujúcou, pre iného môže byť tá istá operácia prípravnou alebo zabezpečovacou.

1.3 BITKA A BOJ

Bitka (*battle*) a boj (*engagement*) predstavujú vojenské aktivity vedené na taktickej úrovni operácií.

Keďže termín bitka nie je definovaný v SOŠ AAP-6, využijeme na spresnenie jeho významu doktrínu pre plánovanie a vedenie spoločných operácií. „Bitka je rad navzájom súvisiacich bojových činností a bojov, vedených na rozhodujúcich smeroch bojiska s cieľom dosiahnuť strategicky významné výsledky v ťažení“¹⁰. Vymedzenie významu bitky vo vzťahu k boju môžeme nájsť vo vojenskom manuáli pozemných síl USA, kde sa uvádza, že boj znamená „*a set of related engagements that lasts longer and involves larger forces than an engagement*“¹¹, čo môžeme preložiť ako „skupina príbuzných bojov, trvajúca dlhšie a zahrňujúca väčšie sily ako boj“. Obdobná formulácia je uvedená aj taktike pozemných síl, kde bitka sa „skladá zo sústavy vzájomne previazaných (príbuzných, nadväzujúcich) bojových stretov, bojov, ktorá trvá dlhšie a zahŕňa väčšie sily ako boj“¹². Považujeme tieto definície za postačujúce avšak pre ich úplné pochopenie musíme definovať pojem boj.

V SOŠ AAP-6 sa nachádza striktný preklad anglického originálu, definícia však zostáva vo všeobecnej rovine a uvádza boj ako „v súvislosti s pravidlami bojového nasadenia činnosť vedená proti nepriateľským silám na ich zastrášenie, poškodenie alebo umlčanie“¹³. Rozširujúci pohľad môžeme nájsť vo vojenskom terminologickom slovníku, kde je pojem uvedený v dvoch rovinách: „1. Malý taktický konflikt medzi proti sebe stojacimi a manévrujúcimi silami, vedený obvykle na úrovni brigády a nižšie (prebieha v obmedzenom časovom trvaní

⁷ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 507.

⁸ JP 1-02 *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*. s. 322.

⁹ VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. s. 52.

¹⁰ SVD 30 (B) *Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií*. s. 24.

¹¹ FM 3-0 *Operations*. s. 184.

¹² VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. s. 214.

¹³ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 294.

– v minútach, hodinách, maximálne jeden deň). 2. Organizované ozbrojené stretnutie jednotiek alebo útvarov znepriatelených strán, vedené s cieľom fyzicky zničiť alebo zajať nepriateľa, udržať dôležité priestory, objekty a čiary, alebo sa ich zmocniť¹⁴. Z tejto definície je zrejmá väzba boja s organizačným stupňom brigáda, čo odpovedá realite v OS SR. Zmienené časové ohraničenie trvania boja však vyžaduje ďalšiu diskusiu.

2. PRIESTOROVÝ RÁMEC OPERÁCIÍ

Priestorový rámec operácií sa vzťahuje na usporiadanie prostriedkov, vojenských aktivít a architektúry velenia a riadenia. Priestorové aspekty operácií sú nanajvýš dôležité pre vzájomné zladenie vojenských aktivít ako aj pre koordináciu pôsobenia vojenských a nevojenských aktérov.

2.1 PRIESTOR SPOLOČNÝCH OPERÁCIÍ

Priestor spoločných operácií (*Joint Operational Area, JOA*) je priestor, ktorý určí hlavný veliteľ spojeneckých síl v Európe veliteľovi na operačnej úrovni plánovania a vedenia spoločných operácií (*Joint Force Commander, JFC*).

Presná definícia pojmu je uvedená v SOŠ AAP-6. Priestor spoločných operácií je „dočasný priestor definovaný vrchným veliteľom spojeneckých síl v Európe, v ktorom určený spojenecký veliteľ plánuje a vykonáva špecifickú úlohu na operačnej úrovni vedenia vojny. Priestor spoločnej operácie a jeho definované parametre, ako sú čas, rozsah plnenej úlohy a geografická poloha, sa plánujú vopred alebo sú vytvorené pre danú úlohu a obyčajne sa spájajú s operáciami spoločného mnohonárodného úlohového zoskupenia“¹⁵.

2.2 PRIESTOR ZODPOVEDNOSTI

Precízne stanovenie významu tohto pojmu je zložitejšie. Na jednej strane sa stretávame s exaktnými definíciami v doktrínálnych materiáloch a na strane druhej so „zvykovými“ spôsobmi používania termínu, najmä v prípade pôsobenia jednotiek v operáciách mimo územia Aliancie.

Prvé použitie sa vzťahuje na hlavného veliteľa spojeneckých síl v Európe a jemu permanentne pridelený priestor zodpovednosti. V SOŠ AAP-6 sa stretáme s jednoduchou definíciou pojmu priestor zodpovednosti (*Area of Responsibility, AOR*), kde sa uvádza, že je to „geografická oblasť pridelená hlavnému veliteľovi spojeneckých síl v Európe“¹⁶. Podrobnejšiu formuláciu nájdeme v ratifikačnej pracovnej verzii aliančnej doktríny pre vedenie operácií: „*The AOR is the geographical area assigned to SACEUR, who is responsible for all military action taking place in the area encompassing NATO borders. SACEUR is also responsible for NATO/NATO-lead operations outside NATO borders when directed by the NAC. Subordinate JFCs do not have an AOR but SACEUR defines their geographic JOA and AOO as required by their mission*“¹⁷. Vo voľnejšom slovenskom preklade je priestor zodpovednosti „geografická oblasť pridelená hlavnému veliteľovi spojeneckých síl v Európe, ktorý je zodpovedný za všetky vojenské činnosti, ktoré sa uskutočňujú v priestore vymedzenom hranicami NATO. Hlavný veliteľ spojeneckých síl v Európe je tiež zodpovedný za operácie NATO/operácie pod vedením NATO mimo priestor NATO, o ktorých rozhodla Severoatlantická rada. Podriadení veliteľia spoločných operácií na operačnej úrovni

¹⁴ *Vojenský terminologický slovník ozbrojených síl Slovenskej republiky*. s. 8.

¹⁵ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 407 - 408.

¹⁶ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 120.

¹⁷ AJP-3(B) *Allied Doctrine for Conduct of Operations (Ratification Draft)*. s. 37.

nemajú priestor zodpovednosti ale hlavný veliteľ spojeneckých síl v Európe určí ich geografické priestory spoločných operácií a priestory operácií, ktoré zodpovedajú ich celkovej úlohe“.

Druhé použitie pojmu nájdeme v dokumente taktika pozemných síl, kde sa priestor zodpovednosti vymedzuje voči priestoru operácií (*Area of Operations, AOO*). Tu sa uvádza, že „nadriadený veliteľ zložky prideliuje svojim podriadeným veliteľom priestory zodpovednosti. Priestor zodpovednosti je geografický priestor na zemi, na mori alebo vo vzduchu pod velením veliteľa, ktorý má potrebnú právomoc a silu ho využívať“¹⁸. Zároveň sa v dokumente konštatuje, že tento priestor môže byť zhodný s prideleným priestorom operácie (čiže ide o synonymá) a že táto „zásada platí pri vykonávaní operácií mimo územia členských krajín NATO“¹⁹.

Predchádzajúce interpretácie priestoru zodpovednosti iba zvyrazňujú nutnosť pochopenia významu pojmu a jeho uvážlivé používanie vzhľadom na prostredie v ktorom sa vedú operácie.

2.3 PRIESTOR OPERACÍÍ

Pre vymedzenie tohto pojmu opäť použijeme definíciu z SOŠ AAP-6. Priestor operácií je „operačná oblasť definovaná veliteľom spoločných pozemných a námorných síl na vedenie vojenských činností. Oblasť operácií obyčajne nezahŕňa celú operačnú oblasť spoločných operácií, ktorú má veliteľ spoločných síl k dispozícii, ale priestor dostatočne veľký pre veliteľa prvku spoločnej zložky na splnenie pridelených úloh a ochranu síl“²⁰. Pod pojmom prvok spoločnej zložky rozumieme prvok pozemných, námorných alebo vzdušných síl v rámci mnohonárodného spoločného úlohového zoskupenia (*Combined Joint Task Force, CJTF*).

Pridelený priestor operácie môžu velitelia ďalej rozdeliť a stanoviť jeho časti podriadeným jednotkám. „Velitelia využívajú tieto grafické usmernenia (riadiace prostriedky) na usmernenie manévru, presunu, prevádzky vo vzdušnom priestore, palebnej podpory a ďalších aspektov operácií v priestore operácie“²¹.

Vo vojenskej praxi rozoznávame štyri druhy priestorov operácií: súvislý priamočiary, súvislý nepriamočiary, nesúvislý priamočiary a nesúvislý nepriamočiary. Súvislosť priestoru charakterizuje rozdelenie celého priestoru operácie na časti, ktoré sú následne pridelené podriadeným veliteľom. Priamočiarosť sa špecifikuje výlučne postavením nepriateľa. Znamená to, či veliteľ je schopný identifikovať nepriateľa a stanoviť akúsi „čiaru dotyku“. Súčasný boj, najmä zahrňujúci plnenie stabilizačných aktivít, sa vyznačuje „nejasným, neurčitým“ nepriateľom a jeho difúziou v priestore operácie.

2.4 PRIESTOR BOJISKA

Bojisko a sním súvisiaci pojem priestor bojiska sú termíny, ktoré sú bežné vo vojenskej praxi. Je na počudovanie, že presná definícia priestoru bojiska sa objavila v SOŠ AAP-6 až v roku 2009, kedy bol termín zaradený do *AAP-6(2009) NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*.

Priestor bojiska (priestor bojovej činnosti) je definovaný ako „prostredie, faktory a podmienky, ktorých pochopenie je dôležité pre úspešné použitie bojovej sily, ochranu síl a splnenie úlohy. Poznámka: Zahŕňa pozemné, námorné, vzdušné a vesmírne prostredie, nepriateľské a spriatelnené sily, ktoré v ňom pôsobia, zariadenia, počasie na Zemi a vo vesmíre, ohrozenie zdravia, terén, elektromagnetické spektrum a informačné prostredie v priestore spo-

¹⁸ VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. s. 25.

¹⁹ VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. s. 218.

²⁰ SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 119 – 120.

²¹ VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. s. 26.

jeneckých operácií a v iných oblastiach záujmu²². V niektorých dokumentoch, napr. vo vojenskom terminologickom slovníku²³, sa môžeme stretnúť aj s pojmom *battlefield*, ktorý je uvádzaný ako synonymum pojmu *battlespace*. Prikláňame sa však k názoru, že termín *battlespace* je vhodnejší, pretože lepšie vyjadruje trojrozmerný charakter tohto priestoru.

Priestor bojiska veliteľa je tvorený priestorom operácií, ktorý mu stanovil nadriadený veliteľ, ďalej priestorom vplyvu (*Area of Influence*) a priestorom záujmu (*Area of Interest, AOI*)²⁴. Posledné dva priestory si vymedzuje príslušný veliteľ sám na základe jeho stanovených cieľov a požadovaného konečného stavu operácie.

ZÁVER

Vojenská odborná terminológia je doména, ktorá je podlieha neustálym zmenám – revidovaniu významu pojmov, dopĺňaniu nových pojmov a aj odstraňovaniu už prekonaných termínov. So zreteľom na aspekt interoperability je preto dôležité nielen evidovať meniace sa prostredie vojenskej terminológie ale najmä akceptovať tento trend a aktuálnu vojenskú terminológiu používať vo vojenskej praxi. Akademické prostredie je o to viac zodpovedné za dôsledné aplikovanie správnej terminológie v procese prípravy nových vojenských profesionálov.

LITERATÚRA

AJP-3(B) *Allied Doctrine for Conduct of Operations (Ratification Draft)*. Brussels : NATO Headquarters – NSA, 2010. 120 s.

AJP-3.2.1 *Allied Land Tactics*. Brussels : NATO Headquarters – NSA, 2009. 273 s.

Doktrína ozbrojených síl Slovenskej republiky (C). Bratislava : Generálny štáb OS SR, 2009. 172 s.

FM 3-0 *Operations*. Washington, D.C. : Headquarters Department of the Army, 2008. 220 s.

GANOCZY, Š., MARTINKO J. Operačné prostredie, jeho predpokladaný vývoj a vplyv na charakter budúcich operácií. In: *11. medzinárodná konferencia „Interoperabilita 2009“ (na CD ROM)*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2009, 10 s. ISBN: 978-80-8040-365-2.

JP 1-02 *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms (As Amended Through 31 October 2009)*. Washington, D.C. : US DOD, 2001. 777 s.

MAJCHÚT, I. Mnohonárodný aspekt účasti OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu. In: *11. medzinárodná konferencia „Interoperabilita 2009“ (na CD ROM)*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2009, 5 s. ISBN: 978-80-8040-365-2.

SOŠ 3680 AAP-6 *NATO Glossary of Term and Definition – AAP-6(2009)*. Trenčín : ÚOŠKŠOK, 2009. 724 s.

SVD 30 (B) *Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií*. Bratislava : Generálny štáb OS SR, 2006. 132 s.

²² SOŠ 3680 AAP-6 (2009). s. 145 - 146.

²³ *Vojenský terminologický slovník ozbrojených síl Slovenskej republiky*. s. 8.

²⁴ GANOCZY, Š., MARTINKO J. Operačné prostredie, jeho predpokladaný vývoj ... s. 3.

VDG-30-01/Oper *Taktika pozemných síl (B)*. Trenčín . Veliteľstvo pozemných síl OS SR, 2010. 227 s.

Vojenský terminologický slovník ozbrojených síl Slovenskej republiky. Bratislava : Generálny štáb OS SR, 2008. 184 s.

Vojensko-odborný seminár
„Terminológia v taktike a operačnom umení“

„Terminologický aspekt operácií Aliancie“

1. Terminologické vymedzenie operácií
2. Priestorový rámec operácií

doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD.
doc. Ing. Pavel NEČAS, PhD.
Akadémia ozbrojených síl

1.

Terminologické vymedzenie operácií

- 1.1 Operácia
- 1.2 Ťaženie
- 1.3 Hlavná operácia
- 1.4 Bitka
- 1.5 Boj

1.1 Operácia Operation, Op

1. A military action or the carrying out of a strategic, tactical, service, training, or administrative military mission.
 2. The process of carrying on combat, including movement, supply, attack, defence and manoeuvres needed to gain the objectives of any battle or campaign.
-
1. Vojenská činnosť alebo vykonanie strategickej, taktickej, podpornej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej misie.
 2. Spôsob vedenia boja vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany a manévrov nevyhnutných na dosiahnutie cieľov každého boja alebo vojenského ťaženia.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6 (2009)

1. Vojenská činnosť alebo vykonanie strategickej, taktickej, podpornej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej úlohy.
2. Proces vedenia boja vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany a manévrov nevyhnutných na dosiahnutie cieľov bitky alebo vojenského ťaženia.

Mission

Celková úloha

A clear, concise statement of the task of the command and its purpose.

Jasné a stručné vyjadrenie úlohy a jej cieľa veliteľstvom.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6 (2009)

Mission

The task, together with the purpose, that clearly indicates the action to be taken and the reason therefore.

In common usage, especially when applied to lower military units, a duty assigned to an individual or unit; a task.

Celková úloha

Úloha spolu so zámerom, ktoré jasne indikujú opatrenia, ktoré majú byť vykonané a dôvody pre ich vykonanie.

V bežnom použití, najmä aplikované na menšie vojenské jednotky, úlohy pridelené jednotlivcom alebo jednotke; úloha.

JP 1-02 The Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms

1.2 Ťaženie Campaign

A set of military operations planned and conducted to achieve a strategic objective within a given time and geographical area, which normally involve maritime, land and air forces.

Súhrn vojenských opatrení, plánovaných a vykonávaných na dosiahnutie strategického cieľa v danom čase a na danom území, ktoré zvyčajne zahŕňajú námorné, pozemné a vzdušné sily.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

A series of related major operations aimed at achieving strategic and operational objectives within a given time and space.

JP 5-0 Joint Operational Planning

- *Séria vzájomne súvisiacich hlavných operácií s cieľom dosiahnuť strategické a operačné ciele v rámci stanoveného času a priestoru.*

1.3 Hlavná operácia Major operation

- A series of tactical actions (battles, engagements, strikes) conducted by combat forces of a single or several Services, coordinated in time and place, to achieve strategic or operational objectives in an operational area.
- These actions are conducted simultaneously or sequentially in accordance with a common plan and are controlled by a single commander.
- For noncombat operations, a reference to the relative size and scope of a military operation.

JP 1-02 The Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms

- *Sled taktických činností (bitiek, bojov, úderov) vedných bojovými silami jednej alebo viacerých zložiek ozbrojených síl, ktoré sú koordinované v čase a priestore na dosiahnutie vojensko-strategických alebo operačných cieľov v priestore operácie.*
- *Tieto operácie sú vedené súbežne alebo postupne v súlade s spoločným plánom a sú riadené jedným veliteľom.*
- *Pre operácie, ktoré nespádajú do hlavnej bojovej činnosti, je to relatívna veľkosť a rozsah vojenských operácií.*

1.4 Bitka **Battle**

Rad navzájom súvisiacich bojových činností a bojov, vedených na rozhodujúcich smeroch bojiska s cieľom dosiahnuť strategicky významné výsledky v ťažení.

SVD 30(B) Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií

A set of related engagements that lasts longer and involves larger forces than an engagement.

Skupina príbuzných bojov, trvajúca dlhšie a zahrňujúca väčšie sily ako boj.

FM 3-0 Operations

1.5 Boj Engagement

In the context of rules of engagement, action taken against a hostile force with intent to deter, damage or neutralize it.

V súvislosti s pravidlami bojového nasadenia činnosť vedená proti nepriateľským silám na ich zastrašenie, poškodenie alebo umlčanie.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

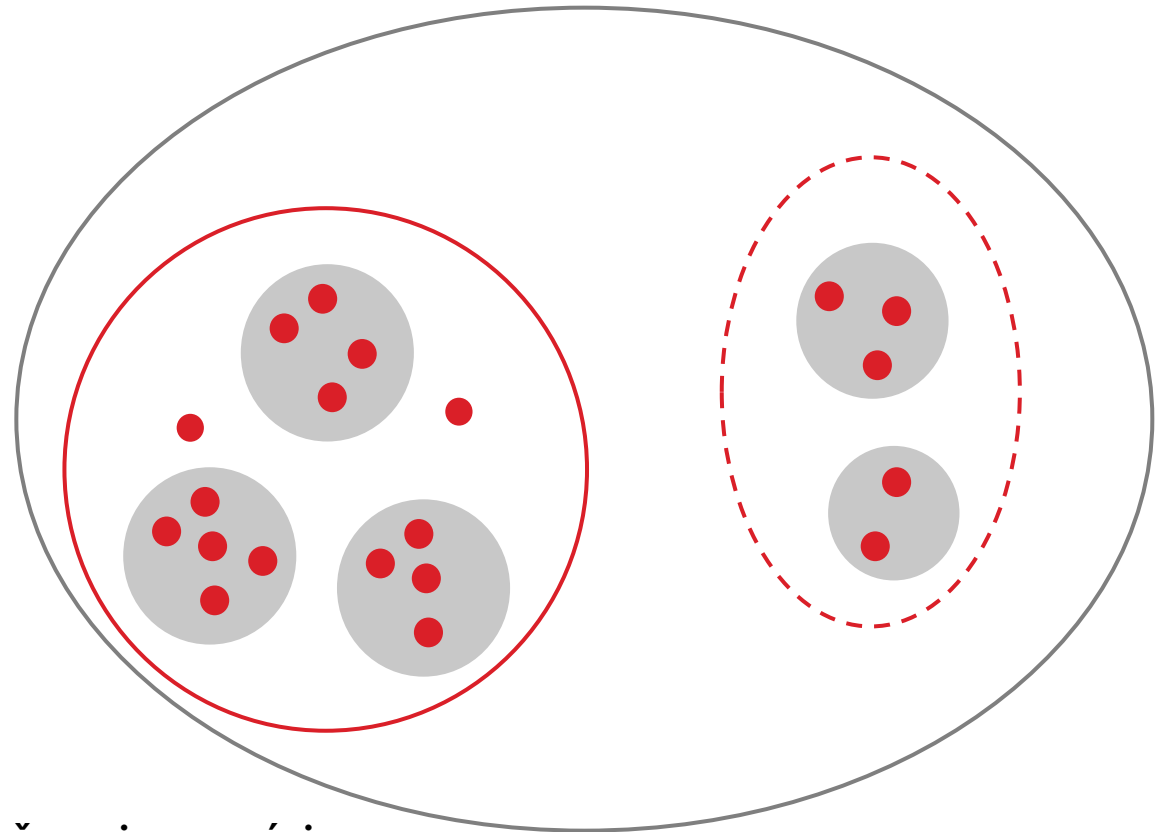
1. Malý taktický konflikt medzi proti sebe stojacimi a manévrujúcimi silami, vedený obvykle na úrovni brigády a nižšie (prebieha v obmedzenom časovom trvaní – v minútach, hodinách, maximálne jeden deň).
2. Organizované ozbrojené stretnutie jednotiek alebo útvarov znepriatelených strán, vedené s cieľom fyzicky zničiť alebo zajať nepriateľa, udržať dôležité priestory, objekty a čiary, alebo sa ich zmocniť.

Vojenský terminologický slovník OS SR

Všeobecný pojem na označenie násillia voči brániacemu sa nepriateľovi. Malý taktický konflikt medzi proti sebe stojacimi silami (vedený obvykle na úrovni brigády a nižšie).

VDG-30-01/Oper (B) Taktika pozemných síl

System operácií

● Boj

● Bitka

○ Hlavná operácia

○ Prípravná alebo zabezpečovacia operácia

○ Ťaženie

Úrovně vojenských operací

2.

Priestorový rámec operácií

2.1 Priestor spoločných operácií

2.2 Priestor zodpovednosti

2.3 Priestor operácií

2.4 Priestor vplyvu

2.5 Priestor záujmu

2.6 Bojisko

2.7 Priestor vojnovej činnosti

2.1 Priestor spoločných operácií

Joint Operational Area, JOA

A temporary area defined by SACEUR, in which a designated joint commander plans and executes a specific mission at the operational level of war. JOA and its defining parameters, such as time, scope of the mission and geographical area, are contingency- or mission-specific and are normally associated with CJTF operations.

Dočasný priestor definovaný SACEUR, v ktorom určený spojenecký veliteľ plánuje a vykonáva špecifickú úlohu na operačnej úrovni vedenia vojny. JOA a jeho definované parametre, ako sú čas, rozsah plnenej úlohy a geografická poloha, sa plánujú vopred alebo sú vytvorené pre danú úlohu a obyčajne sa spájajú s operáciami spoločného mnohonárodného úlohového zoskupenia.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

2.2 Priestor zodpovednosti

Area of Responsibility, AOR

The geographical area assigned to the Supreme Allied Commander Europe.

Geografická oblasť pridelená hlavnému veliteľovi spojeneckých síl v Európe.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

The geographical area assigned to SACEUR, who is responsible for all military action taking place in the area encompassing NATO borders. SACEUR is also responsible for NATO/NATO-lead operations outside NATO borders when directed by the NAC. **Subordinate JFCs do not have an AOR** but SACEUR defines their geographic JOA and AOO as required by their mission.

Geografická oblasť pridelená SACEUR, ktorý je zodpovedný za všetky vojenské činnosti, ktoré sa uskutočňujú v priestore vymedzenom hranicami NATO. SACEUR je tiež zodpovedný za operácie NATO/operácie pod vedením NATO mimo priestor NATO, o ktorých rozhodla NAC. **Podriadení JFCs nemajú AOR** ale SACEUR určí ich geografické JOA a AOO v závislosti na požiadavkách vyplývajúcich z bojovej úlohy.

AJP-3(B) RD Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations

2.3 Priestor operácií (1)

Area of Operations, AOO

An operational area defined by a joint commander for land or maritime forces to conduct military activities. Normally, an area of operations does not encompass the entire joint operations area of the joint commander, but is sufficient in size for the joint force component commander to accomplish assigned missions and protect forces.

Operačná oblasť definovaná veliteľom spoločných pozemných a námorných síl na vedenie vojenských činností. Oblasť operácií obyčajne nezahŕňa celú operačnú oblasť spoločných operácií, ktorú má veliteľ spoločných síl k dispozícii, ale priestor dostatočne veľký pre veliteľa prvku spoločnej zložky na splnenie pridelených úloh a ochranu síl.

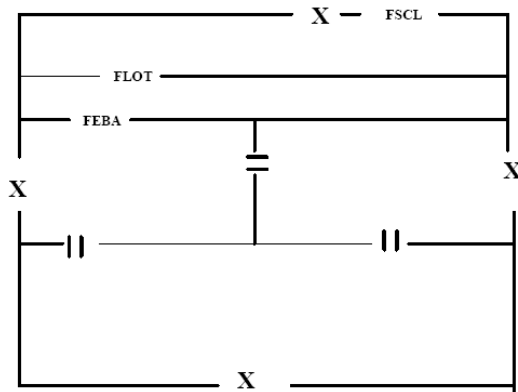
SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

2.3 Priestor operácií (2)

Area of Operation, AOO

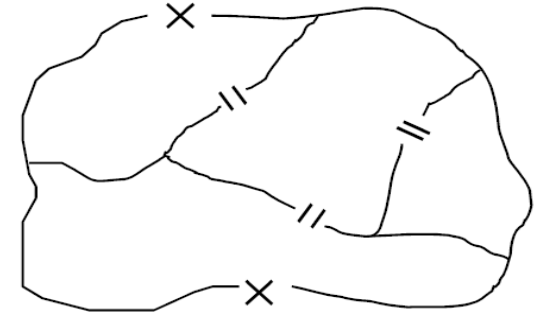
súvislý priamočiary

Contiguous Linear

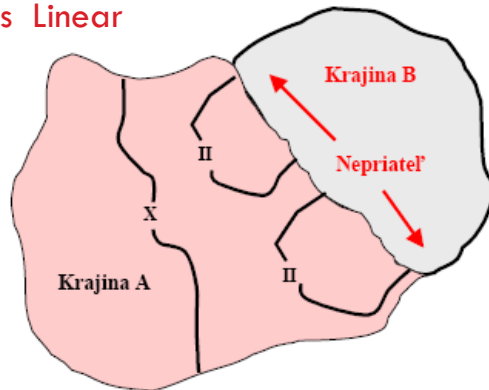
súvislý nepriamočiary

Contiguous Non-Linear

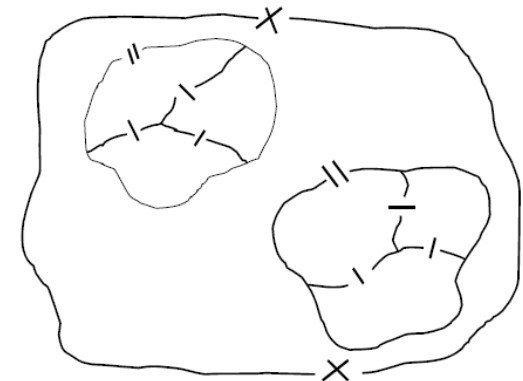
nesúvislý priamočiary

Non-Contiguous Linear

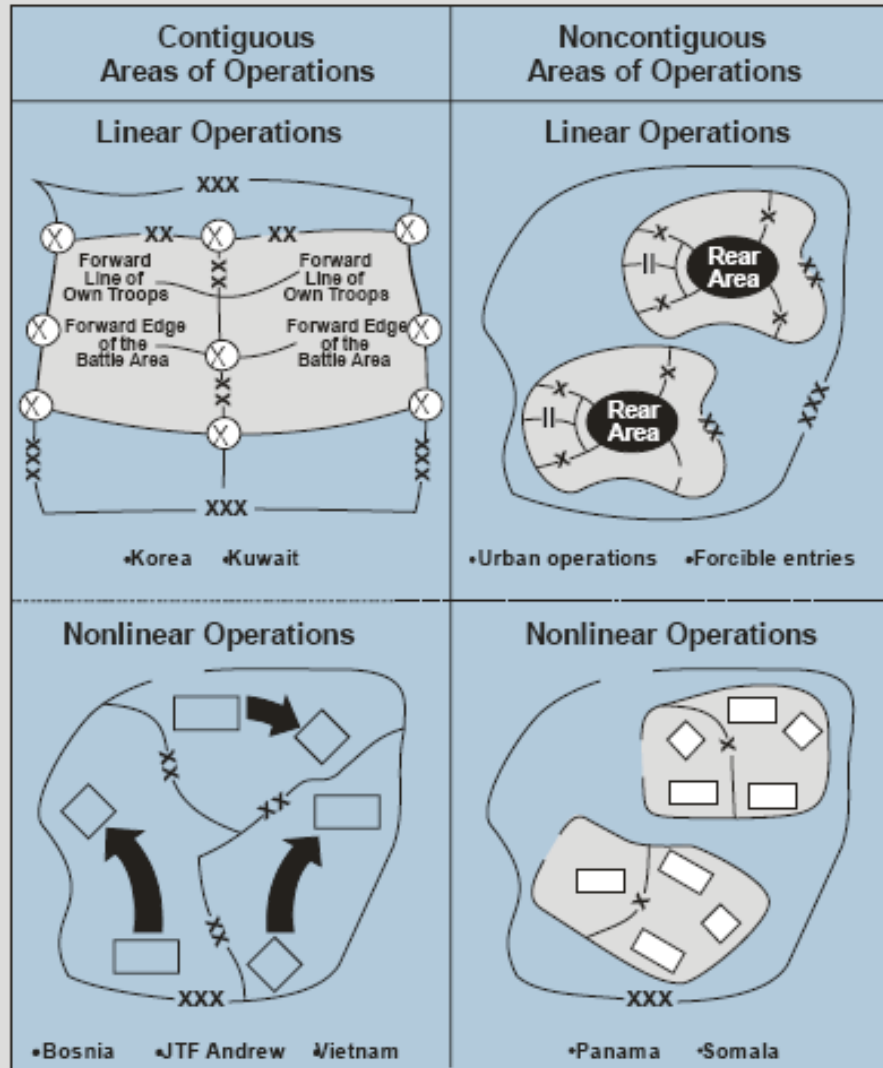

nesúvislý nepriamočiary

Non-Contiguous Non-Linear

COMBINATIONS OF AREAS OF OPERATIONS AND LINEAR/NONLINEAR OPERATIONS

JP 3-0 Joint operations

2.4 Priestor vplyvu

Area of Influence

A geographical area wherein a commander is directly capable of influencing operations, by maneuver or fire support systems normally under his command or control.

Geografická oblasť, v ktorej je veliteľ schopný priamo ovplyvňovať operácie manévrou alebo pomocou systémov palebnej podpory, ktoré sú pod jeho velením a riadením.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

2.5 Priestor záujmu Area of Interest, AOI

The area of concern to a commander relative to the objectives of current or planned operations, including his areas of influence, operations and/or responsibility, and areas adjacent thereto.

Priestor v pozornosti veliteľ'a, ktorý súvisí s cieľmi súčasných alebo plánovaných operácií vrátane jeho priestorov vplyvu, operácií a/alebo zodpovednosti, ako aj s nimi súvisiace priestory.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6(2009)

2.6 Bojisko (1) Battlespace

The environment, factors and conditions that must be understood to apply combat power, protect a force or complete a mission successfully.

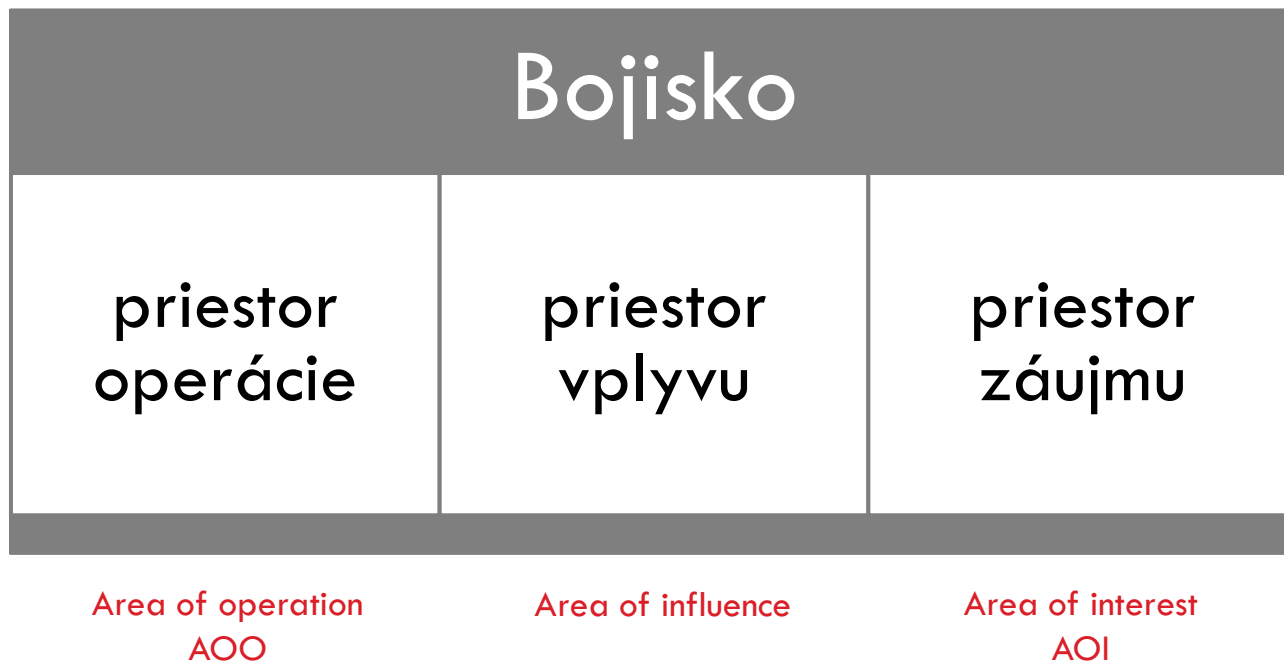
Note: It includes the land, maritime, air and space environments; the enemy and friendly forces present therein; facilities; terrestrial and space weather; health hazards; terrain; the electromagnetic spectrum; and the information environment in the joint operations area and other areas of interest.

Prostredie, faktory a podmienky, ktorých pochopenie je dôležité pre úspešné použitie bojovej sily, ochranu síl a splnenie úlohy.

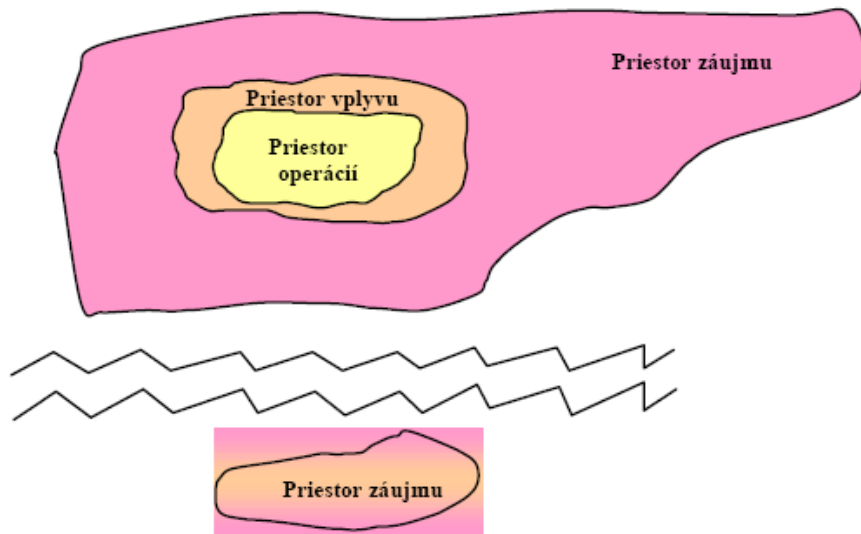
Poznámka: Zahŕňa pozemné, námorné, vzdušné a vesmírne prostredie, nepriateľské a spriatelené sily, ktoré v ňom pôsobia, zariadenia, počasie na Zemi a vo vesmíre, ohrozenie zdravia, terén, elektromagnetické spektrum a informačné prostredie v priestore spojeneckých operácií a v iných oblastiach záujmu.

SOŠ 3680 AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions – AAP-6 (2009)

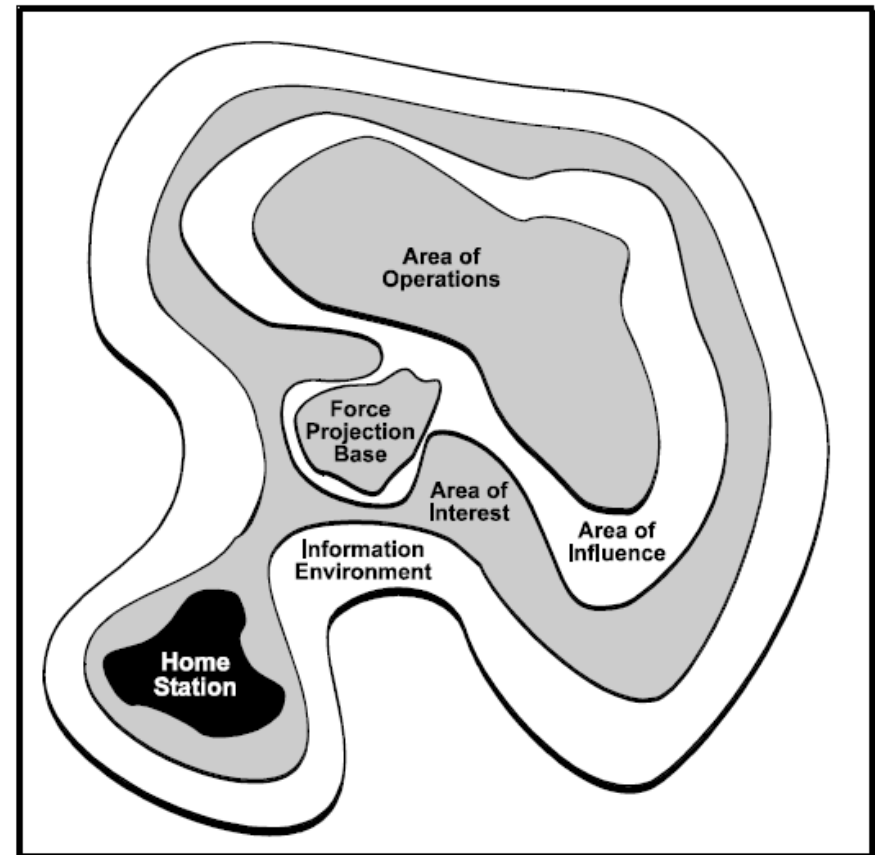
2.6 Bojisko (2) Battlespace

2.6 Bojisko (3) **Battlespace**

battlespace components

FM 3-0 Operations

2.7 Theatre (1)

Priestor vojnovkej činnosti

Theatre - skrátенý názov z „Theatre of operations (war)“

Priestor vojnových operácií (Theatre of Operations) je priestor, vymedzený vojenskostrategickým orgánom, ktorého súčasťou je JOA a príslušné priestory, v rámci ktorého vedie operácie veliteľ spoločných operácií.

SVD 30(B) Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií

A broad geographical area defined by SACEUR, which includes and surrounds the JOA, where strategic and operational activity may take place in support of the JFCs' mission.

Rozsiahla geografická oblasť, ktorú vymedzil SECUR. Zahrnuje a obklopuje JOA. V tejto oblasti sa vedú strategické a operačné činnosti na podporu splnenia celkovej úlohy JFC.

AJP-3(B) RD Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations

2.7 Theater (2)

JP 1-02 The Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms

Theater

The geographical area for which a commander of a geographic combatant command has been assigned responsibility.

Geografický priestor, za ktorý je zodpovedný veliteľ geografického bojového velenia.

Theater of operations

An operational area defined by the geographic combatant commander (CCDR) for the conduct or support of specific military operations.

Operačný priestor určený geografickým bojovým veliteľom pre vedenie a podporu konkrétnych vojenských operácií.

Theater of war

Defined by the Secretary of Defense or the geographic CCDR, the area of air, land, and water that is, or may become, directly involved in the conduct of the war. A theater of war does not normally encompass the geographic CCDR's entire AOR and may contain more than one theater of operations.

Priestor určený MiO alebo geografickým bojovým veliteľom, vzdušný, pozemný a námorný priestor, ktorý je alebo môže byť priamo spojený s vedením vojny. Priestor vojnovej činnosti zvyčajne neobsahuje celý AOR geografického bojového veliteľa a môže zahŕňať viac priestorov vojnových operácií.

Ďakujem za pozornosť

Otázky?

TERMINOLOGIE JAKO ZÁKLAD PRO SPOLEČNOU ČINNOST

pplk. Ing. Milan PODHOREC, Ph.D.,

Katedra vojenského managementu a taktiky, Fakulta ekonomiky a managementu, Univerzita obrany,
Kounicova 65, Brno, tel: 973442384, e-mail : milan.podhorec@unob.cz

Ing. Ján KÁČER, Ph.D.,

Katedra vojenského managementu a taktiky, Fakulta ekonomiky a managementu, Univerzita obrany,
Kounicova 65, Brno, tel: 973443545, e-mail : jan.kacer@unob.cz

Martin PSÍK, Ing.,

VÚ 3771 Prostějov, +420776187364 – student DSP Fakulty ekonomiky a managementu

SUMMARY

The terminology goal is to unify understanding and using terms. Translations of standardized documents is the way how to achieve it. It is the very significant activity clarifying the issue content to the wide area of users.

ÚVOD

Globalizace nás doprovází každý den ve všech oblastech společnosti a musí se zákonitě projevit i v terminologii. Tomu se neubráníme a nemůžeme mít nic proti tomu, když se používají anglická nebo jiná cizí slova tam, kde jsou vhodná a srozumitelná pro všechny. V oblasti zavádění pojmů je velmi výstižné následující motto od Sokrata: "*Moudrost začíná definováním pojmů*".

1. TERMINOLOGIE V PODMÍNKÁCH NATO

Základem řízení *terminologického programu* v NATO je dodržování přijaté hierarchie nadřazenosti a podřízenosti jednotlivých terminologických dokumentů v rámci celé struktury NATO. Cílem programu je přispět k vzájemnému porozumění pomocí standardizované terminologie. V rámci tohoto programu sehrává rozhodující místo právě *terminologická konference*. V NATO je tato konference výkonným orgánem se stálým režimem zasedání. Členy konference jsou zástupci jednotlivých zemí a celkové řízení je na koordinátorovi terminologie z Vojenské agentury pro standardizaci NATO (Military Agency for Standardization - MAS). Na jednotlivých plenárních zasedáních konference se projednávají pojmy, které jsou navrhovány rozhodovat k začlenění, úpravě nebo ke zrušení v "Terminologickém slovníku pojmů a názvů NATO" (publikace AAP-6) a další důležité terminologické problémy.

Princip *standardizované terminologie* je poměrně jednoduchý. Slovo je používáno v takovém tvaru z hlediska pravopisného, jak bylo na nejvyšší úrovni standardizováno a definováno a jak je uvedeno v příslušné *standardizační dohodě* (STANAG). Z tohoto hlediska lze konstatovat, že *STANAG je svým způsobem dohoda mezi členskými státy Aliance, jakým způsobem a pokud možno jednotně řešit určitou problematiku*. V našich podmínkách je určitě dobré, když chceme postupovat stejně jako naši partneři v NATO. Pokud jsou nějaké námitky, uplatní se návrh na příslušnou změnu a pokud dojde ke všeobecné shodě, pak je změna zapracována. To platí obecně o všech standardizačních dohodách, a tudíž

i o standardizované terminologii. Poměrně přesně je tento postup popisován ve *spojenecké publikaci AAP-6*.

V další části jsou vysvětleny a charakterizovány pojmy spojené se standardizačním procesem. Patří mezi ně takové pojmy jako *tasking authority* (orgán, oprávněný řídit ve své působnosti projednávání příslušné normy STANAG), *custodian* (správce, který vypracovává první verzi návrhu), *proposal* (první verze návrhu), *draft* (další návrh po připomínkovém řízení), *promulgated* (návrh verze, vyhlášený za platný). V případě zavádění dalších nových dokumentů bude trvalým úkolem současných a dalších pracovníků v oblasti terminologie, aby vytvořili a zavedli odpovídající optimální ekvivalentní překlady těchto pojmů právě v duchu přijatých definic, které se odchyľují od definic v běžných výkladových slovnících.

Stejným způsobem je ve standardizaci používán termín *ratification a implementation*, i když jde o pojmy mezinárodního práva. To platí i v ostatních státech NATO, a přesto svůj souhlas s příslušnou standardizační dohodou STANAG tyto státy vyjadřují ve svých podmínkách jako "ratifikaci" a její zavedení do svých interních norem jako "implementaci".

2. TERMINOLOGIE V PODMÍNKÁCH AČR

V minulosti byla situace v rezortu MO ČR v oblasti terminologie značně nepřehledná, činnost nebyla dostatečně koordinována a často ani nebyl zájem se mezi jednotlivými pracovišti o této problematice příliš radit. Překlad dokumentů byl prováděn na různých pracovištích, často několikrát a s rozdílnou úrovní odborné i jazykové kvality. Vzhledem k tomu, že v rámci NATO je úloha sjednocování terminologie řízena z úrovně standardizačního programu, je logické aby standardizaci v celém rezortu obrany řešil a tyto úkoly plnil *Hlavní úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti*. Zásadním problémem bylo neujednocení pojmů, ale také nedostačující zájem o spolupráci. Uvědomujeme si naléhavost požadavku tyto záležitosti koordinovat. Je samozřejmé, že bychom našli mnoho výmluv na krátkost času nebo na personální obsazení pracoviště.

Základem musí být ochota spolupracovat, častěji na neformálním základě než na využívání oficiálních struktur velení. Můžeme konstatovat, že toho se příliš nedostávalo v celém rezortu MO. Nešlo jen o pouhé deklarování ochoty, ale tuto také prakticky projevoval a naplnit. Časté schovávání se pracovišť za široká záda svých ředitelů nebo vedoucích představitelů, když se jim nehodilo do programu něco navíc udělat, reprezentovalo velmi těžko překonatelné překážky a vedlo nakonec k izolaci jednotlivých odborníků záměrně, aby vynikala jejich důležitost a to, jak jsou ostatní na něm závislí.

Je skutečností, že v minulosti byl problém standardizace vždy odsouván do pozadí za "jiné důležitější" úkoly a nebylo dostatečně vnímáno, že se jedná o nástroj k dosahování určitého stupně standardizace (tedy compatibility, interoperability, interchangeability a commonality) ve všech třech oblastech standardizace (operation, materiel, administrative) za účelem co nejefektivněji využívat síly a prostředky Aliance k dosahování stanovených cílů. Jistě by bylo třeba si definice jednotlivých pojmů rozebrat co nejpodrobněji tak, aby nedocházelo k jejich zaměňování. Pokud jde o standardizaci jako celek, domnívám se, že se jedná o stejně závažnou oblast, jakou je třeba bojová připravenost, plnění cílů výstavby sil (Target Force Goals - TFG) atd., neboť bez realizace příslušných standardů NATO (STANAG) nelze realizovat úkoly z předchozích oblastí v praktické činnosti vojsk.

V minulosti bylo často voláno po oficiálním překladu dané normy aby o ni mohl daný odpovědný představitel v odbornosti správně rozhodnout. Řada dokumentů musela být přeložena do českého jazyka, ale v prvním pořadí na začátku celého rozhodovacího řetězce musí být příslušný řídicí pracovník rezortu či oddělení sám opravdu schopen se rozhodnout podle anglického nebo francouzského textu okamžitě, a potom v dalším pořadí činit kroky k tomu, že část dokumentů se přeloží nebo přímo zapracuje do našich vnitřních předpisů.

Představa, že se úplně všechny normy STANAG okamžitě nejprve nechají překládat, budeme za to platit obrovské částky a až potom o nich budeme rozhodovat, je málo pravděpodobná. Určitě ale celá řada takových norem se musí buď přeložit doslovně, anebo je přímo zapracovat do znění našich vnitřních předpisů. To závisí na konkrétním znění jednotlivých norem.

V počátečné době neexistoval prakticky žádný nástroj, kterým by bylo možné rozhodnout o tom, jak bude vojenský výraz závazně překládán tak aby splnil požadavky překladatelské teorie na jednoznačnost a další nutná hlediska. Bylo by příjemné a pohodlné, kdybychom měli k dispozici okamžitě překlad, to ale nešlo hned, neboť i v českém jazyce se musel měnit význam slov podle jejich definování v jejich anglické verzi.

ZÁVĚR

Základem řízení terminologického programu v NATO je dodržování přijaté hierarchie nadřazenosti a podřízenosti jednotlivých terminologických dokumentů v rámci celé struktury NATO. A že k těmto změnám v definicích docházelo, se můžeme přesvědčit nahlédnutím do terminologického programu NATO, kde pro dané slovo v cizím jazyce známe vždy celou řadu synonym, nicméně v rámci znění jednotlivých definic může docházet také ke změnám v interpretaci do českého jazyka. To je proces velmi dlouhodobý a vždy záleží na ochotě přijímat názor druhé strany, anebo jej umět věcně argumentovat. Standardizace přináší v oblasti terminologie do českého jazyka některá nová chápání pojmů, jež jsme dříve pojímali odlišně. Vyplývá to z faktu, že základní standardizační jazyk NATO je stavěn na bázi angličtiny a francouzštiny a z ní je překládán do jazyka českého u nás. I dnes se nevyhneme používání pojmů, které rychle napovídají o jejich verzi v angličtině.

LITERATURA

1. KOZÁK, Karel: Terminologie a překlady standardizačních dokumentů. In Vojenské Rozhledy 3/2003. Ministerstvo obrany ČR, AVIS Praha. s.104-117. ISSN 1210-3292.
2. STOJAN Jaroslav: Standardizace terminologie 2003. In Vojenské Rozhledy 3/2003. Ministerstvo obrany ČR, AVIS Praha. s.104-117. ISSN 1210-3292.
3. AAP–6. Terminologický slovník pojmů a názvů NATO. Úřad pro obrannou standardizaci, Praha, 2007.
4. AAP–15. Slovník zkratk používaných v dokumentech a publikacích NATO. Úřad pro obrannou standardizaci, Praha, 2010.

VYUŽÍVÁNÍ TERMINOLOGIE V MEZINÁRODNÍCH OPERACÍCH

pplk. Ing. Milan PODHOREC, Ph.D.

Katedra vojenského managementu a taktiky, Fakulta ekonomiky a managementu, Univerzita obrany,
Kounicova 65, Brno, tel: 973442384, e-mail : milan.podhorec@unob.cz

Martin PSÍK, Ing.,

VÚ 3771 Prostějov, +420776187364– student DSP Fakulty ekonomiky a managementu

SUMMARY

The terminology goal is to unify understanding and using terms. Using unified terminology is a requirement defined by the NATO Standardization Agency. In practice, every nation is to use its own unified terminology on condition it corresponds to the NATO terminology.

1. VYUŽITÍ VOJENSKÉ TERMINOLOGIE NATO V MEZINÁRODNÍCH OPERACÍCH

Stejně jako v AČR, tak i v jiných armádách existuje v každé odbornosti nepřehledné množství zkratk a výrazů. Samozřejmě i ti, kteří vyjíždí do zahraničí kde je jednacím jazykem angličtina a plní zde služební úkoly se velmi často setkávají s výrazy nebo zkratkami, které nejsou u nás obvyklé. I když se hodně pokročilo ve znalostech angličtiny stává se, že zapomínáme se na češtinu. A tak se život usnadňuje tím, že jednoduše do češtiny vkládáme anglická slova. Ať jde již o slova zmíněná níže nebo celá řada dalších, jako příklad můžeme uvést (centrum, draftování, interface, promulgování, apgrejdování, transport). Tento postup vede k vytváření jazykových novotvarů. Jde o češtinu, která je protkána anglickými slovy.

Aby byla zabezpečena plná standardizaci termínů a aby byly srozumitelné a přijatelné všem uživatelům musíme považovat za nutné, aby sestavená a vytvořená terminologie byla revidována nebo konzultována co možná s největším množstvím odborníků, kteří v oblasti terminologie pracují. Konference, které se organizují (Terminologická konference 1999, 2001, 2002 a 4.terminologické konference rezortu MO 2003 jsou zdroje z kterých jsem čerpal podklady pro uveřejněné příspěvky) a semináře se ukazují jako přijatelný nástroj k výměně zkušeností na poli terminologie mezi pracovníky, kteří by se jen stěží spolu setkali za účelem výměny názorů k sjednocování terminologie.

Vytvoření slovníku podle slov odborníků není až tak velký problém, ale zabezpečit, aby terminologie byla standardizována, to je úkol nadmíru složitý, obsáhlý a časově náročný. Další problém je i ta skutečnost, že skupiny odborníků budou mít na jednotlivé termíny odlišné názory a budou prosazovat svoji variantu. Zde pak musí mít rozhodující slovo zástupci skupin terminologického výboru a češtináři a jen výjimečně mohou zůstat dvě nebo více variant. Takto sestavený slovník by měl pokrývat základní terminologii používanou jednotlivými druhy vojsk Armády České republiky a vychází vlastně z frekvence terminologických výrazů a z konkrétních potřeb při každodenní práci s vojensko-odbornými texty v jednotlivých specializacích.

Při tvorbě a prosazování vojenské terminologie do praktické činnosti bylo několik názorových skupin:

- První skupinu je možné definovat jako zastávce přejímání výrazů urychleně do našeho prostředí pokud možno v anglickém jazyce.

- Do druhé skupiny bych zařadil zastánce pouze českých výrazů, pokud termín nebyl zaveden "názvoslovnou normou" jako interním normativním aktem rezortu MO.
- Ve třetí skupině bylo možné vidět zastánce stávajícího stavu bez ochoty cokoliv měnit na poli terminologie.

Do toho jsme vstoupili my jako prvek, který se usiluje v souladu s pravidly NATO nastavit v našem prostředí proces ratifikace (přijímání) a implementace (zavádění) standardizačních dokumentů, a to včetně terminologických.

Samozřejmě, tento proces neprobíhal hladce a armáda ČR prošla třemi reorganizacemi, nicméně problematika standardizace nám spolu s terminologií zůstávala. Velkým poučením pro nás byly zkušenosti, které nám byly ze strany NATO velmi ochotně předávány.

Ještě jedna poznámka. Jistě každý zná projevy našich představitelů, které se jen hemží anglicismy a dalšími cizojazyčnými prvky. Určitě to není proto, aby byli tito lidé zajímaví, ale je to nedostatek včas poskytované české terminologie. Často zní otázka, jaká je vlastně v NATO angličtina oficiální (britská nebo americká). Z hlediska standardizace lze celkem úspěšně tvrdit, že právě taková, jaká byla standardizována.

2. TERMINOLOGIE V DOKUMENTECH A JEJICH POUŽITÍ

Mezi základní standardizační dokumenty NATO patří AAP-3, AAP-6, AAP-15. Jde o spojenecké administrativní publikace.

Pro ujednocení překladů pojmů, které se vyskytují ve všech standardizačních dohodách NATO, byly stanoveny následující české názvy:

AIM	- CÍL
AGREEMENT	- DOHODA
GENERAL	- VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ
IMPLEMENTATION	- ZAVEDENÍ
RATIFICATION	- PŘISTOUPENÍ

Po přistoupení jednotlivých států ke standardizační dohodě, která byla schválena je změna možná pouze na základě podnětu a dokument, který se musí k této změně předložit je uveden níže.

ZÁZNAM O DOPLŇCÍCH

Vysvětlivky

1. Tato přijatá standardizační dohoda NATO (STANAG) je vyhlášena předsedou MAS (ředitelem NSA), který k tomu byl oprávněn Vojenským výborem NATO.
2. Bez předběžné konzultace s odpovědným orgánem (TA) nelze provést v dohodě změny. Státy mohou kdykoliv navrhnout odpovědnému orgánu změny, které budou posuzovány stejným postupem jako originál dohody.
3. Přistupující státy se zavazují, že jejich nařízení, předpisy a směrnice, kterými je STANAG zaváděn, budou obsahovat odkazy na číslo příslušného STANAG za účelem jejich identifikace.

Definice

4. **Ratifikace** (přistoupení) je „V rámci standardizace NATO prohlášení, kterým se členský stát zavazuje přijmout obsah standardizační dohody s výhradami nebo bez nich“ (AAP-6).
5. **Implementace** (zavedení) je „V rámci standardizace NATO splnění závazků členským státem tak, jak jsou formulovány ve standardizační dohodě“ (AAP-6).

6. **Výhrady** jsou „V rámci standardizace NATO prohlášením členského státu, jímž je popisována část standardizační dohody, která nebude zavedena nebo jen s omezeními“ (AAP-6).

Přistoupení, zavedení, výhrady

7. Stránka popisuje podrobně přistoupení a zavedení každé dohody. Pokud nejsou uvedeny žádné podrobnosti znamená to, že daný stát dosud neinformoval odpovědný orgán (TA) o svých záměrech. V případě výhrad stránka popisuje podrobně výhrady a vlastnická práva, která jsou uváděna.

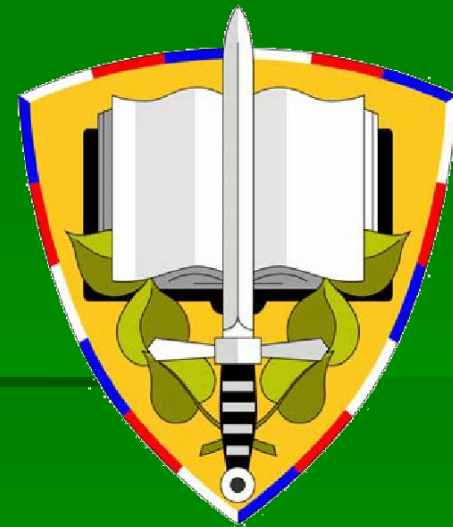
Zřejmě se někdy nepodařilo najít shodu mezi všemi odbornými pracovišti jak daný termín nazvat v jazyce českém. Jistě došlo také k chybám, které se musí postupně napravit pokud ovšem chceme vážně na tomto poli spolupracovat a nikoliv jen mluvit o problému za účelem zvýraznění své vlastní důležitosti. To je skutečnost, která není v našich podmínkách ani dostatečně vnímána ani respektována. Na nejvyšším místě stojí již zmíněný „Terminologický slovník pojmů a názvů NATO“ (AAP-6) v oblasti definic a spojenecká publikace AAP-15, uvádějící přehled oficiálních standardizovaných zkratk.

ZÁVĚR

V rámci Aliance platí výše citovaná spojenecké publikace AAP-6 jako dokument nejvyšší důležitosti v oblasti definic terminologie NATO. V první části tohoto dokumentu je vysvětlen princip tvorby standardizované terminologie a co tato publikace obsahuje. Její druhá a třetí část obsahuje ty definice pojmů a výrazů v angličtině a ve francouzštině, u kterých byl shledán celkový konsenzus s jejich zněním mezi všemi státy NATO. Definice jsou záměrně někdy zjednodušovány či zplošťovány z toho důvodu, aby byly snadno pochopitelné s možností převzetí všemi státy NATO na všech úrovních.

LITERATURA

1. KOZÁK, Karel: „Čngličtina“ aneb Znovu ta terminologie...In Vojenské Rozhledy 1/2001 Ministerstvo obrany ČR, AVIS Praha 2001. s.151 -154. ISSN 1210-3292
2. KOZÁK, Karel: Terminologie a překlady standardizačních dokumentů. In Vojenské Rozhledy 3/2003 Ministerstvo obrany ČR, AVIS Praha. s.104 -117. ISSN 1210-3292
3. STOJAN Jaroslav: Standardizace terminologie 2003. In Vojenské Rozhledy 3/2003 Ministerstvo obrany ČR, AVIS Praha s.104-117. ISSN 1210-3292
4. AAP-3 Postupy pro tvorbu STANAG AP
5. AAP – 6 Terminologický slovník pojmů a názvů NATO. Úřad pro obrannou standardizaci, Praha, 2007.
6. AAP–15. Slovník zkratk používaných v dokumentech a publikacích NATO. Úřad pro obrannou standardizaci, Praha, 2010.

Vojensko – odborný seminár TERMINOLÓGIA V TAKTIKE A OPERAČNOM UMENÍ

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rostislava Štefánika L.M. 27. apríl 2010

TERMINOLOGIE V OBLASTI ZPRAVODAJSKÉHO ZABEZPEČENÍ

MOTTO:

**„OPRAVDVÝM PROBLÉMEM NENÍ
ZAVÉST NOVÉ MYŠLENKY DO
VOJENSKÉHO VĚDOMÍ, ALE
ODSTRANIT TY STARÉ.“**

**pplk.Ing. Milan PODHOREC, Ph.D.
Katedra vojenského managementu a taktiky
Univerzita obrany Brno**

VÝCHODISKA TERMINOLOGIE ZPRAVODAJSTVÍ V AČR

CÍL

- SLADIT DOSAVADNÍ TERMINOLOGII ZPRAVODAJSTVÍ S TERMINOLOGIÍ ALIANCE
- SPRÁVNĚ CHÁPAT ÚLOHU ZPRAVODAJSTVÍ V OPERACÍCH
- VYTVOŘIT DOKTRINÁLNÍ ZÁKLADNU PRO SPOLEČNOU ČINNOST I PRO VZDĚLÁVÁNÍ PERSONÁLU V ZAŘÍZENÍCH NATO

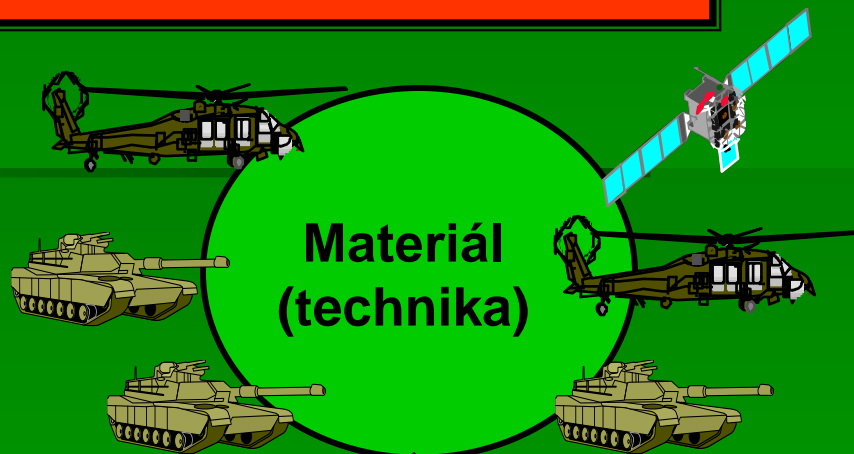
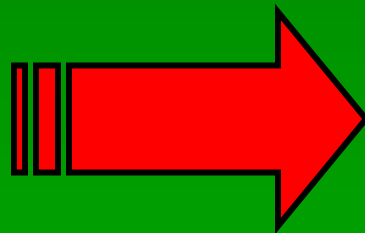
ŘEŠENÉ
OTÁZKY

1. ZAČLENĚNÍ, ÚKOL, FUNKCE ZPRAVODAJSTVÍ
2. ZÁSADY ZPRAVODAJSTVÍ
3. ROZDĚLENÍ ZPRAVODAJSKÝCH INFORMACÍ
4. VZTAH - ZDROJ A CENTRUM (STŘEDISKO)
5. KATEGORIE ZDROJŮ, METODY A ZDROJE ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ
6. ZPRAVODAJSKÝ CYKLUS
7. OBSAH ZPRAVODAJSKÉHO CYKLU
8. METODY TVORBY ZÁMĚRŮ PROTIVNÍKA
9. ZPRAVODAJSKÁ PŘÍPRAVA BOJIŠTĚ
10. ZPRAVODAJSKÝ ODHAD
11. ZPRAVODAJSKÁ PŘÍPRAVA
12. VYMEZENÍ PROSTORŮ PŮSOBNOSTI - ÚKOLY PRŮZKUMU
13. ÚKOLY PRŮZKUMU

Legislativa a její dopady na armádu

Zákony,
předpisy,
řády, normy,
doktríny.

Materiál
(technika)

S

P

Připravený
personál

NEC nástroj budoucnosti

Přípravený
personál

S

P

Materiál
(technika)

Zákony, doktríny,
předpisy a řády.

Literatura

- [1] Vojenská strategie České republiky, Praha 2008
(www.army.cz)
- [2] Dlouhodobá vize resortu Ministerstva obrany, Praha 2008
(www.army.cz)
- [3] Doktrína AČR, Praha 2004
(www.army.cz)

ZPRAVODAJSTVÍ - ZPRAVODAJSKÁ ČINNOST

- AJP- 2.0 - Společná zpravodajská doktrína pro zpravodajství, obranné zpravodajství a pro bezpečnost
- AD- 2 - Doktrína zpravodajství
- Zpravodajská činnost - odborná směrnice Náčelníka VZSI Č.j. 36/2003-6200 ze dne 6.ledna 2003

Při zpracovávání koncepčních materiálů v oblasti „Zpravodajské zabezpečení AČR“ vycházet:

- na základě provedené delimitace působností mezi VZ a GŠ AČR vznikly dvě samostatné průřezové oblasti „Vojenské zpravodajství“ v gesci VZ a „Zpravodajské zabezpečení AČR“ v gesci OVPzEB MO AČR;
- průřezová oblast Zpravodajské zabezpečení AČR je definována jako všezdrojové zpravodajské zabezpečení rozhodovacího procesu hlavních funkcionářů AČR při plánování a řízení operací jak na území ČR, tak i v zahraničí;
- tato průřezová oblast v sobě zahrnuje činnost zpravodajských štábů, organizaci průzkumu a EB a geografické a hydrometeorologické podpory AČR;
- zpravodajské zabezpečení AČR je v pojetí této koncepce považováno za jeden z prvků podpory bojové činnosti (Combat Support) dále jen (CS);

TERMINOLOGIE

Velitel

- Osobnost na kterékoliv úrovni, v jejíž prospěch se zpracovává zpravodajská informace.

Zpravodajský štáb

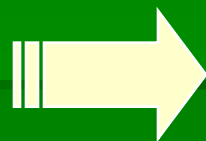
- Osoby zapojené do zpracování zpravodajské informace v rámci zpravodajského cyklu.

Protivník

- Nepřítel nebo kterákoliv válčící strana za konfliktu, ve kterém hraje koalice NATO úlohu třetí strany, v rámci operací reagujících na krize (*Crisis Response Operations, CRO*).

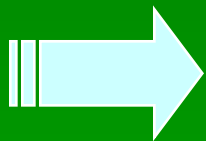
KATEGORIE ZPRAVODAJSTVÍ

SIGINT

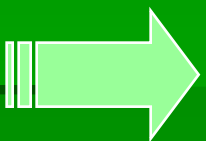
Signálové zpravodajství

IMINT

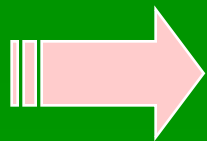
Obrazové zpravodajství

HUMINT

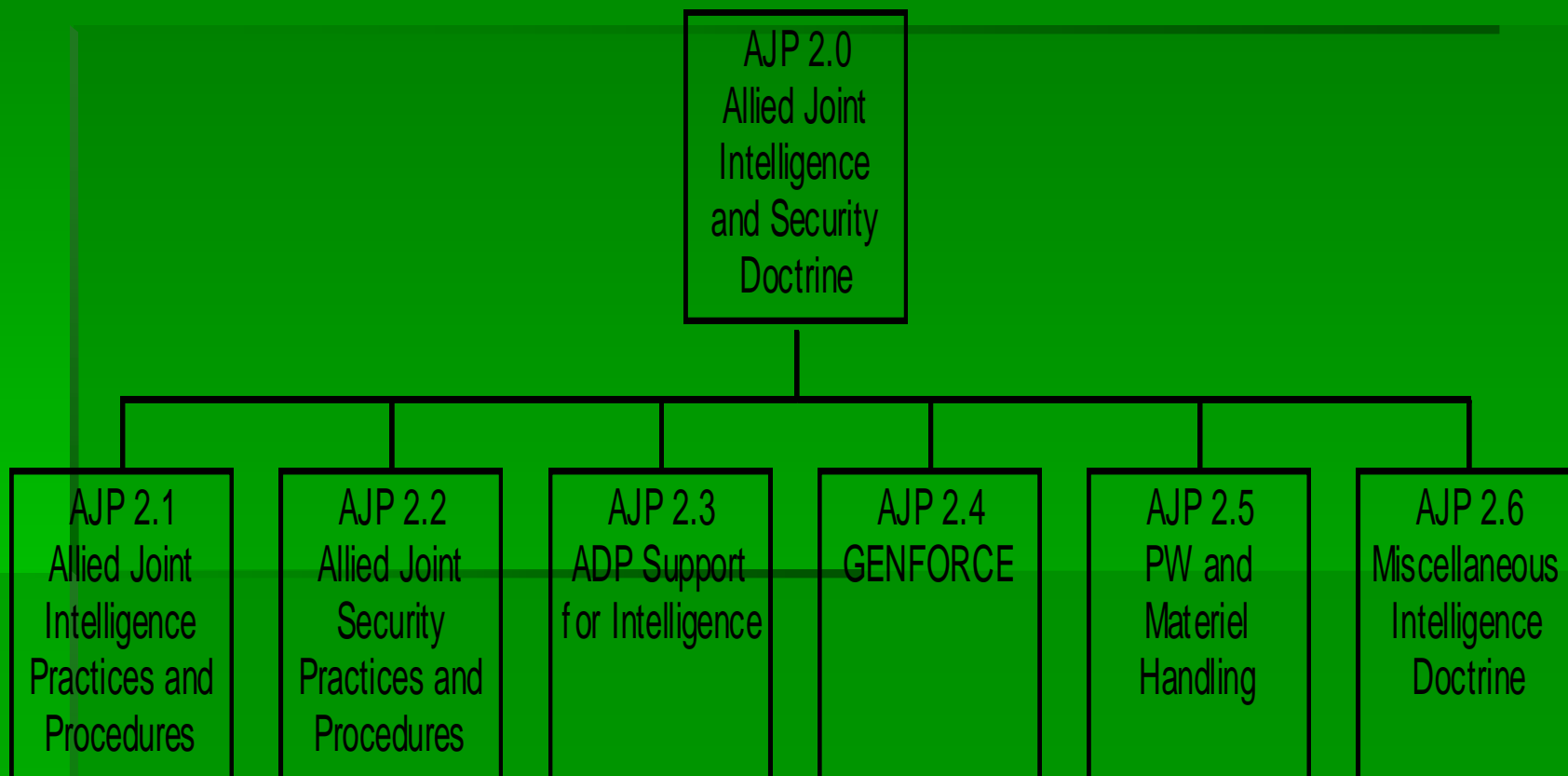
Zpravodajství z lidských zdrojů

OSINT

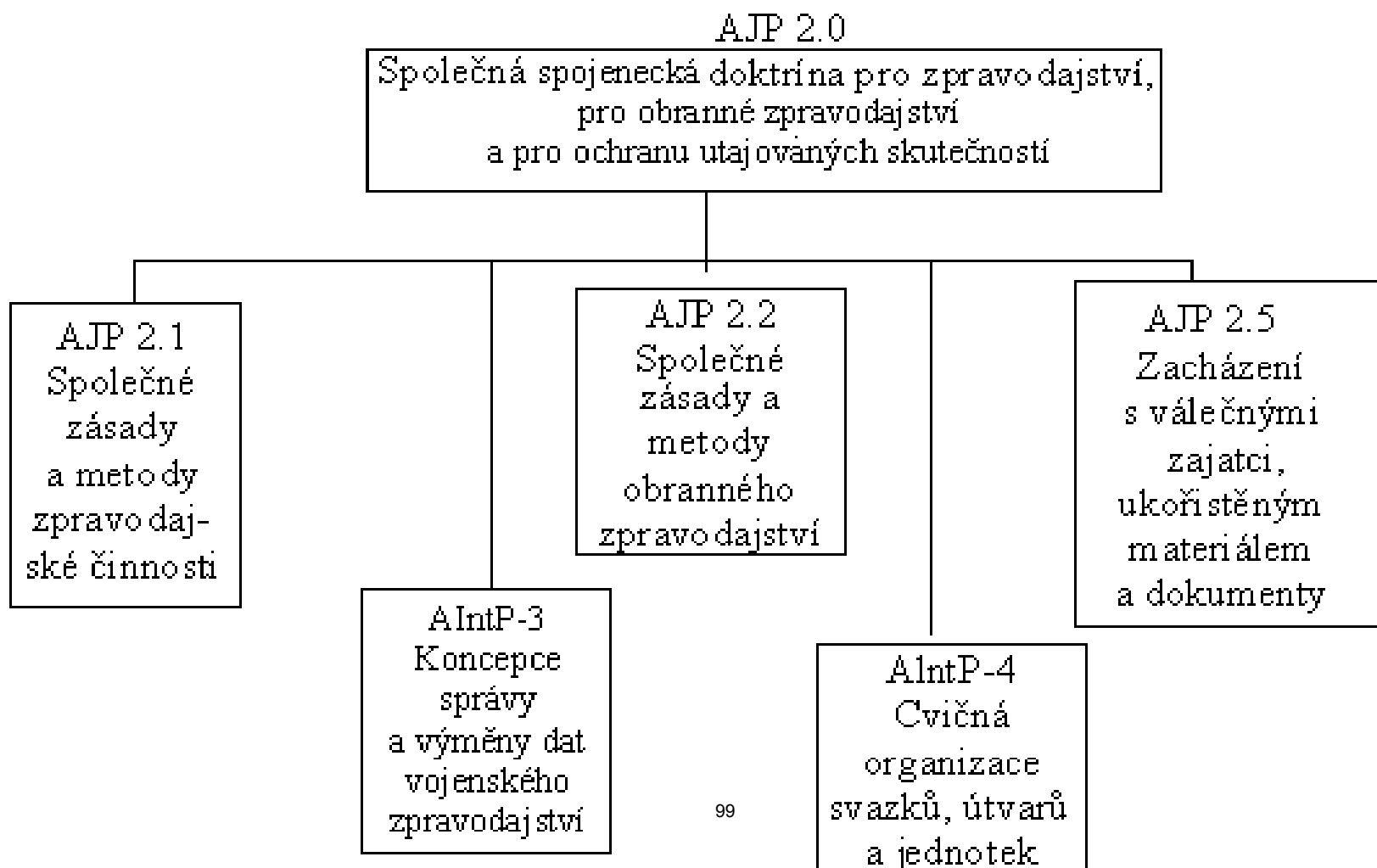

Zpravodajství z otevřených zdrojů

AJP 2.0 SPOLEČNÁ SPOJENECKÁ DOKTRÍNA PRO ZPRAVODAJSTVÍ, OBRANNÉ ZPRAVODAJSTVÍ A PRO OCHRANU UTAJOVANÝCH SKUTEČNOSTÍ.

Hierarchie publikací týkajících se společné zpravodajské doktríny NATO, zásad a metod zpravodajské činnosti je znázorněna na následujícím schématu:

TERMINOLOGIE ZPRAVODAJSTVÍ AČR

OBECNĚ

Jasně vyjádření myšlení, týkající se úlohy zpravodajství AČR v míru, během krizí a ve válce

Z ČEHO
VYCHÁZET

DOKTRÍNA AČR
ZPRAVODAJSKÁ DOKTRÍNA ALIANCE

PROČ ?

Úkoly AČR → NÁRODNÍ
→ ALIANČNÍ

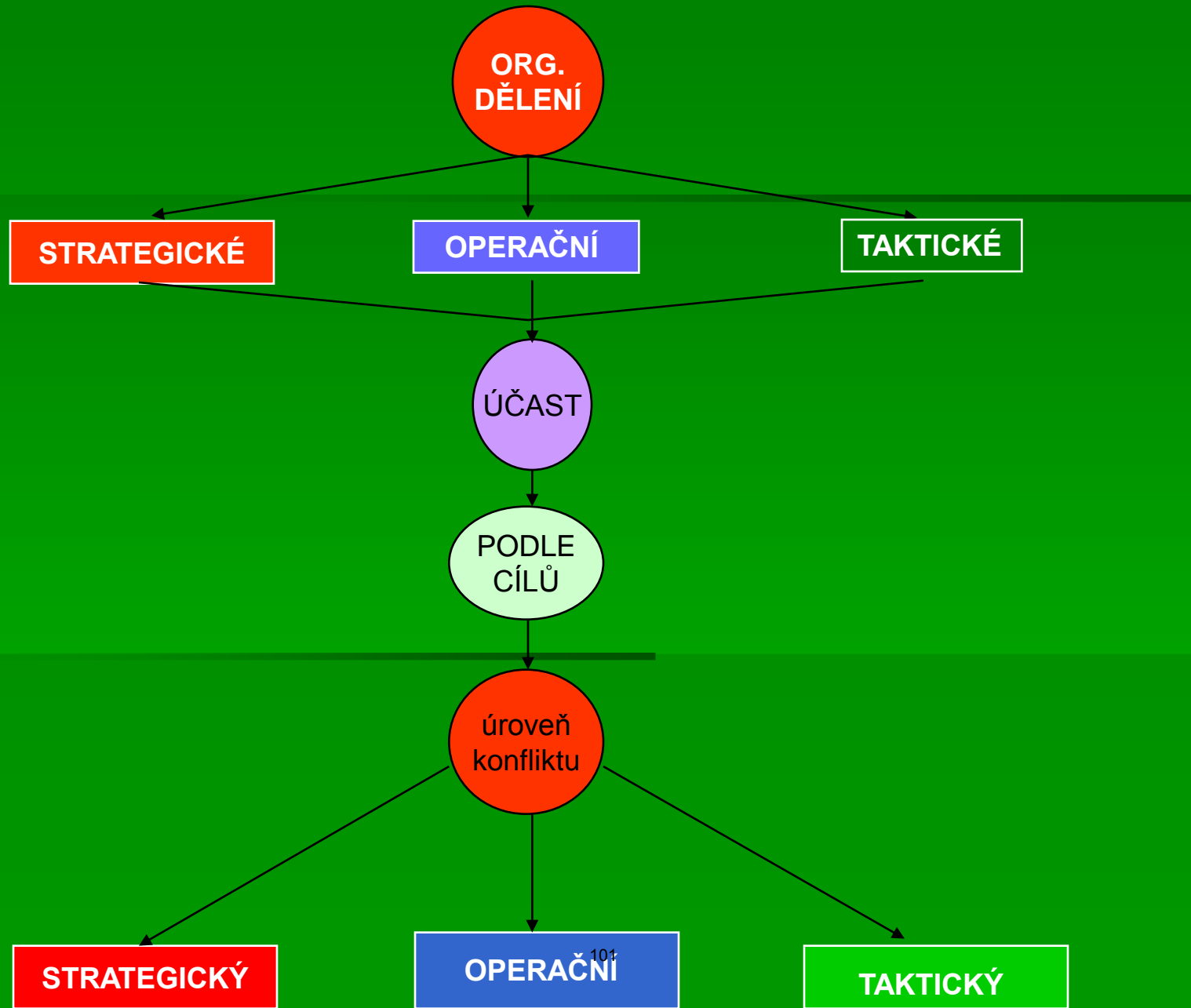
POŽADAVKY

- Dát odpověď na otázky v jakých podmínkách bude zpravodajství působit a jak může uspět
- Poskytnout teoretická východiska pro praktickou aplikaci zpravodajství v širokém spektru různých ohrožení a jejich projevů
- Obsahovat strategickou, operační a taktickou úroveň
- Autoritativní, ale ne direktivní
- Ne souhrn příkazů, ale dávat návod jak myslet
- Základ pro vzdělání zpravodajského personálu
- Není neměnná

CO BUDE
NAVAZOVAT

PŘEDPISY, NORMATIVY, PŘÍRUČKY

PŮSOBNOST ZPRAVODAJSTVÍ - ÚROVEŇ KONFLIKTU

Děkuji za pozornost

V oblasti zavádění pojmů je velmi výstižné následující motto od Sokrata:

"Moudrost začíná definováním pojmů".

TERMINOLÓGIA V PLÁNOVACOM A ROZHODOVACOM PROCESE

pplk. Ing. Ivan MAJCHÚT, PhD., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960422620, ivan.majchut@aos.sk

SUMMARY

The paper describes and analyzes operational planning process. It indicates the necessity to understand this term. There is created the reason why it is not possible to use this process for all levels of command and control. Planning process at tactical level and methods of decision making process is described and analyzed. There are some recommendations what possibilities are the best for Slovak Armed Forces.

Keywords: operational planning process, military decision making process, troop leading process, decision making methods.

ÚVOD

Z pohľadu terminológie predstavuje plánovací a rozhodovací proces jednu dôležitú oblasť, ktorá si vyžaduje osobitnú pozornosť. Jeho dôležitosť je zdôraznená potrebou dorozumieť sa a v určitom pracovnom procese a používať jazyk ako nástroj dorozumievania sa. Často sa tak deje v hektickom a na čas náročnom procese, v ktorom nie je priestor na vysvetľovanie a ujasňovanie si významu použitého slova či slovného spojenia. Obzvlášť v plánovacom a rozhodovacom procese musíme trvať na exaktných a logických pravidlách.

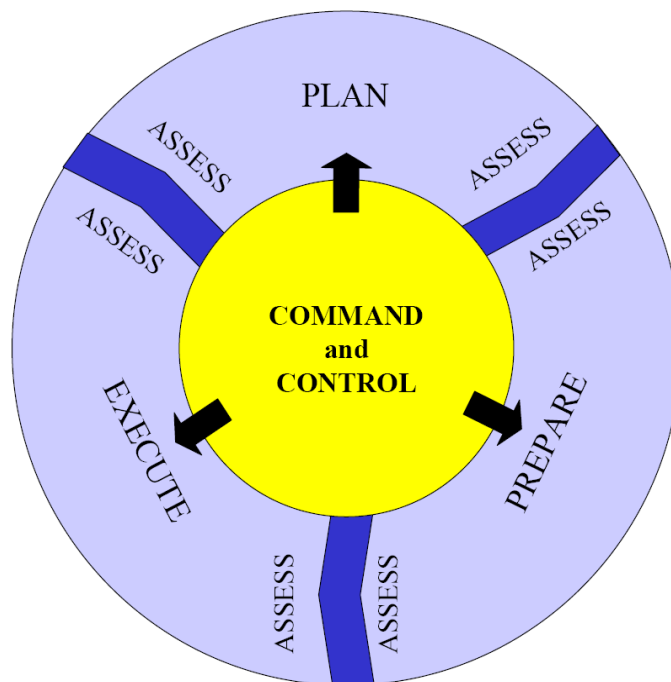
Napriek tomu, že sa situácia v tejto oblasti výrazne zlepšila, je potrebné neustále venovať pozornosť výkladu niektorých termínov, diskutovať, ujasňovať si a zjednocovať názory na uvedený okruh termínov.

V danej oblasti je možné vytypovať niekoľko základných pojmov do diskusie. V tomto článku bude pozornosť venovaná trom z nich: „**operačný plánovací proces**“, „**plánovací a rozhodovací proces**“ a „**metódy plánovacieho a rozhodovacieho procesu**“. Práve tieto „podskupiny“ na seba bezprostredne nadväzujú a spolu súvisia. Každý dôstojník – účastník operácie, alebo cvičenia sa na plánovaní bezprostredne podieľa. Napriek tomu sa mnohí z nich terminológii v procese plánovania a rozhodovania nevenujú. Nastávajú nekonečné spory o vzájomnom pochopení, či nepochopení sa a následnom vysvetľovaní podstaty myšlienky autora.

1. OPERAČNÉ PLÁNOVANIE

Pojem „plánovanie“ predstavuje široký pojem a objavuje sa v mnohých oblastiach života, ten vojenský nevynímajúc. Pri pokuse obsiahnuť problematiku plánovania je dôležité pochopiť miesto plánovania v cykle rozhodovania a vykonávania¹. Plánovanie má v uvedenom cykle nezastupiteľné miesto tak ako je to vyjadrené na Obrázku 1.

¹ V ATP-3.2.1: Allied Land Tactics s. 4-2 je tento proces označený ako „The Decision-Action Cycle“. V SVD PS OS SR: Vojenská doktrína pozemných síl OS SR (C) s. 83 je použitý variant „Cyklus rozhodovacej

Obrázok 1 Cyklus rozhodovania a vykonávania (1)

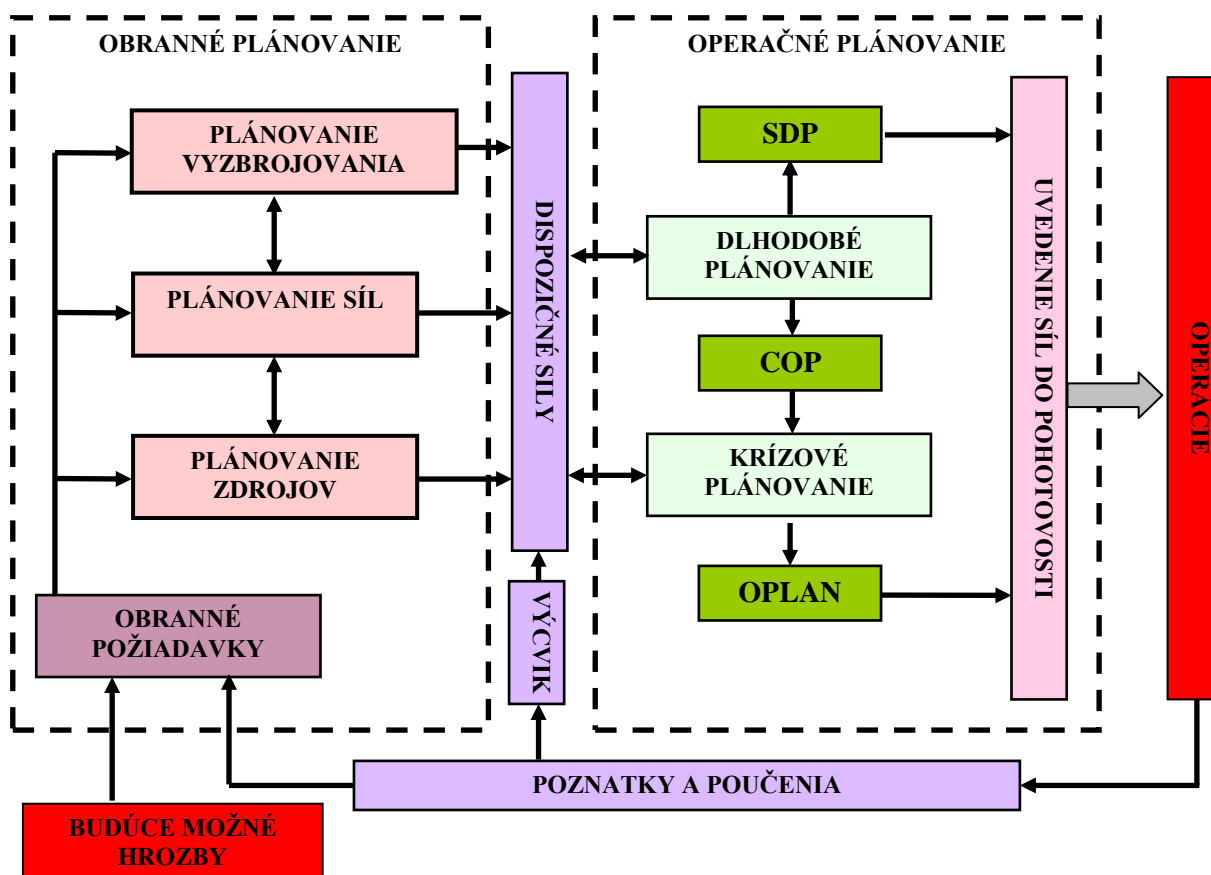
Cyklus rozhodovania a vykonávania obsahuje aktivity, ktoré sa dajú zhrnúť do niekoľkých bodov:

- vytváranie plánov a rozhodnutí,
- vydávanie (vyhlasovanie) rozkazov,
- vykonávanie prípravy,
- realizácia plánov.

Už z názvu je logické, že cyklus sa môže opakovať a celý proces môže v súvislosti s jednou aktivitou prebiehať nanovo a niekoľkokrát.

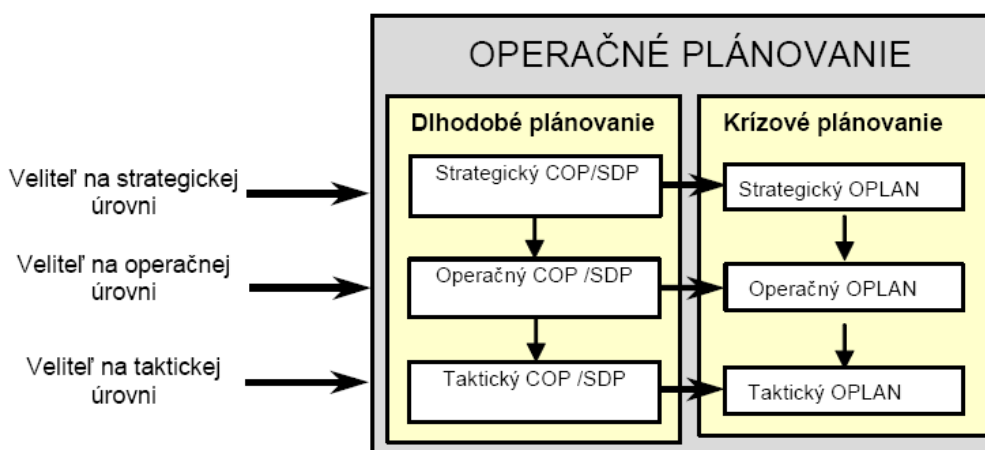
Okrem spomenutého cyklu je potrebné hľadať podstatu plánovania aj v iných súvislostiach. Jeho zložitosť je vyjadrená na Obrázku 2. Ten vyjadruje dôležitosť operačného plánovania, ktoré sa zameriava na použitie vytvorených (tzv. dispozičných) a vycvičených síl. Operačné plánovanie je detailne rozpracované v aliančnej publikácii AJP-5 (2).

činnosti“. V VDG-30-01/Oper: Taktika pozemných síl (B) s. 74 sa mylne uvádza pojem „Proces operačného plánovania“

Obrázok 2 Kategórie plánovania (3)

Z doktríny SVD-30-20 (4) je zrejme členenie úrovni, kde sa operačné plánovanie využíva (Obrázok 3).

Obrázok 3 Operačné plánovanie (4)

Pre pochopenie pôvodného zámeru členenia spomenutých úrovni je potrebné použiť pôvodný zdroj tejto myšlienky tzn. AJP-5. Až z nej vyplýva, čo sa v Aliancii rozumie pod veliteľmi jednotlivých úrovni (Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Prehľad úrovní využitia operačného plánovania (2)

Strategická úroveň	Strategický veliteľ	SACEUR
Operačná úroveň	Operačný veliteľ	Spravidla jeden z troch Joint (Force) Commanders Môže to byť veliteľ určený ako Combined Joint Task Force (CJTF) Commander pre operáciu v ktorej je NATO CJTF nasadená
Taktická úroveň	Taktický veliteľ	Velitelia komponentov (CCs) - Maritime Component Commander (MCC) - Air Component Commander (ACC) - Land Component Commander (LCC)

Správne definovanie a využívanie pojmu „operačný plánovací proces“ (ďalej len OPP) má bezprostredný súvis a nadväznosť na operačné plánovanie. OPP je v AJP-5 definovaný ako „logická postupnosť známych procesov a pridružených postupov, vykonávaných veliteľmi a štábmi na analýzu situácie, vyvodenie požiadaviek poslania (mission) a stanovenie najlepšej metódy na splnenie stanovených úloh (tasks) a požadovaného vojenského konečného stavu (military end-state)“.

Podstatou OPP je dvojúrovňový proces tvorby plánu:

- vojenské hodnotenie
 - iniciácia,
 - orientácia,
 - tvorba konceptu,
- tvorba plánu
 - tvorba plánu,
 - revízia plánu.

Takto definovaných a využívaných päť krokov sa prelína celým OPP. Ich obsah účel a spôsob využívania je popísaný v AJP-5 a obdobne aj s malými obmenami v SVD 30-20. Nie je zámerom tohto článku ich detailné popisovanie.

Dôležitou myšlienkou, ktorá vyjadruje podstatu použitia OPP je zmienka o jeho „aplikovateľnosti vo všetkých operačných plánovacích aktivitách na strategickej, operačnej a taktickej úrovni velenia vo vojenskom velení NATO ako aj ďalších štruktúrach aliančných síl“. Z uvedeného je potrebné vyjadriť čo sa bude pod pojmom „aplikovateľnosť“ rozumieť. Kde sa OPP použije ako plánovací nástroj bez úpravy a kde sa budú jeho myšlienky a filozofia aplikovane využívať.

Využitelnosť OPP pre OS SR vo vzťahu k Aliancii môžeme:

- vnímať v súvislosti s výstupmi operačného plánovania (dlhodobé aj krízové) s vplyvom na príspevky OS SR v operáciách Aliancie.

Využitelnosť OPP v OS SR sa dá:

- vnímať ako proces v operačnom plánovaní operácií OS SR na vlastnom území, ktorý je využiteľný na strategickej úrovni,
- vnímať ako proces v operačnom plánovaní pri operáciách časti OS SR mimo územia SR
 - pri vytváraní a vysielaní príspevku SR do operácie (do Combined Joint Task Force - CJTF, Multinational Task Force - MNTF, ...),
 - pri stiahnutí príspevku SR z operácie.

2. PLÁNOVACÍ A ROZHODOVACÍ PROCES V OS SR

Aplikovateľnosť OPP na strategickej, operačnej a taktickej úrovni velenia neznamená jeho priame použitie a tým sa ponúka potreba vytvoriť variant, v ktorom sa tak stane a automaticky sa natíska aj otázka ako sa tento proces bude volať. Z tradícií a teraz platnej literatúry sa ponúka pojem „plánovací a rozhodovací proces“.

V OS SR sa často stáva, že niektorí užívatelia pojmov si v oblasti plánovania zamieňajú pojmy, ktoré majú diametrálne odlišný význam. Je tomu tak aj s pojmom operačný plánovací proces a pojem plánovací a rozhodovací proces. Práve z terminologického hľadiska nie je prijateľné považovať uvedené pojmy za synonymá.

Správne pochopenie termínu „plánovací a rozhodovací proces“ má dosah na jeho podobu a využívanie v OS SR. Nesprávne označovanie procesu, ktorý využíva veliteľ a štáb pri plánovaní a neskôr príprave a vykonaní aktivít v operácii má dosah na jeho realizáciu. Aplikovanie OPP na taktickej úrovni prináša potrebu úvahy a posúdenia čo a v akej podobe sa z OPP využije na „nižšej“² taktickej úrovni.

S využívaním termínu „plánovací a rozhodovací proces“ sa objavujú v doktrínach a služobných pomôckach OS SR isté problémy a nezrovnalosti, ktoré sú však riešiteľné. Uvedené nezrovnalosti je potrebné napraviť a vniesť do každodenného užívania.

Na názorné vyjadrenie spomínaných nezrovnalostí je možné využiť dostupné služobné pomôcky. Ich porovnávaním sa dajú už na prvý pohľad odhaliť nezrovnalosti v použitej terminológii (Tabuľka 2).

Brigádny a práporový stupeň má takmer identickú schému plánovacieho a rozhodovacieho procesu. Diametrálne odlišná situácia je na rotnom a čatovom stupni. Vzhľadom na dobu tvorby (rok 2006), dispozičný čas a dostupnosť vtedajších zdrojov je len logické, že autori spomenutých služobných pomôcok využili vtedy dostupnú americkú literatúru a jej vplyv sa prelína celým textom. Evidentné je aj použitie slovenského prekladu pojmu „Military Decision Making Process - MDMP“ a pojmu „Troop Leading Procedure - TLP“ (5).

Tabuľka 2 Prehľad použitých variantov pojmu „plánovací a rozhodovací proces“

SPJ-30-2/Všeob (6) (brigáda)	Čl. 50 Plánovací rozhodovací proces
SPG-3-14/Všeob (7) (prápor)	Čl. 49 Plánovací a rozhodovací proces
SPG-3-15/Všeob (8) (rota)	Čl. 18 Plánovací proces veliteľa – TLP (Troop Leading Procedure) Obr. 5 Vojenský plánovací proces
SPG-3-16/Všeob (9) (čata)	Čl. 4 Postup plánovania
Č. p.: 34803 (10)	Kapitola 3 Plánovací proces (v texte sa objavujú pojmy: - plánovací proces - rozhodovací proces - plánovací a rozhodovací proces)

² Pre potreby tohto článku sa pod pojmom nižšia taktická úroveň rozumie stupeň brigáda, prápor, rota, čata.

Použitelnosť pojmu „plánovací a rozhodovací proces“ bude vyžadovať niekoľko opatrení:

- pochopiť potrebu rozdielov OPP a plánovacieho a rozhodovacieho procesu a zjednotiť vnímanie týchto pojmov v OS SR,
- zjednotiť jednotlivé kroky plánovacieho a rozhodovacieho procesu na všetkých stupňoch (brigáda, prápor, rota, čata) a ich vzájomnú nadväznosť, pri zjednocovaní prihliadnuť na rozsah činností jednotlivých stupňov,
- nahradiť svojpomocné preklady pojmov, (Military Decision Making Process - MDMP, Troop Leading Procedure – TLP)
- pri novelizácii doktrín a služobných pomôcok uvedené myšlienky zapracovať do textu.

Z terminologického hľadiska je v plánovacom a rozhodovacom procese pravdepodobne najdiskutovanejší preklad pojmu „Course of Action - COA“.

Tabuľka 3 Prehľad použitých variantov pojmu „Course of Action“

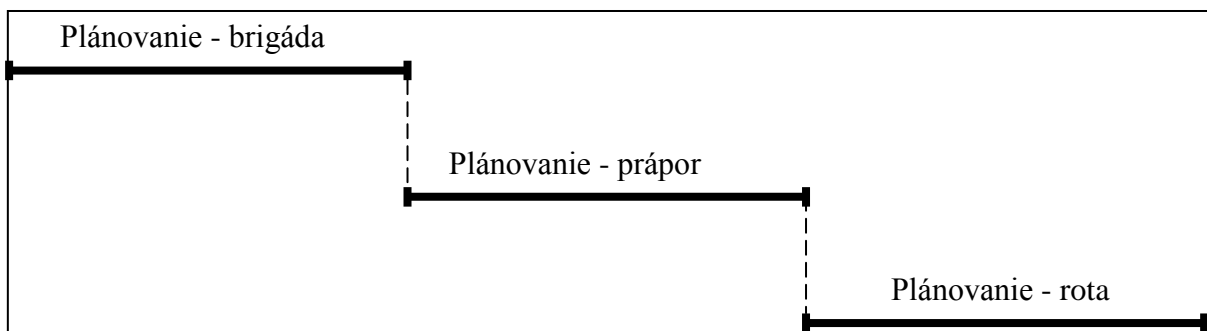
SPJ-30-2/Všeob (brigáda)	(6)	Variant pôsobenia
SPG-3-14/Všeob (prápor)	(7)	Variant činnosti
Č. p.: 34803	(10)	Variant bojovej činnosti
Vojenský terminologický slovník	(11)	Variant pôsobenia
SPILÝ, P., ŠILHA, J. (2004)	(12)	Variant operácie

Zvážením dostupných zdrojov a doby ich vzniku sa za optimálne javí využívanie pojmu „variant pôsobenia“.

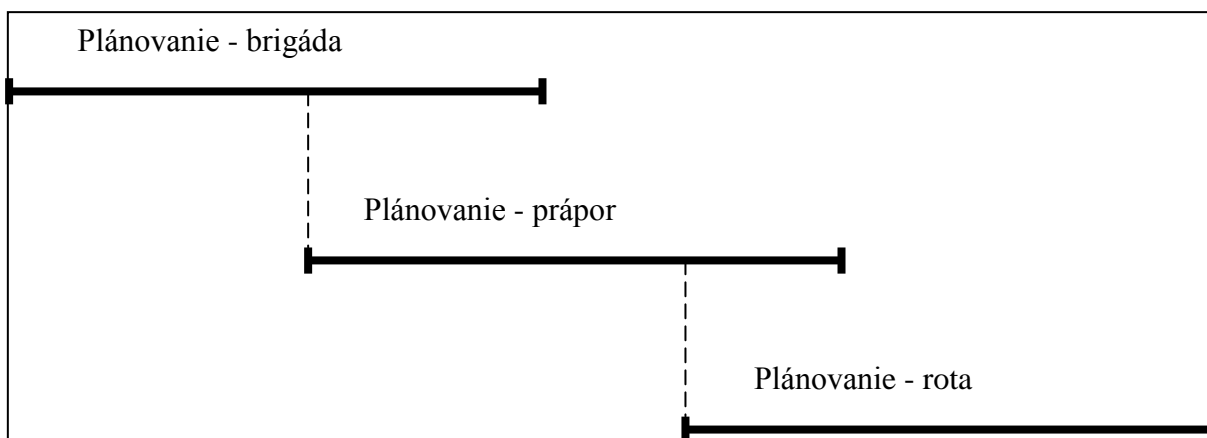
3. METÓDY PLÁNOVACIEHO A ROZHODOVACIEHO PROCESU

Plánovací a rozhodovací proces má svoje opodstatnenie pri spracovávaní informácií, pri plánovaní a prijímaní rozhodnutia pri akomkoľvek dostupnom čase. Dostupný čas bude mať vplyv na rozsah niektorých úkonov a na metódy akými sa celý proces bude riadiť. Terminológia v oblasti metód a súvisiacej problematiky je značne zmätočná a chaotická. V niektorých dostupných zdrojoch sa objavujú pojmy „predbežné plánovanie“ a „plánovanie vykonania operácie“ (10). V ďalších zdrojoch sa uvádzajú pojmy „postupné plánovanie“ a „súbežné plánovanie“ (7). V obdobnom kontexte sa objavujú v spomenutých zdrojoch pojmy „úplný rozhodovací proces“, „skrátенý rozhodovací proces“ a „rozhodovací proces v operácii“ (respektíve „rozhodovací proces v priebehu vedenia operácie“).

Podrobným štúdiom definícií, ich vzájomnom porovnaní a prehodnotení sa javí najschodnejší variant používania uvedených pojmov tak ako je vyjadrené na Obrázku 4 a 5.

Obrázok 4 Postupné plánovanie

Obrázok 5 Súbežné plánovanie

Súvislosť medzi použitým druhom plánovania a použiteľnými metódami v nich je vyjadrená v Tabuľke 4.

Tabuľka 4 Metódy plánovacieho a rozhodovacieho procesu

Postupné plánovanie	Metóda úplného plánovacieho procesu
Súbežné plánovanie	Metóda skráteného plánovacieho procesu
	Metóda plánovacieho procesu v priebehu vedenia operácie

ZÁVER

Dá sa predpokladať, že spomínané terminologické a obsahové nezrovnalosti sa následnou novelizáciou doktrín a služobných pomôcok odstránia. Možno tomu čiastočne napomôže aj tento článok. Riešením môže byť vypracovanie samostatného dokumentu (pomôcky), ktorý bude definovať samotný plánovací a rozhodovací proces, jeho nadväznosť zo stupňa na stupeň, prípadne zvláštnosti a rozdiely na jednotlivých stupňoch. Vhodným variantom riešenia sa javí novelizácia a oficiálne vydanie pomôcky (10), ktorá sa už niekoľko rokov využíva a má v sebe nadčasovú dimenziu. Zapracovanie jej myšlienok do textu novelizovaných služobných pomôcok (predovšetkým SPG-3-15/Všeob a SPG-3-16/Všeob) by mohlo byť následným krokom.

LITERATÚRA

1. ATP-3.2.1: *Allied Land Tactics*. Brusel: NATO - NSA, 2009. 271 s.
2. AJP-5: *Allied Joint Doctrine for Operational Planning*. (ratification draft). Brusel: NATO - NSA, 2006. 94 s.
3. MARKOVIČ, G.: *Operačné plánovanie NATO (OS SR)*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. Prednáška vo Vyššom veliteľsko-štábnom kurze, 12. 04. 2010.
4. SVD/GOP 30-20: *Smernica pre operačné plánovanie*. Bratislava: Generálny štáb ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2006. 103 s.
5. FM 101-5: *Staff Organization and Operations*. Washington: Headquarters Departments of the Army, 1997. 268 s.
6. SPJ-30-2/Všeob: *Vedenie vojenských operácií mechanizovanou brigádou*. Bratislava: Generálny štáb ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2007. 415 s.
7. SPG-3-14/Všeob: *Vedenie operácií práporom (B)*. Trenčín: Veliteľstvo pozemných síl, 2009. 420 s.
8. SPG-3-15/Všeob: *Vedenie operácií mechanizovanou (tankovou) rotou*. Trenčín: Veliteľstvo pozemných síl, 2007. 340 s.
9. SPG-3-16/Všeob: *Vedenie operácií (čata, družstvo, osádka tanku)* Trenčín: Veliteľstvo pozemných síl, 2007. 264 s.
10. Č. p.: 34803: *Metodické postupy používané pri plánovaní a riadení operácií na taktickom stupni velenia*. Trenčín: Veliteľstvo pozemných síl – Štáb operačnej a bojovej prípravy, 2000. 106 s.
11. *Vojenský terminologický slovník ozbrojených síl Slovenskej republiky*. Bratislava: Generálny štáb ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2008. 184 s.
12. SPILÝ, P., ŠILHA, J.: *Schéma variantu operácie*. In: Zborník vojenskej akadémie. Liptovský Mikuláš 2004, Vojenská akadémia, č. 1, s. 15 - 23.

Terminológia v plánovacom a rozhodovacom procese

pplk. Ing. Ivan MAJCHÚT, PhD.

Katedra bezpečnosti a obrany

Akadémia ozbrojených síl

generála M. R. Štefánika

Liptovský Mikuláš

Cieľ:

- upozorniť na rozdielne vnímanie postupov a terminológie na rôznych úrovniach velenia
- porovnaním rôznych zdrojov poukázať na nesúlad postupov a terminológie v OS SR
- naznačiť možné riešenie

Obsah:

Všeobecne o plánovaní

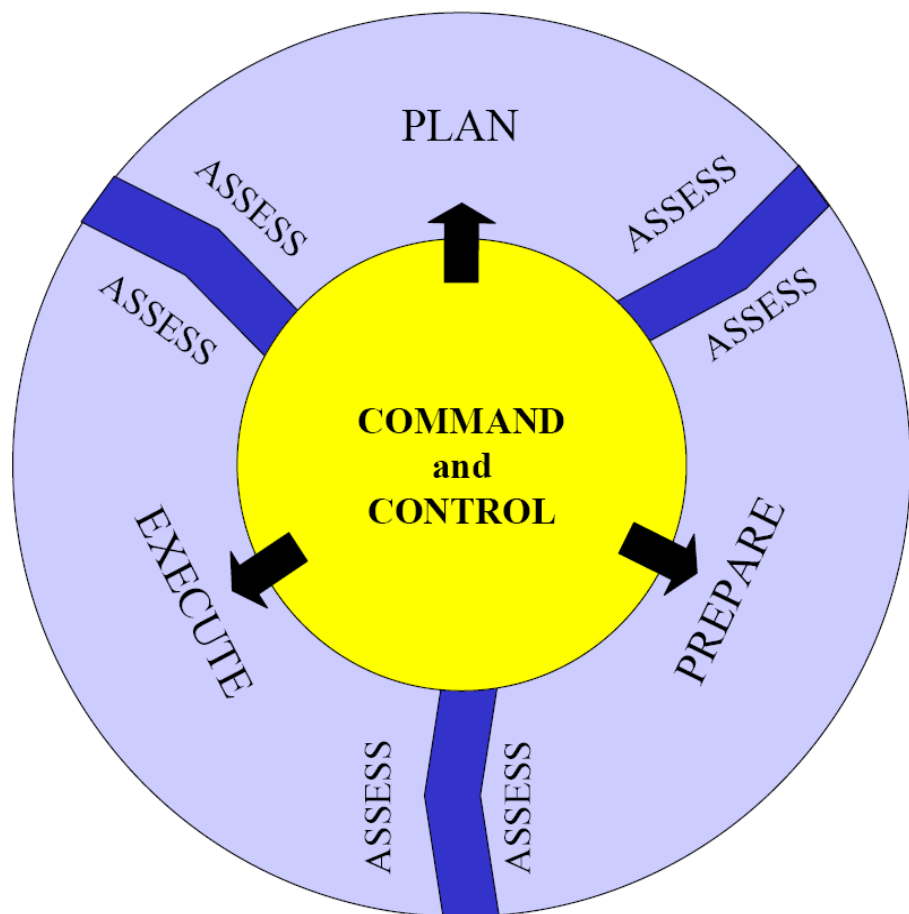
Operačný plánovací proces

Plánovanie na nižšej taktickej úrovni

Metódy plánovacieho a rozhodovacieho procesu

Všeobecně o plánování

Miesto plánovania

Cyklus rozhodovania a vykonávania

The Decision-Action Cycle (ATP-3.2.1)

Cyklus rozhodovania a vykonávania:

Proces

v ktorom sú tvorené a vykonávané rozhodnutia.

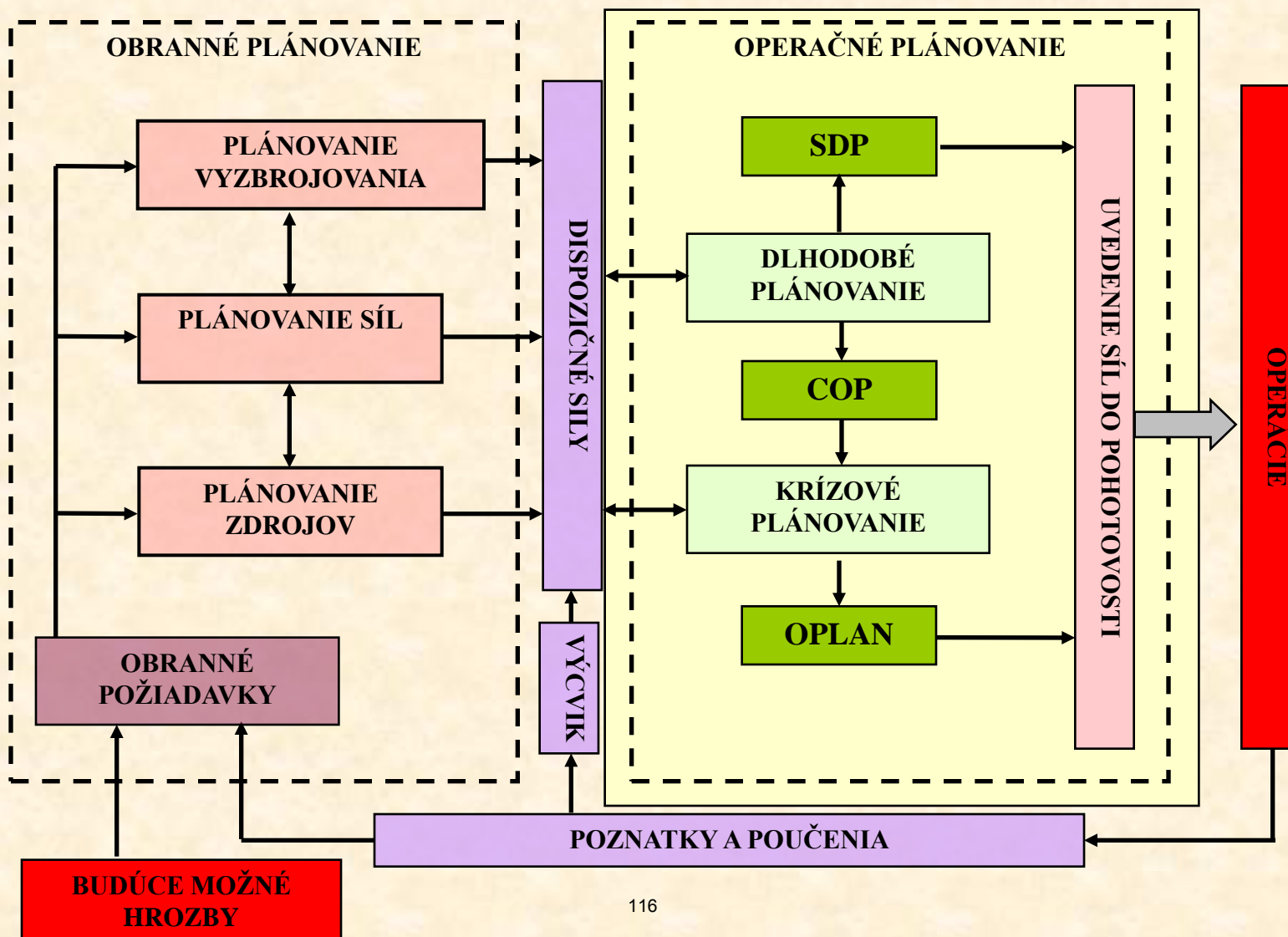
- Plány a rozhodnutia sú vytvárané
- Rozkazy sú vydávané (vyhlasované)
- Príprava je vykonávaná
- Plány sú realizované

Pozn.

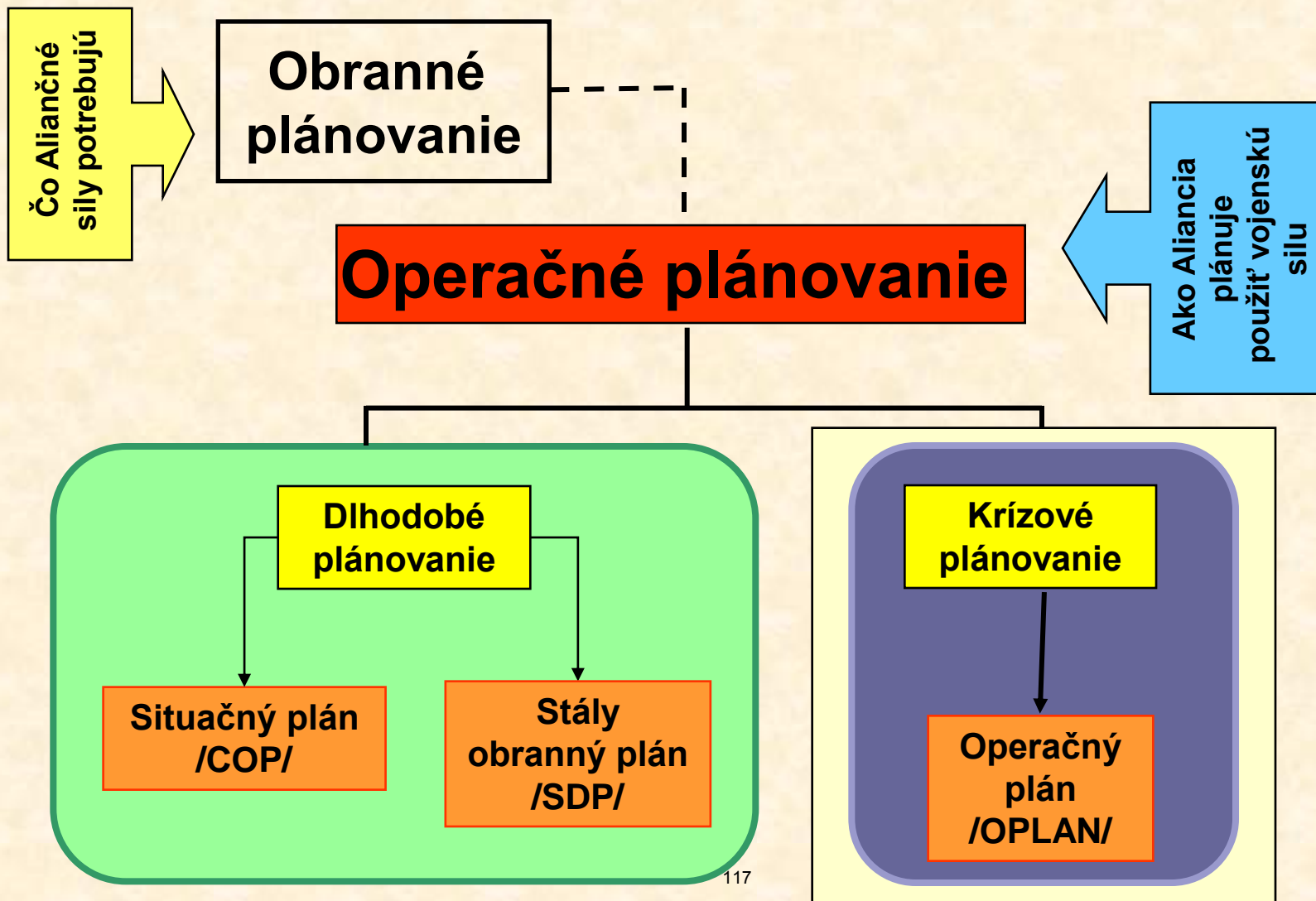
V SVD PS OS SR označené ako Cyklus rozhodovacej činnosti

V VDG 30-01 Oper označené ako Proces operačného plánovania

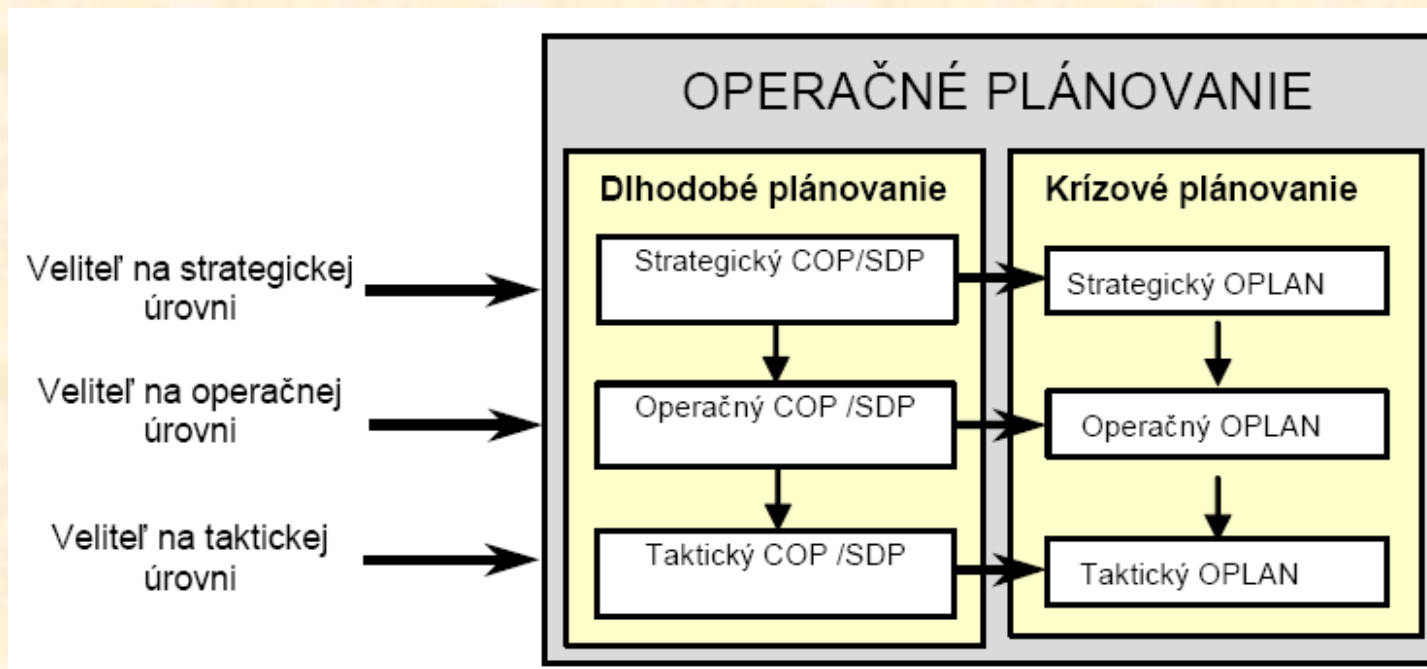
Miesto operačného plánovania

Kategórie operačného plánovania

Úrovne plánovania

Úrovne plánovania (podľa NATO)

Strategická úroveň	Strategický veliteľ	SACEUR
Operačná úroveň	Operačný veliteľ	Spravidla jeden z troch Joint (Force) Commanders Môže to byť veliteľ určený ako Combined Joint Task Force (CJTF) Commander pre operáciu v ktorej je NATO CJTF nasadená
Taktická úroveň	Taktický veliteľ	Velitelia komponentov (CCs) - Maritime Component Commander (MCC) - Air Component Commander (ACC) - Land Component Commander (LCC)

V NATO operáciách bude spravidla realizovaná každá z uvedených úrovní veliacej štruktúry.

Operačný plánovací proces

(Operational Planning Process)

logická postupnosť známych procesov a pridružených postupov, vykonávaných veliteľmi a štábmi na analýzu situácie, vyvodenie požiadaviek poslanca (mission) a stanovenie najlepšej metódy na splnenie stanovených úloh (tasks) a požadovaného vojenského konečného stavu (military end-state).

Operačný plánovací proces

Je aplikovateľný vo všetkých operačných plánovacích aktivitách na

strategickej,
operačnej
a taktickej

úrovni velenia vo vojenskom velení NATO ako aj ďalších štruktúrach aliančných síl.

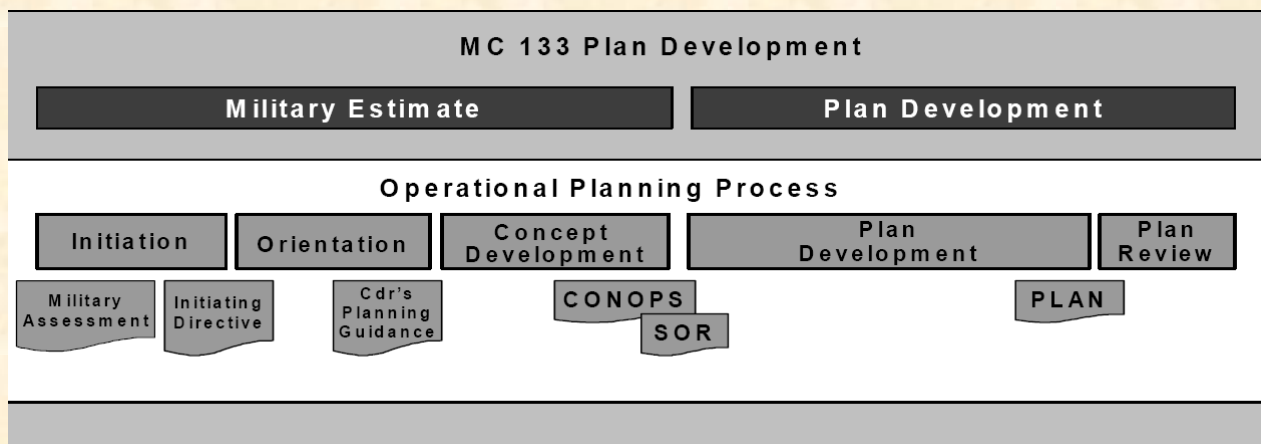

Operační plánovací proces

Operačný plánovací proces v literatúre

- AJP-5 Allied Joint Doctrine for Operational Planning
NATO, Brusel, 2006, (ratification draft)
- SVD/GOP 30-20 Smernica pre operačné plánovanie
GŠ OS SR, Bratislava, 2006

Operačný plánovací proces - podstata

Dvojúrovňový proces tvorby plánu

- Vojenské hodnotenie
- Tvorba plánu

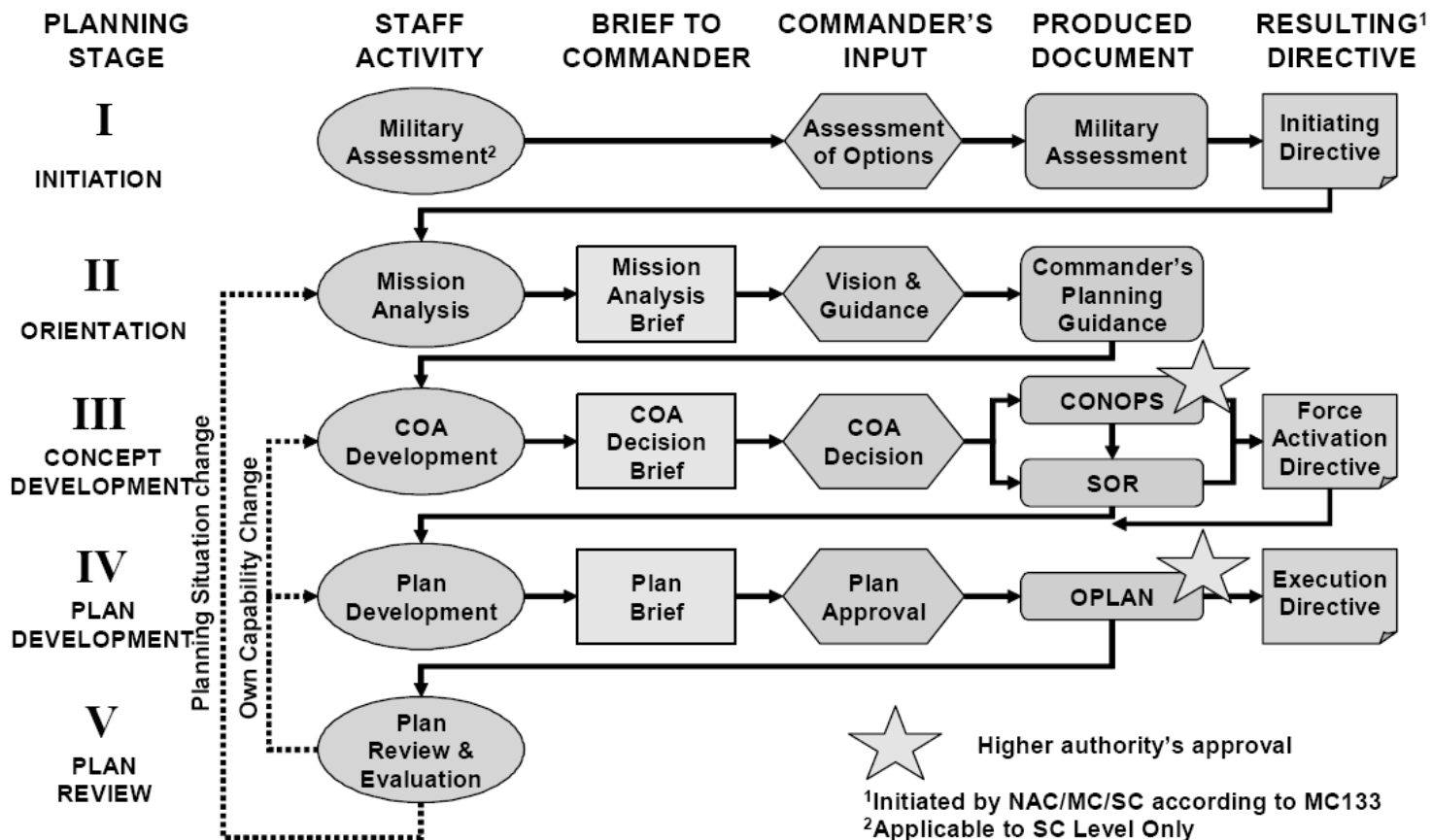
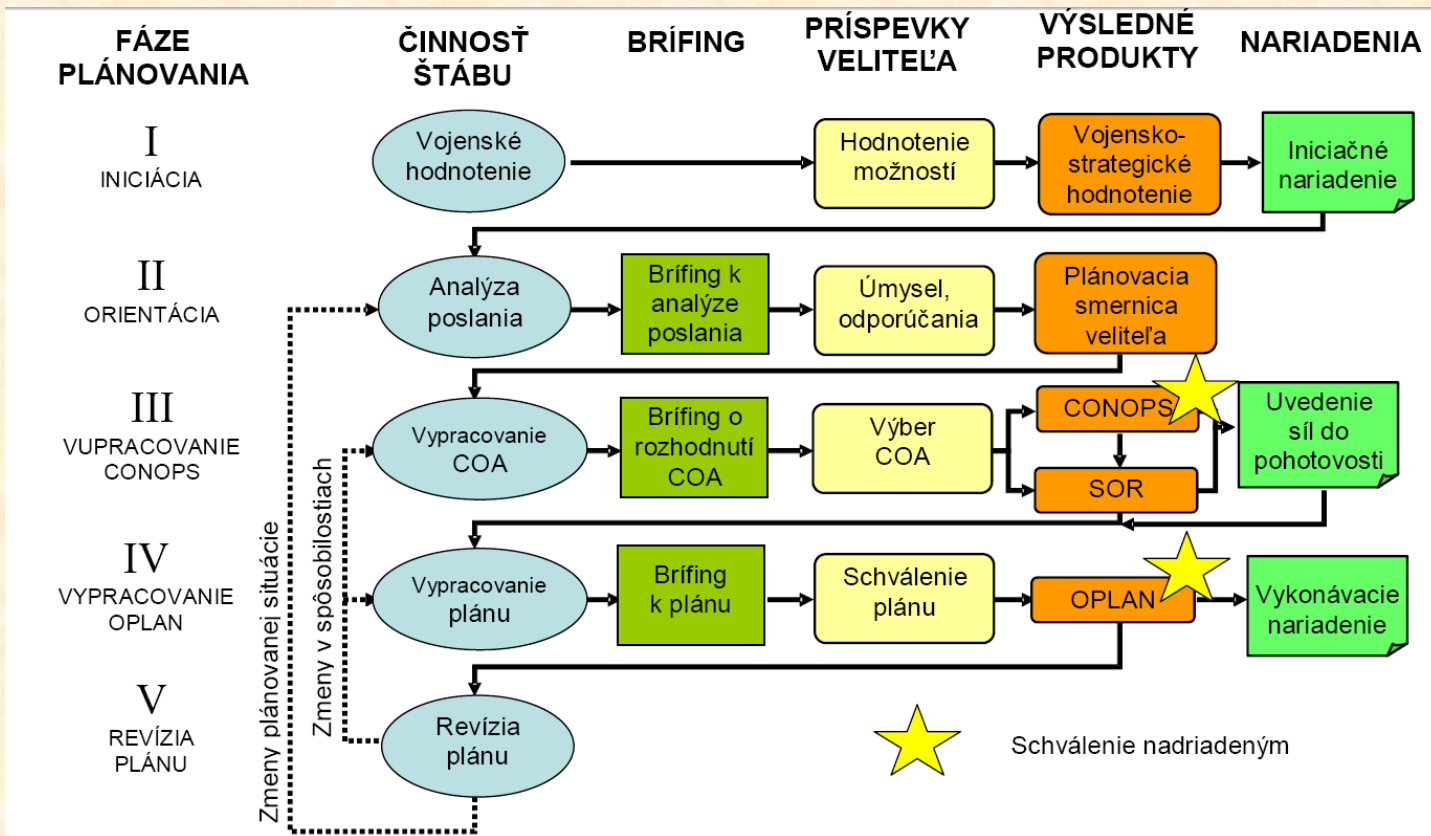

Figure 4.2 - Operational Planning Process Overview

Obrázok 4-1 – Prehľad procesu operačného plánovania.

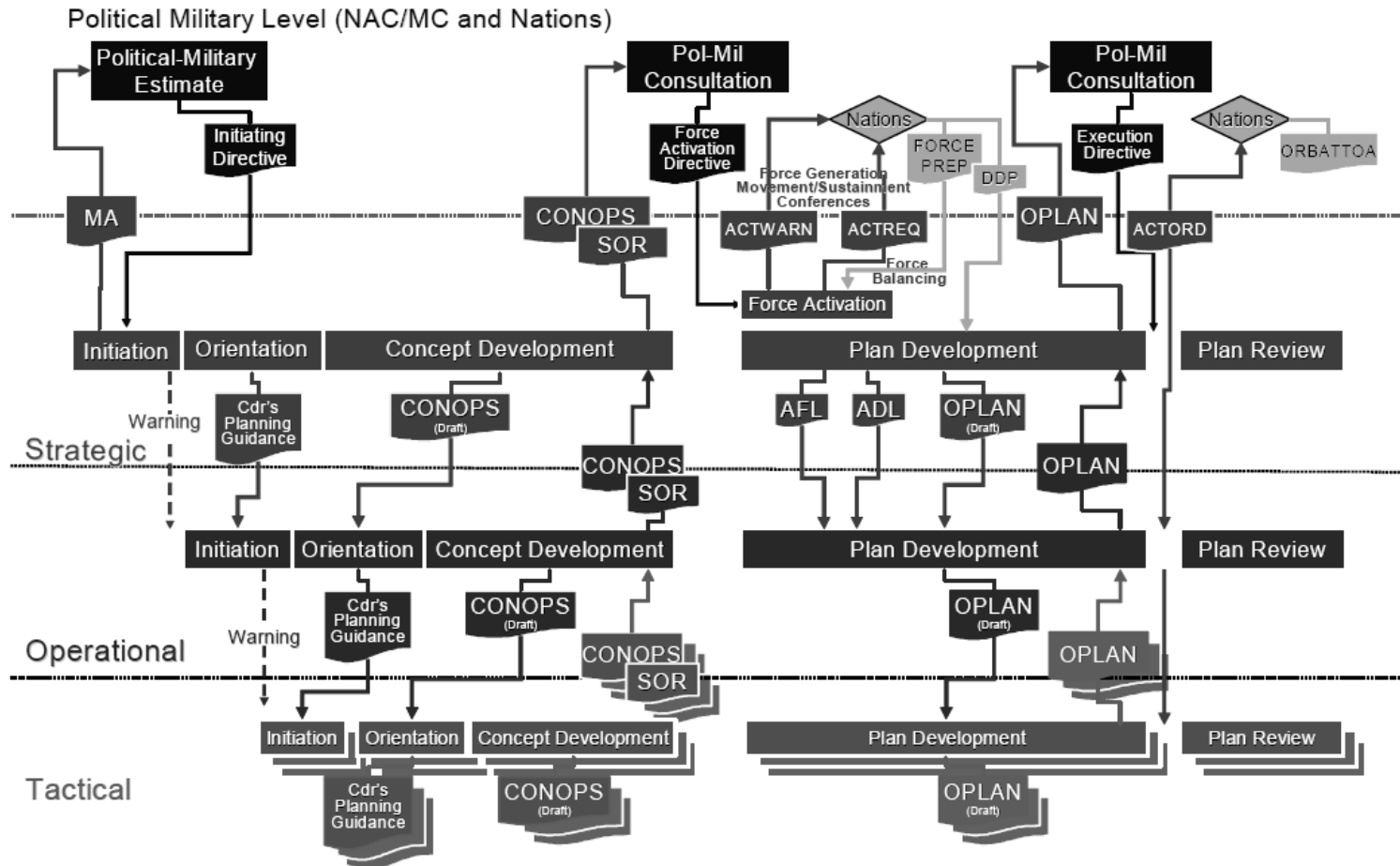
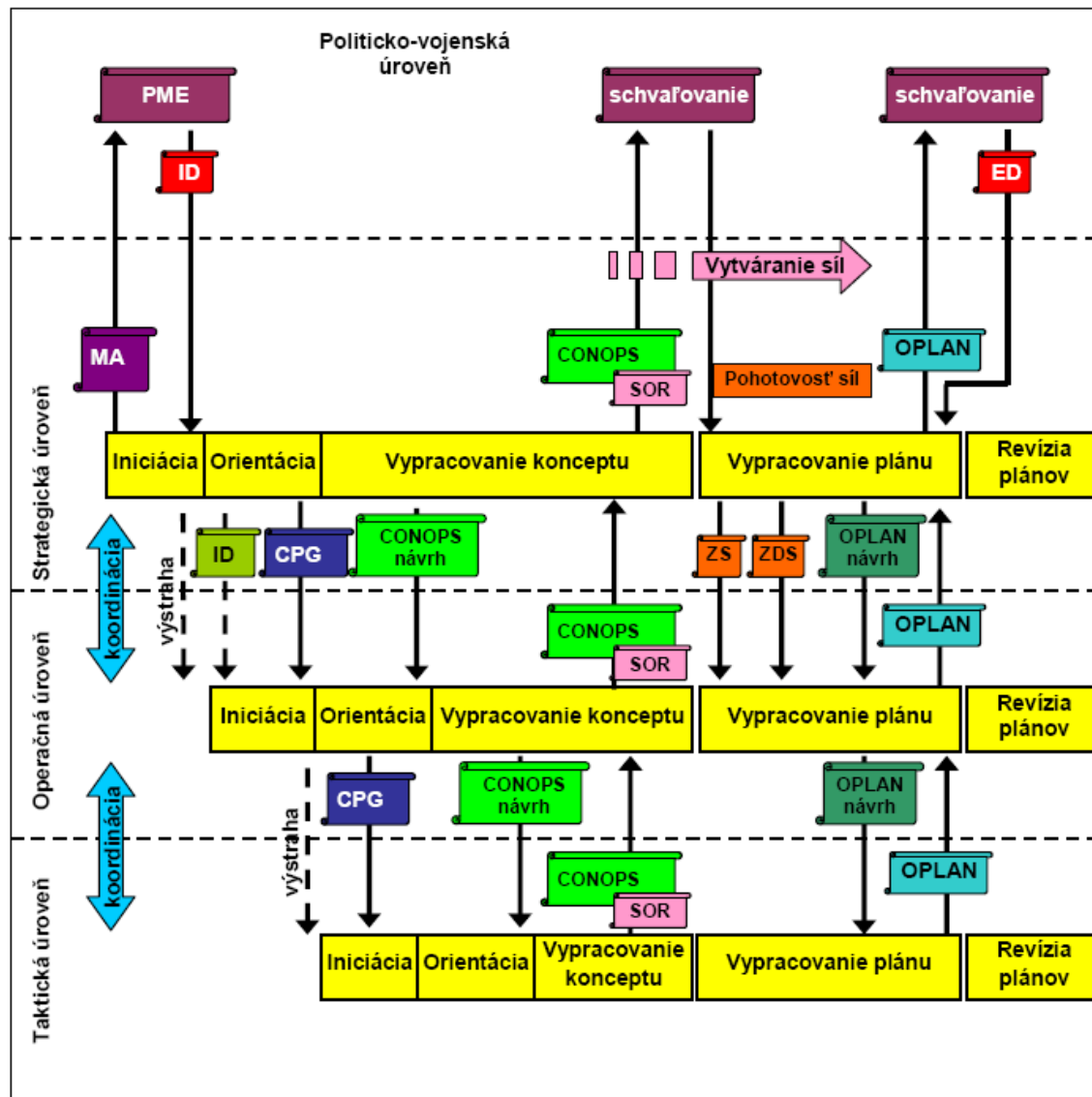
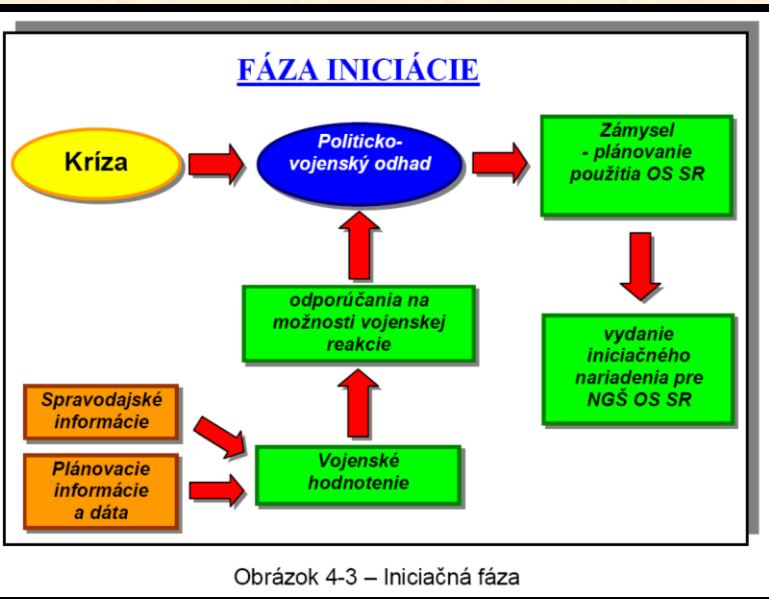
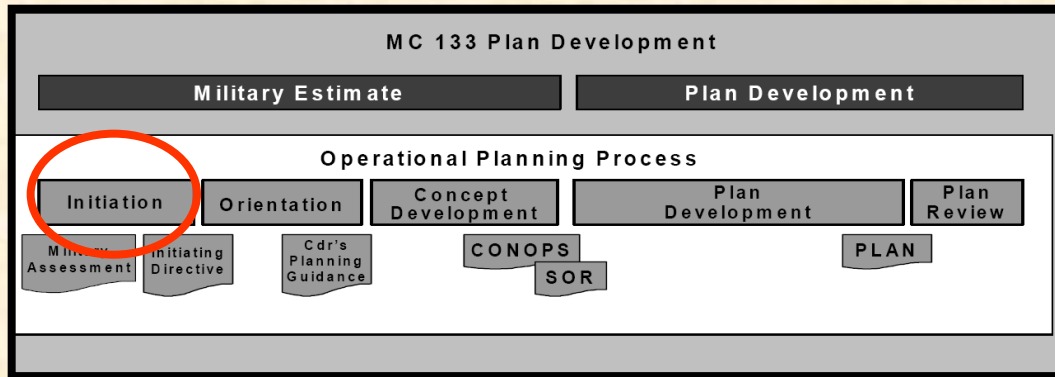

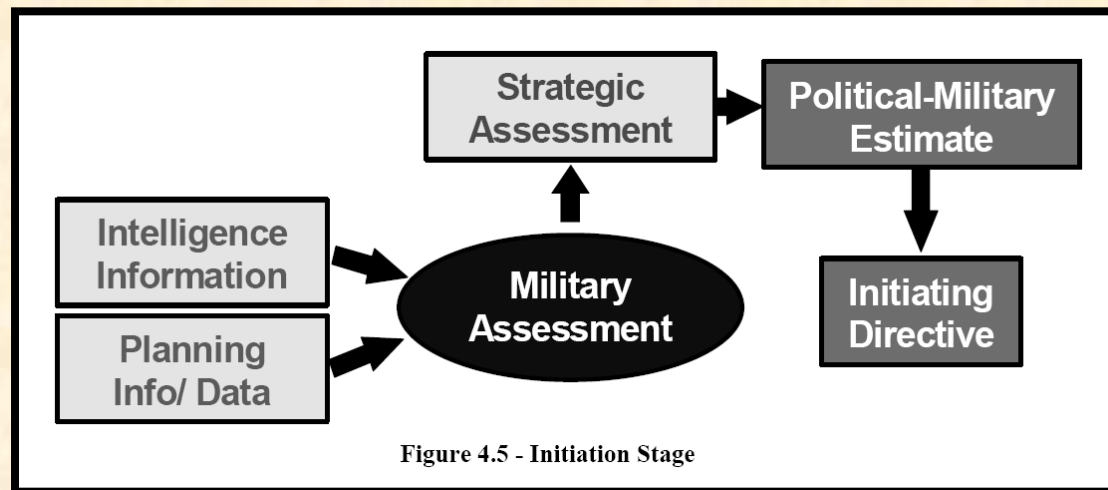
Figure 4.3 - Parallel Planning Efforts

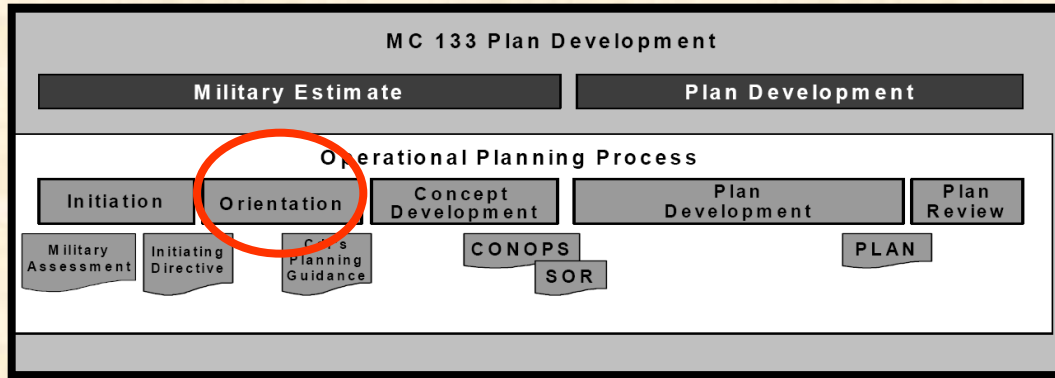
Obrázok 4-2. Paralelné plánovanie – krízové plánovanie.

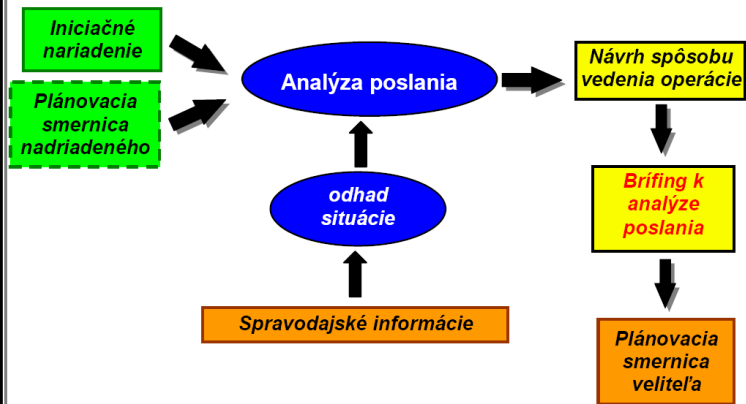
(SVD-30-20)

(AJP-5)

FÁZA ORIENTÁCIE

Obrázok 4-4. Fáza orientácie

(SVD-30-20)

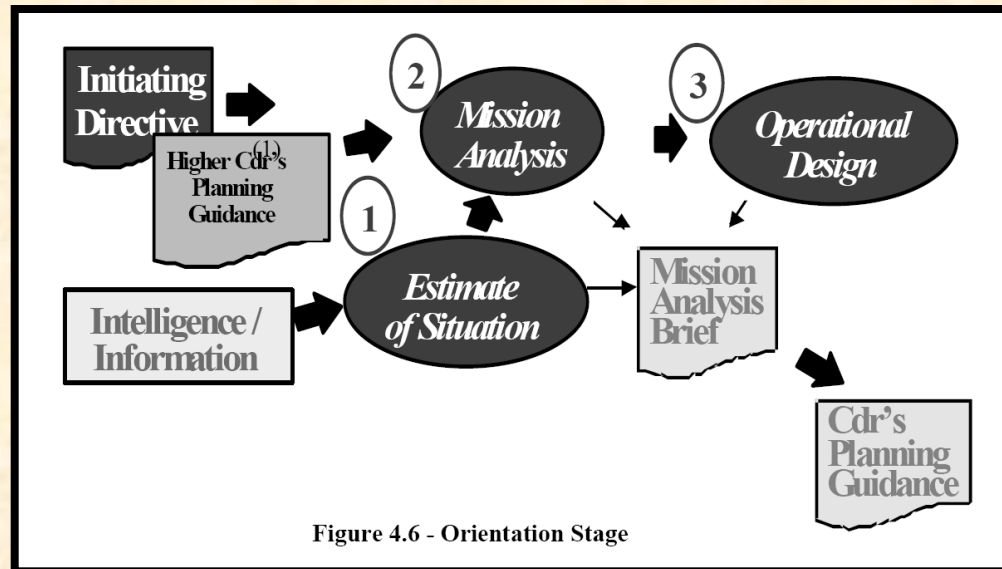
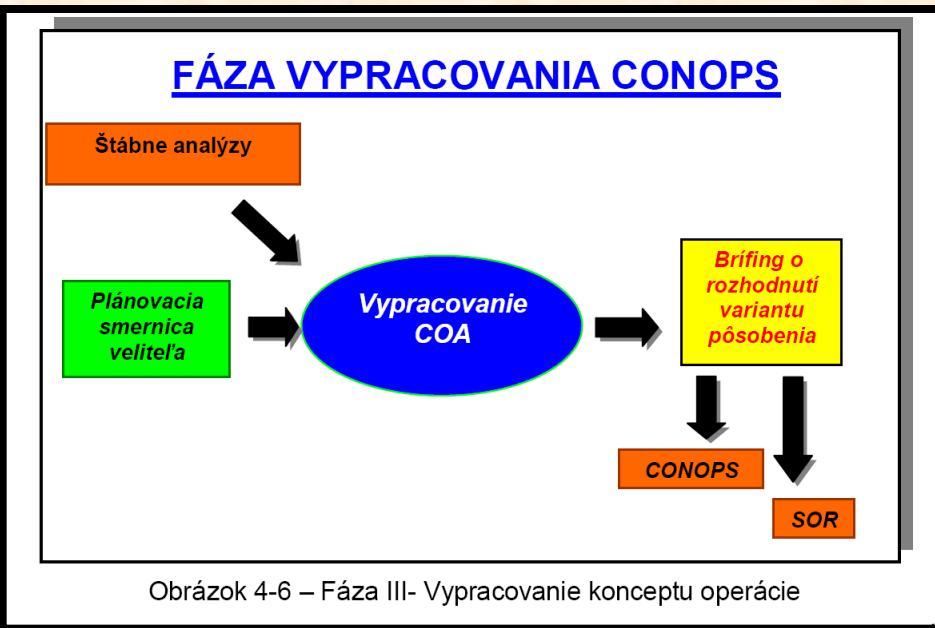
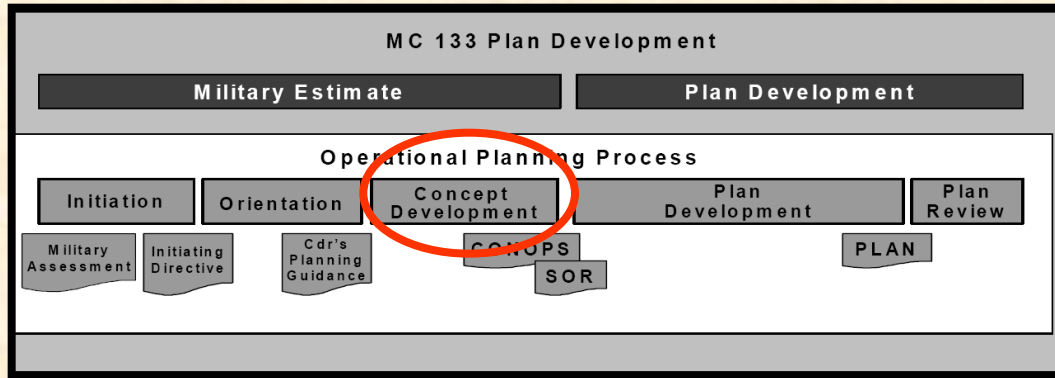
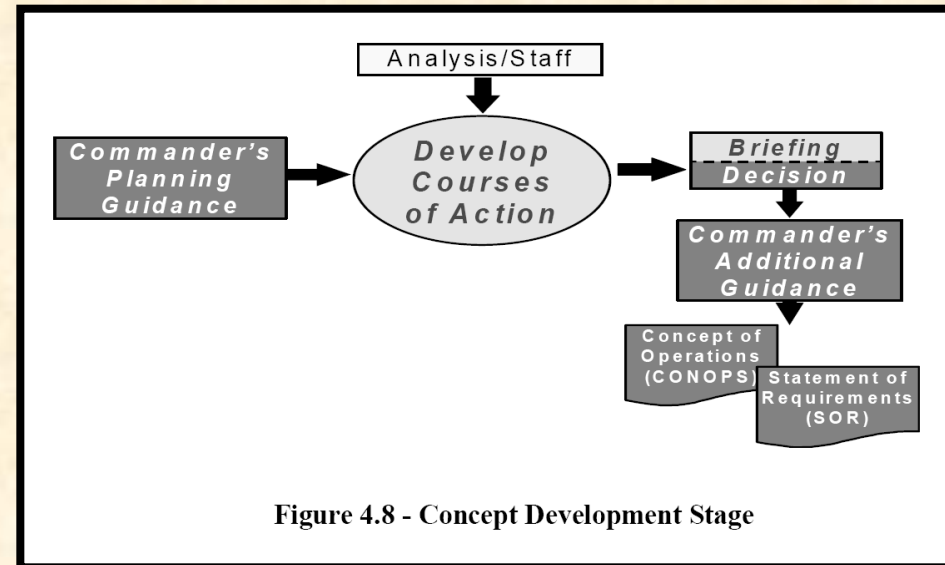

Figure 4.6 - Orientation Stage

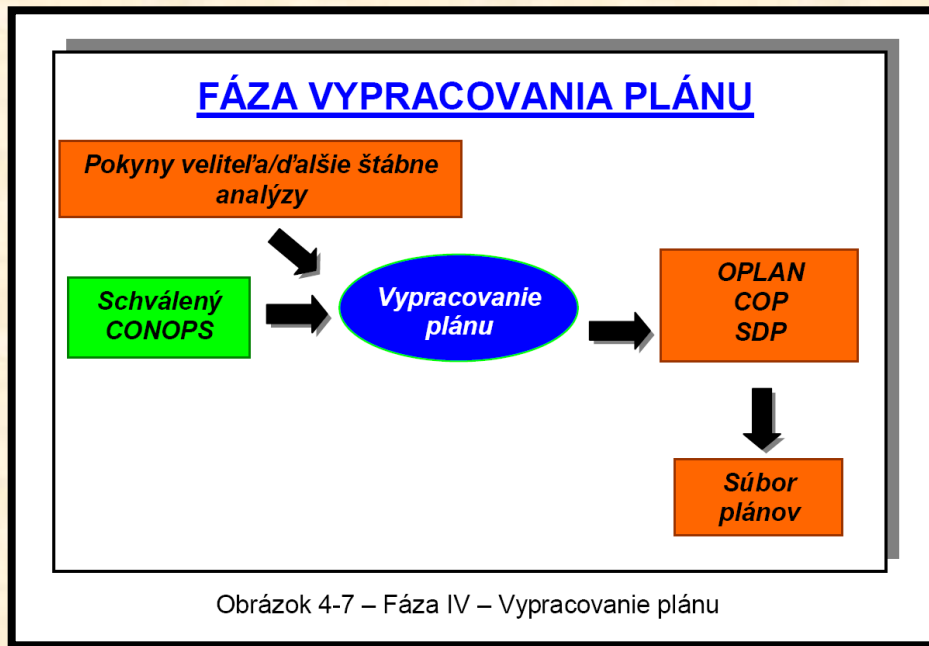
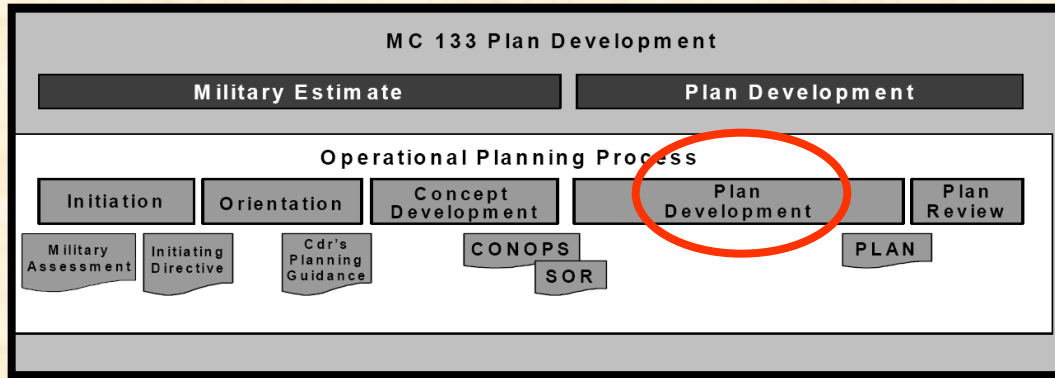
(AJP-5)

(SVD-30-20)

(AJP-5)

(SVD-30-20)

132

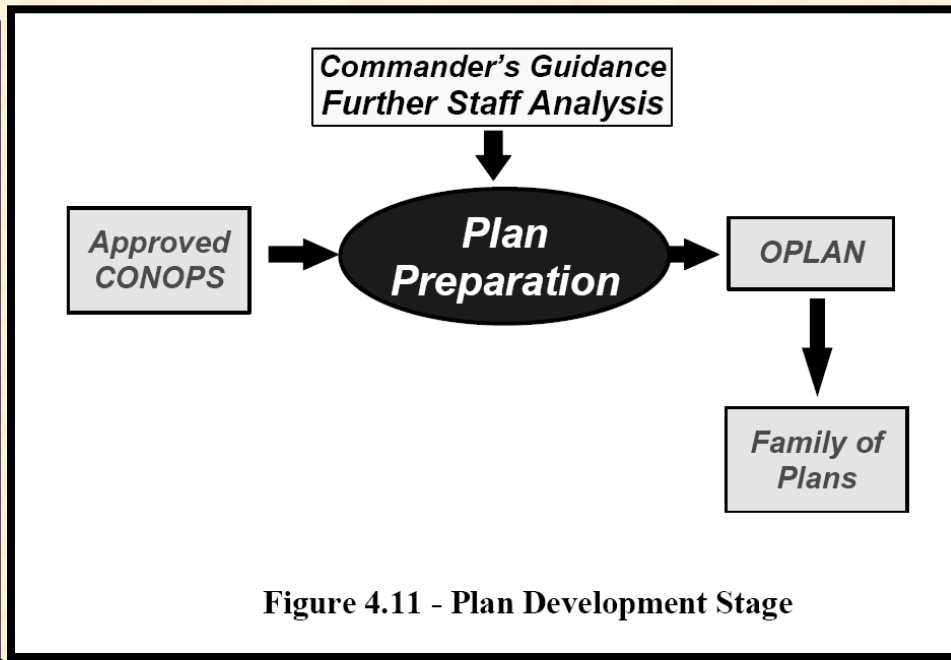
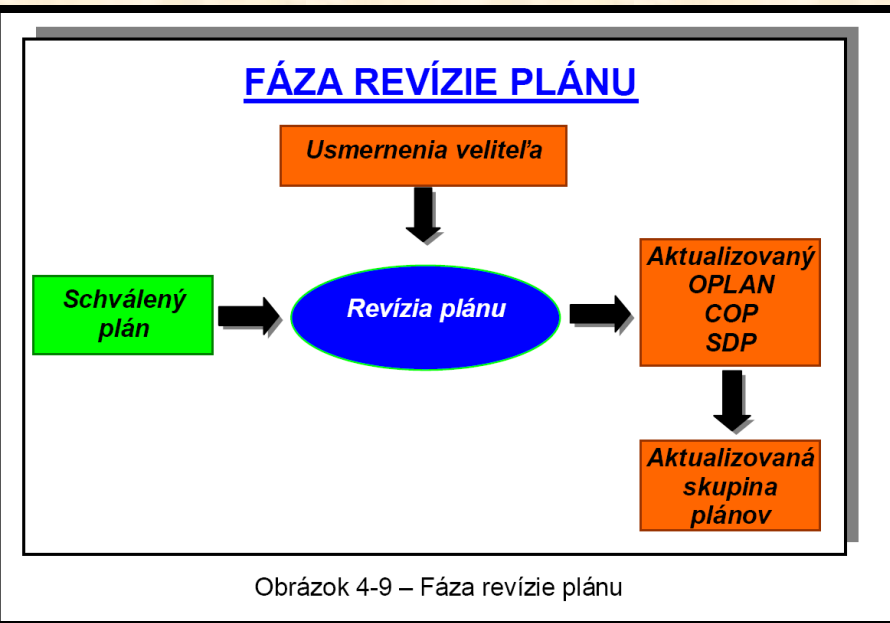
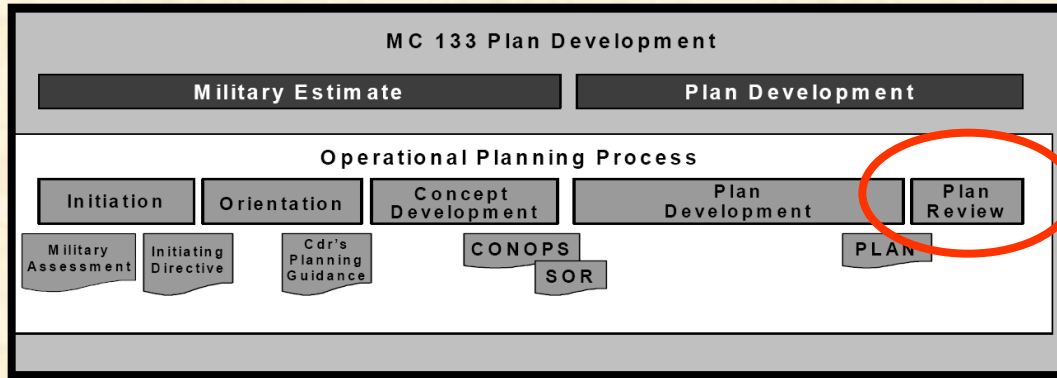
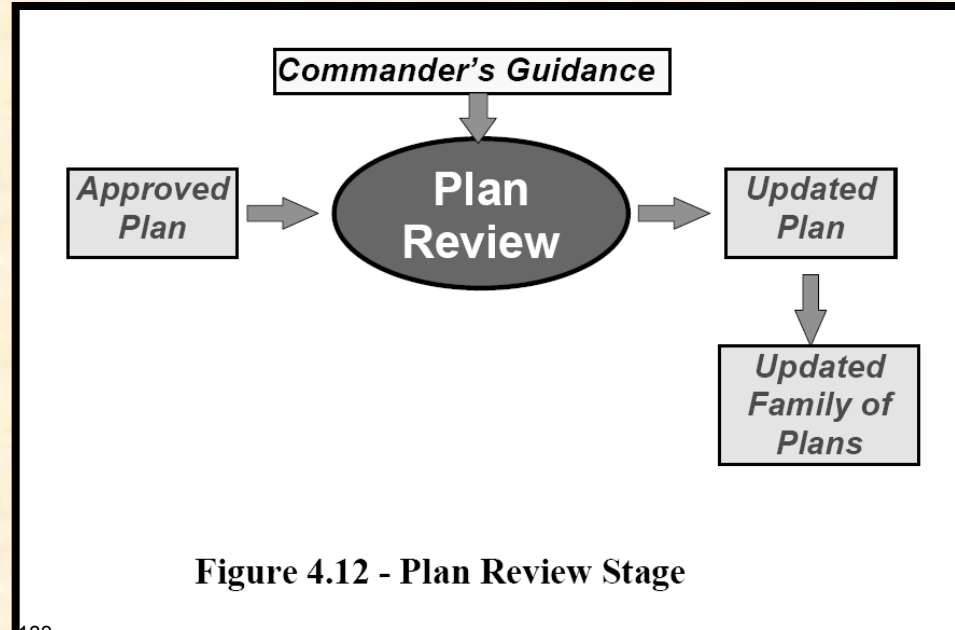

Figure 4.11 - Plan Development Stage

(AJP-5)

(SVD-30-20)

100

(AJP-5)

Použitelnosť pojmu „operačný plánovací proces“ pre OS SR

Vo vzťahu k Aliancii:

- Vnímať v súvislosti s výstupmi operačného plánovania (dlhodobé aj krízové) s vplyvom na príspevky OS SR v operáciách Aliancie

V OS SR:

- Vnímať ako proces v operačnom plánovaní operácií OS SR na vlastnom území, ktorý je využiteľný na strategickej a čiastočne operačnej úrovni
- Vnímať ako proces v operačnom plánovaní pri operáciách časti OS SR mimo územia SR
 - pri vytváraní a vysielaní príspevku SR do operácie (do CJTF, MNTF, ...)
 - pri stiahnutí príspevku SR z operácie

Plánovanie na nižšej taktickej úrovni

Plánovací proces v literatúre

„nižšia“ taktická úroveň

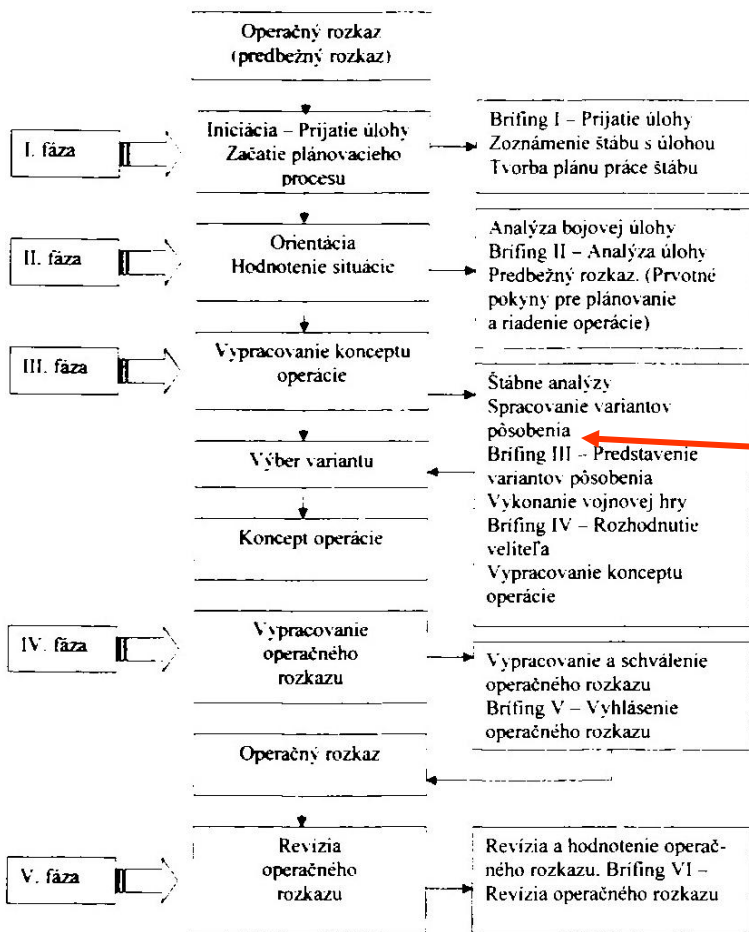
- SPJ-30-2/Všeob Vedenie vojenských operácií mechanizovanou brigádou
GŠ OS SR, Bratislava, 2007
(je uvedené na stránke <http://predpisy.mil.sk>, ale nedá sa zobrazit')
- SPG-3-14/Všeob Vedenie operácií práporom (B)
VePS, Trenčín, 2009
(je dostupné na stránke <http://predpisy.mil.sk>)
- SPG-3-15/Všeob Vedenie operácií mechanizovanou (tankovou) rotou
VePS, Trenčín, 2007
(je dostupné na stránke <http://predpisy.mil.sk>)
- SPG-3-16/Všeob Vedenie operácií (čata, družstvo, osádka tanku)
VePS, Trenčín, 2007
(je dostupné na stránke <http://predpisy.mil.sk>)

- Č.p.: 34803 Metodické postupy používané pri plánovaní a riadení operácií na taktickom stupni velenia (návrh)
VePS, Trenčín, 2000
(nie je uvedené/dostupné na stránke <http://predpisy.mil.sk>)

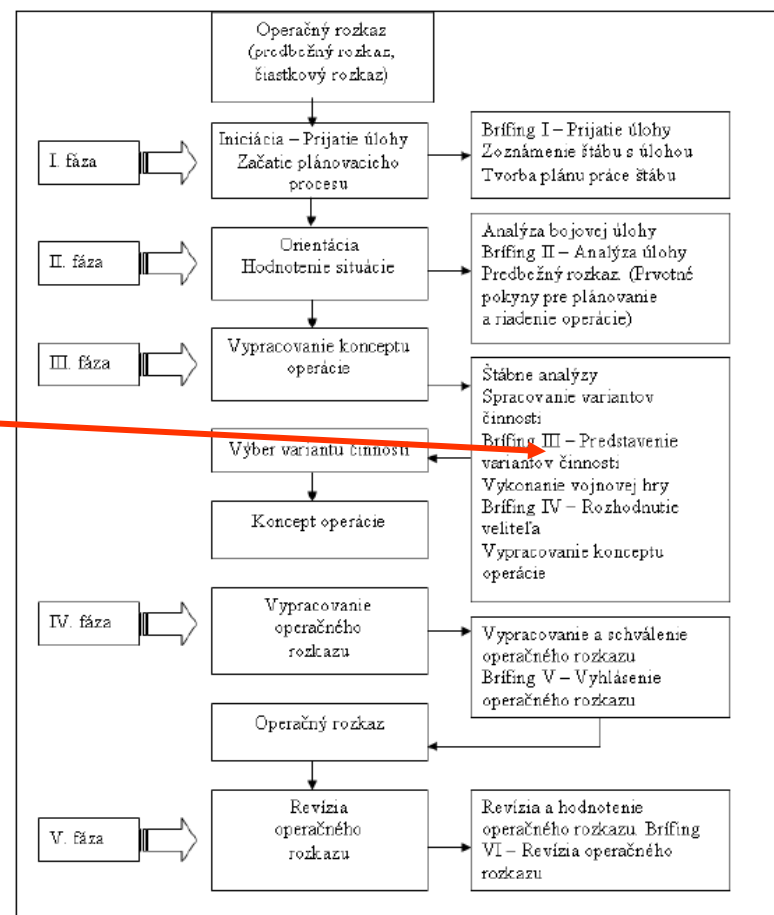
Rozdiely v terminológii

SPJ-30-2/Všeob (brigáda)	Čl. 50 Plánovací rozhodovací proces
SPG-3-14/Všeob (prápor)	Čl. 49 Plánovací a rozhodovací proces
SPG-3-15/Všeob (rota)	Čl. 18 Plánovací proces veliteľa – TLP (Troop Leading Procedure) Obr. 5 Vojenský plánovací proces
SPG-3-16/Všeob (čata)	Čl. 4 Postup plánovania
Č.p.: 34803	Kapitola 3 Plánovací proces (v texte sa objavujú pojmy: - plánovací proces - rozhodovací proces - plánovací a rozhodovací proces)

Brigáda vs. prápor - porovnanie

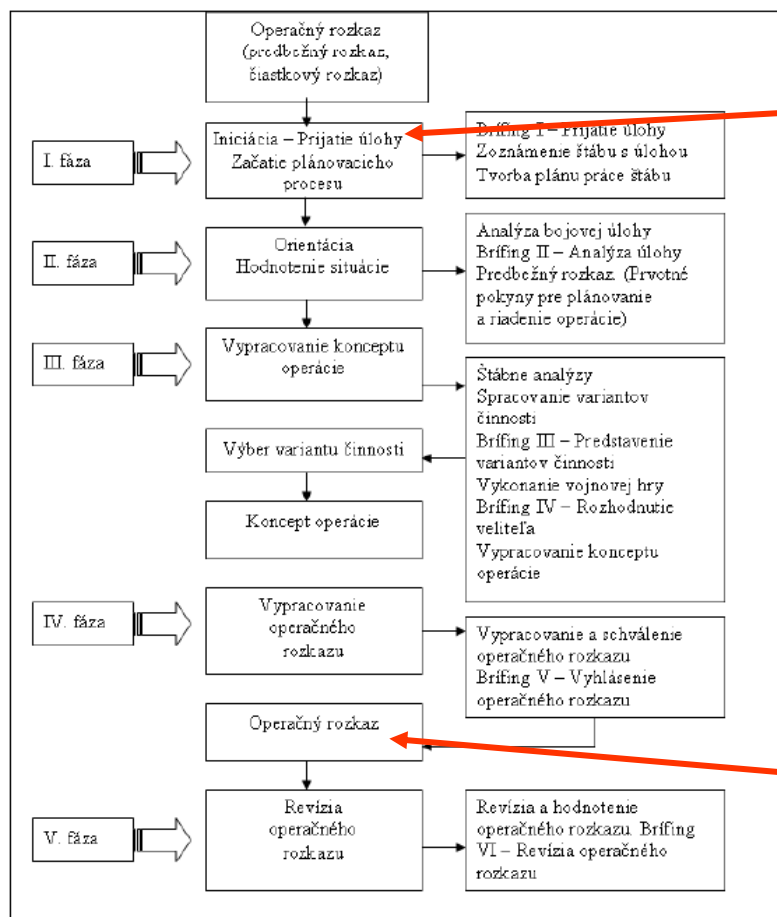

Obr. 33 Plánovací rozhodovací proces

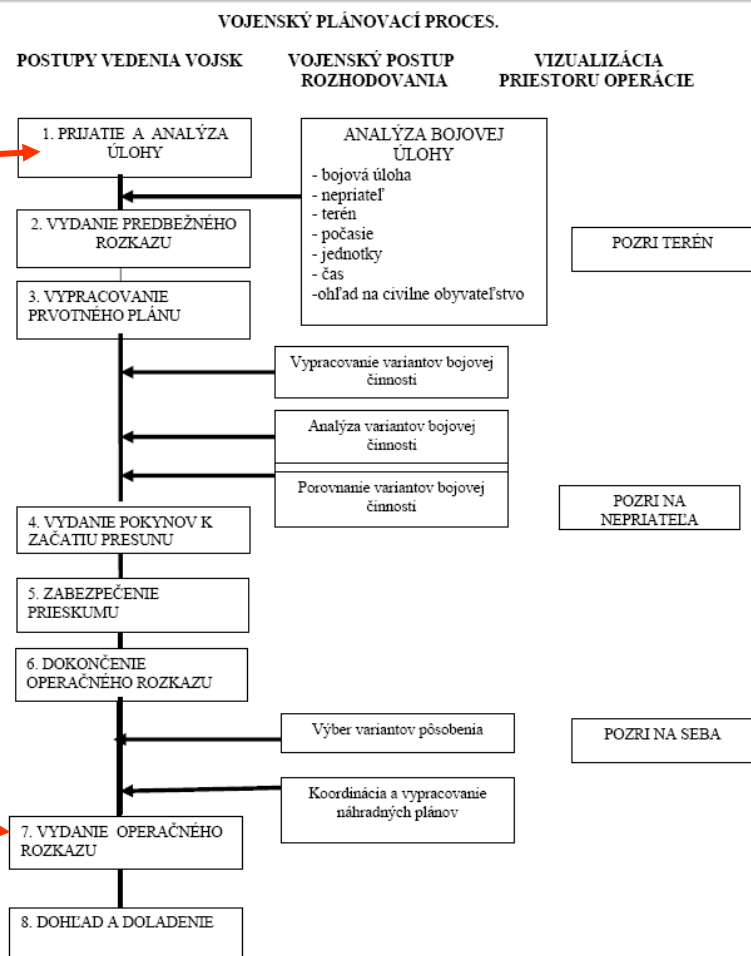

Obrázok 5 Plánovací a rozhodovací proces

Prápor vs. rota - porovnanie

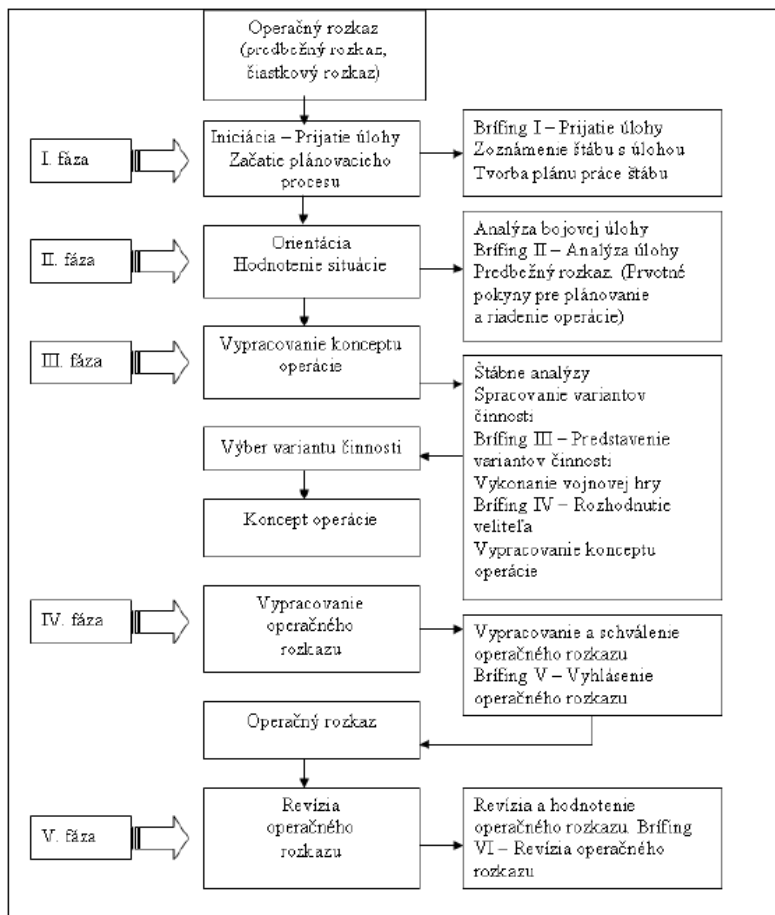

Obrázok 5 Plánovací a rozhodovací proces

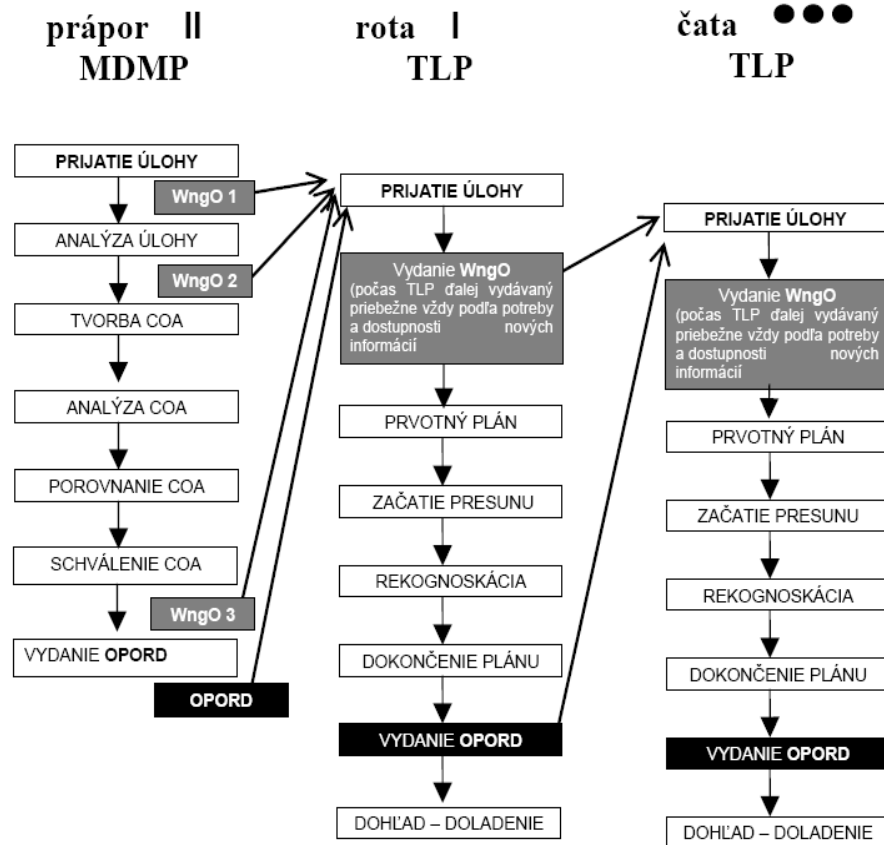

Obr. 5 Postupy vedenia vojsk a s nimi spojené činnosti (MEIT-TC)

Prápor vs. rota - porovnanie

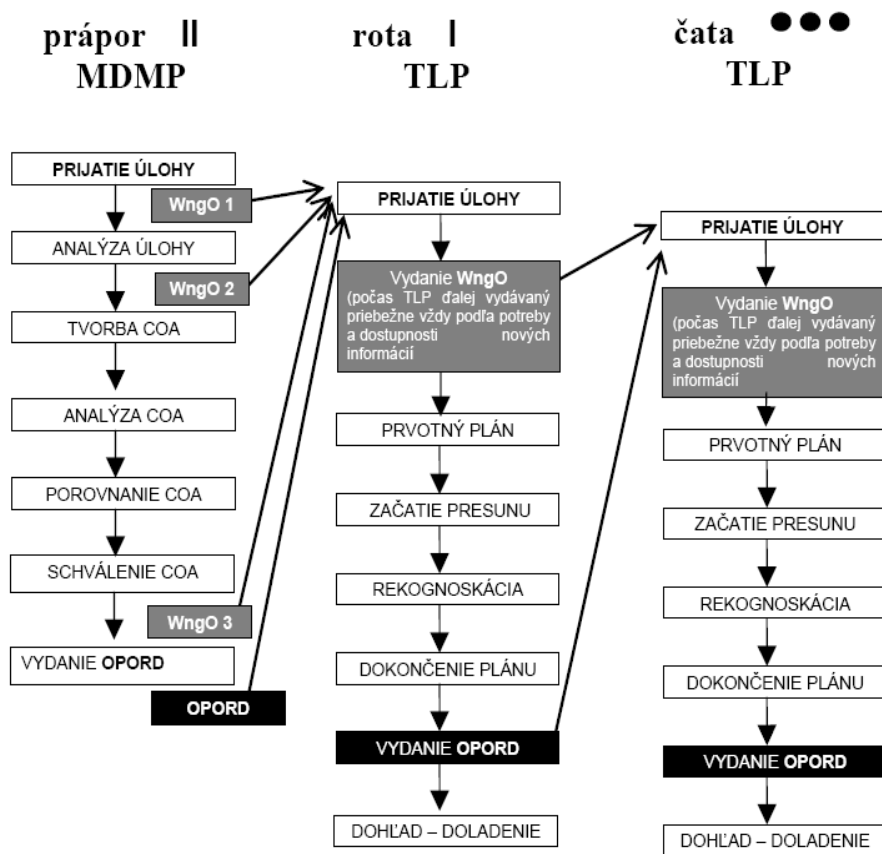

Obrázok 5 Plánovací a rozhodovací proces

Obr. 6 Plánovací proces veliteľa

Rota vs. čata - porovnanie

Obr. 6 Plánovací proces veliteľa

Čl. 4 Postup plánovania

Plánovanie je proces, ktorým musí každý veliteľ prejsť, aby pripravil svoju čatu, družstvo (ďalej len „jednotku“) na splnenie bojovej úlohy. Tento proces sa začína prijatím úlohy. V nasledujúcom texte sú načrtnuté konkrétne kroky ďalšieho postupu veliteľa. Veliteľ môže plniť niektoré body súbežne, uvedomujúc si skutočnosť, že v boji sa všetky body nedajú splniť do všetkých detailov. Veliteľ si ich však v myslí musí vždy prejsť, aby sa uistil, že na niektorý krok postupu nezabudol:

1. Krok Prijatie úlohy,
2. Krok Vydanie predbežného rozkazu,
3. Krok Vypracovanie plánu boja (operácie),
4. Krok Vydanie pokynov k začatiu presunu,
5. Krok Zabezpečenie prieskumu,
6. Krok Dokončenie operačného rozkazu,
7. Krok Vydanie operačného rozkazu,
8. Krok Dohľad nad prípravou a doladenie operácie.

Použitelnosť pojmu „plánovací a rozhodovací proces“ v OS SR

- Zjednotiť vnímanie pojmu v OS SR
- Zjednotiť jednotlivé kroky „plánovacieho a rozhodovacieho procesu“ na všetkých stupňoch (brigáda, prápor, rota, čata) a ich vzájomnú nadväznosť
- Pri zjednocovaní prihliadnuť na rozsah činností jednotlivých stupňov
- Nahradiť svojpomocné preklady pojmov (americké: MDMP, TLP) a (britské: OPP) a iba prípadne aplikovať ich myšlienky do „plánovacieho a rozhodovacieho procesu“
- Pri novelizácii služobných pomôcok uvedené myšlienky zapracovať do textu
- Zvážiť novelizáciu a vydanie pomôcky Č.p.: 34803

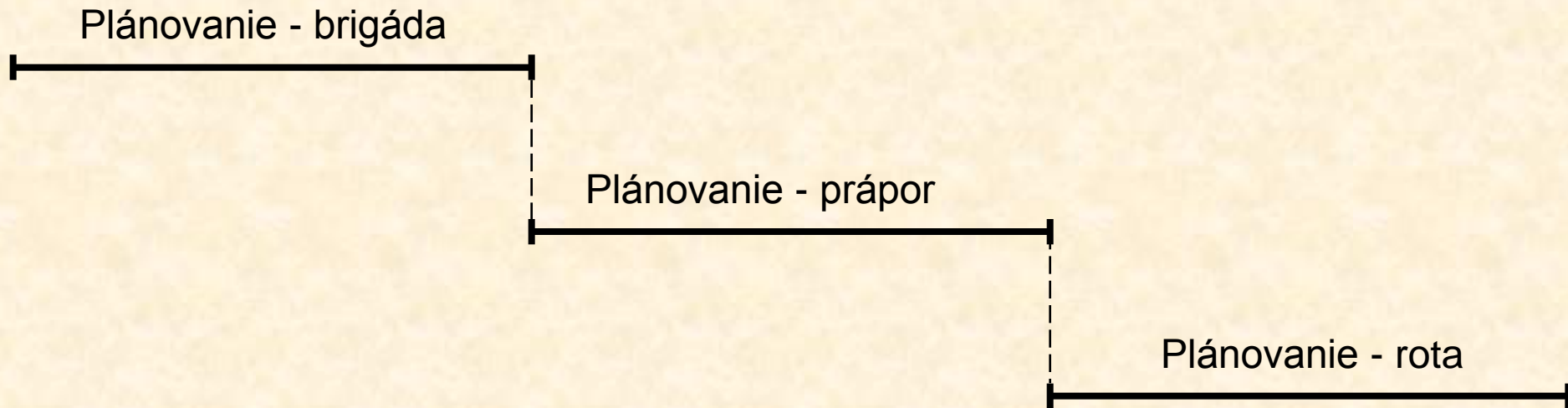
Metódy plánovacieho a rozhodovacieho procesu

Metódy plánovacieho a rozhodovacieho procesu

Postupné plánovanie	Metóda úplného plánovacieho procesu
Súbežné plánovanie	Metóda skráteného plánovacieho procesu
	Metóda plánovacieho procesu v priebehu vedenia operácie

Postupné plánovanie

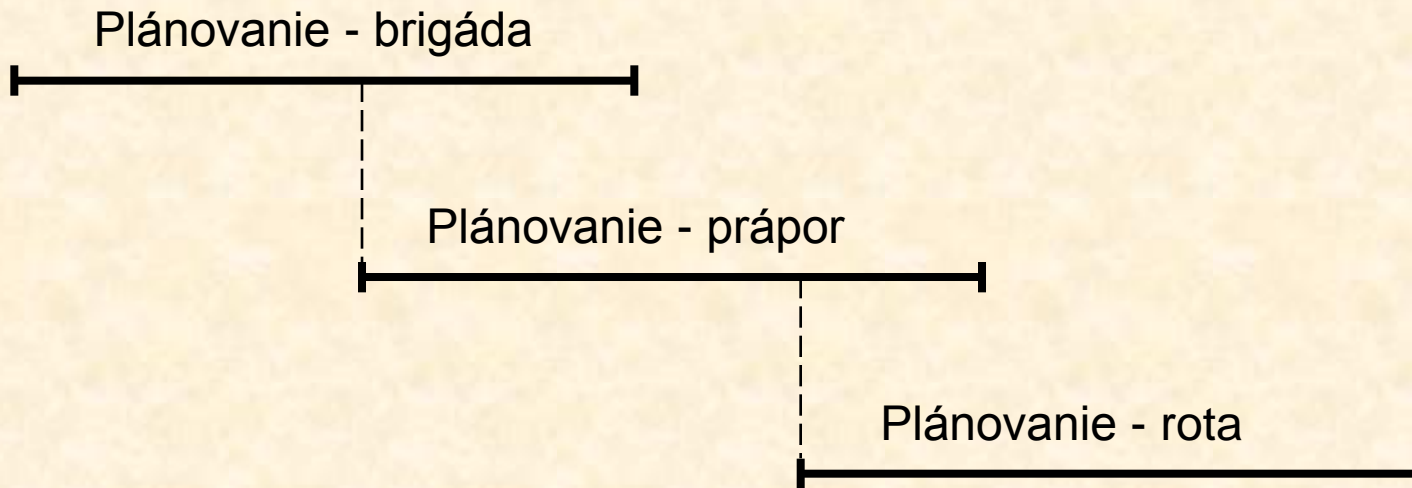
(Metóda úplného plánovacieho procesu)

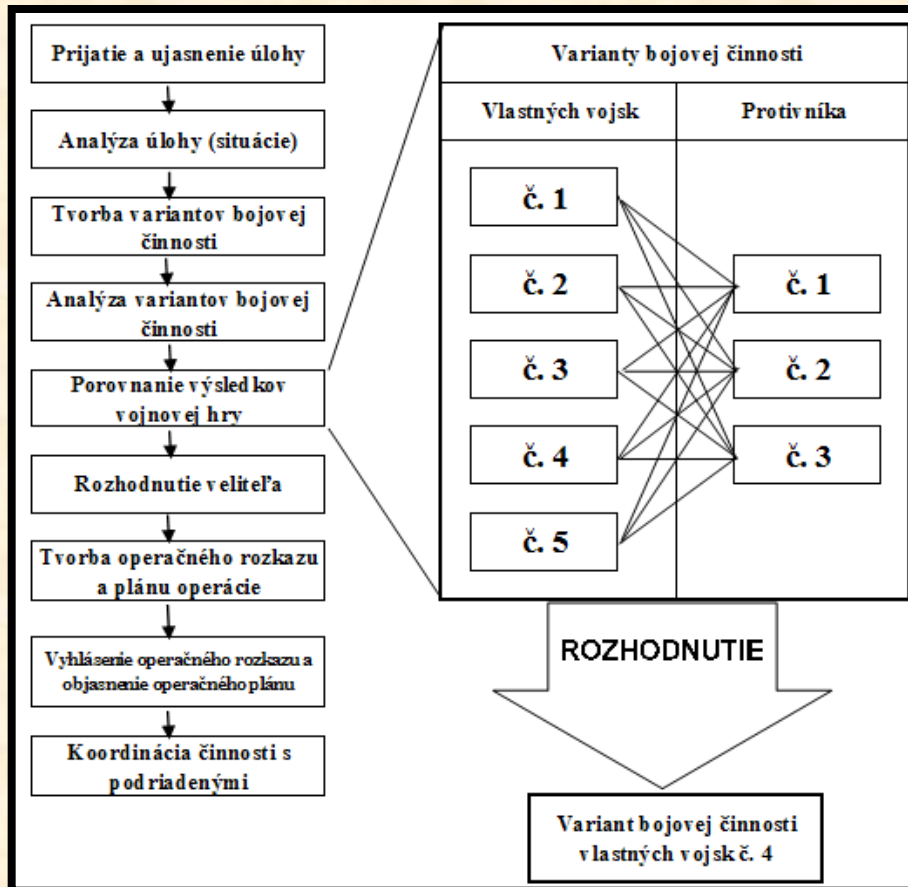
Súbežné plánovanie

(Metóda skráteného plánovacieho procesu)

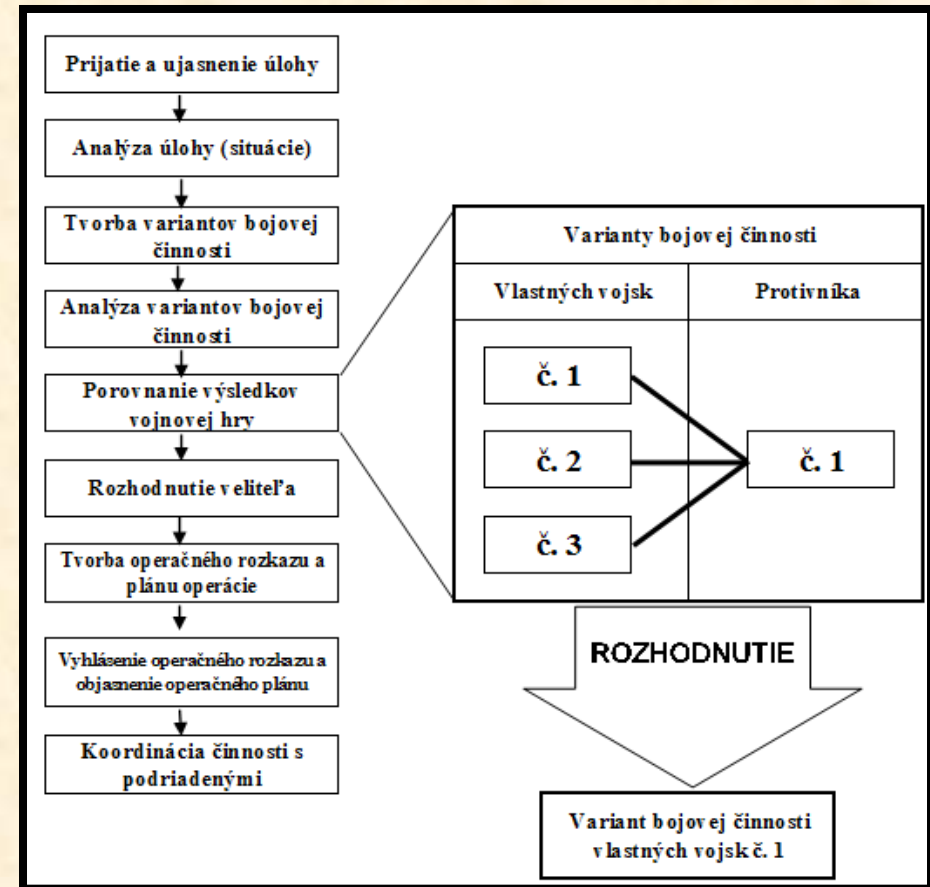
(Metóda plánovacieho procesu v priebehu operácie)

Možný proces postupného plánovania

Možný proces súbežného plánovania

Ďakujem za pozornosť

ZÁKLADNÉ POJMY VELENIA A RIADENIA V OPERÁCIÁCH

Ing. Štefan GANOCZY, PhD., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 422 628, stefan.ganoczy@aos.sk

SUMMARY

This article offers a first approach to a broader understanding of command and control and military leadership and defines basic terms of the decision making process. The main part is about how to distinguish the terms command and control and which role they play in the decision making process. Further on the meaning of centre of gravity, manoeuvre approach and cohesion is related to the different parts of the process and their proper use on the respective military levels is emphasized. The decision making process is defined as an ever repeating, event-driven cycle of Observation – Orientation – Decision – Action which is dynamic and far from being static. Finally, the article describes mission command as a concept of command and control and military leadership in NATO and highlights its mainly German roots.

ÚVOD

Požiadavka začleňovania nových prostriedkov velenia a riadenia veľmi úzko súvisí s novými prvkami filozofie velenia a riadenia. Uplatňovanie princípu vyhľadávania a pôsobenia na ťažiskové prvky nepriateľa (Center of Gravity - COG) umožňuje narušovať súdržnosť (cohesion) nepriateľa (1). To si však vyžaduje dôsledný manévrový prístup k vedeniu operácie (boja). Ak chceme pri vedení boja uplatňovať manévrový prístup, a tým stavať nepriateľa pred riešenie dilem – narušovaním jeho cyklu velenia - je potrebné využívať metódu úlohového velenia, a tak výrazne skrátiť vlastný cyklus velenia (OODA). To znamená riešiť, rozhodovať a plniť taktické úlohy na najnižšej možnej taktickej úrovni.

Aplikácii nových prvkov filozofie velenia a riadenia v súdobých mnohonárodných spoločných operáciách (2) s dôrazom na metódu úlohového velenia je venovaný aj tento príspevok. V súčasnosti, kedy OS SR disponujú obmedzenými silami, sa zvyrazňuje úloha ľudského faktora i jeho tvorivého, pružného myslenia a prístupu k plneniu bojových úloh. S tým súvisí schopnosť čo najlepšie využiť bojové možnosti aj tých najmenších jednotiek. Preto je tak potrebné uplatňovať už uvedenú „filozofiu“ velenia a riadenia i vedenia boja.

1. NOVÉ PRVKY FILOZOFIE VELENIA A RIADENIA

Nové prvky filozofie velenia a riadenia sú definované nasledovne:

- sústredenie sa na ťažiskové prvky,
- manévrový prístup,
- metóda úlohového velenia,
- delegovanie právomoci tým orgánom velenia, ktoré ju dokážu najefektívnejšie využiť, a ďalšie.

Podstatou manévrového prístupu je narušenie súdržnosti (cohesion) nepriateľa. Centrálnym pojmom manévrového prístupu je koncepcia hľadania a výberu miesta sústredenia hlavného úsilia (COG) ako ťažiskového prvku (3). Ide o schopnosť sústrediť svoje úsilie na kritické miesta (slabiny) hlavného zdroja potenciálu nepriateľa. Odhalenie miesta sústredenia

hlavného úsilia je jednou z najdôležitejších súčastí procesu komplexného hodnotenia situácie na každej úrovni velenia a riadenia v súlade s podstatou a prvkami manévrového prístupu.

Manévrový prístup vyžaduje a podporuje decentralizáciu velenia na najnižší možný stupeň. Manévrový prístup podmieňuje rýchlejšie operačné tempo. Mimoriadny význam pre úspešné uplatnenie manévrového prístupu má rýchly rozhodovací cyklus na vlastnej strane. Rozhodovací cyklus - pozorovanie, orientácia, rozhodnutie, konanie - musí predbiehať nepriateľa.

Podstatou metódy úlohového velenia v operáciách je presadzovanie a uplatňovanie decentralizovaného štýlu velenia pomocou definovaného cieľa a nadriadeným stanovennej bojovej úlohy pre konkrétneho podriadeného veliteľa. Tento štýl na rozdiel od direktívneho velenia oznamuje, „čo“ treba docieľiť, no nedáva pokyn, „ako“ to docieľiť. Veliteľ môže (musí) využiť vlastnú iniciatívu v rámci vymedzeného priestoru, času a vyčlenených zdrojov. Takým spôsobom metóda úlohového velenia vytvára priestor a dispozície na „voľnosť konania“ a umožňuje výrazne urýchliť rozhodovací proces (4). Výsledkom využitia tejto metódy je následné delegovanie právomoci podriadenému veliteľovi stanovením konkrétnej úlohy (viď nasledujúci obrázok 1 Metóda - spôsob úlohového velenia).

Súčasná vojna ako súčasť spektra konfliktu a jej riešenie (na rozdiel od minulosti) je vysoko sofistikovanou činnosťou, ktorá minimalizuje zabíjanie na najnižšiu možnú mieru. Terminologické okolie a prostredie pojmu velenie je značne rozsiahle. Zahŕňa pojmy velenie, osobné velenie, manažment, velenie a riadenie, vedenie, organizačné vedenie, riadenie, štýl riadenia a mnohé ďalšie. Špeciálne – vzťah velenia a vedenia – je nielen obsahovo vecne odborný, ale aj formálne odborný problém, konkrétne etymologický a sémantický. Nakoľko však takéto skúmanie nie je predmetom záujmu tejto úvahy, nebudem sa ním ďalej zaoberať. Pre úspešné riešenie problémov velenia a riadenia je dôležité správne pochopiť podstatu procesov a javov, z ktorých pramenia. Správne poznanie a pochopenie podstaty velenia a riadenia je nevyhnutne potrebné aj pre určenie optimálnej štruktúry a funkcií orgánov velenia a riadenia. Rovnako ako pre určenie a vytvorenie materiálnych podmienok, v ktorých je zabezpečené ich fungovanie (3). Zo všeobecných definícií riadenia vystupuje vo vzťahu v podmienkach ozbrojených síl. V armádach NATO je na pomenovanie týchto funkcií bežne používaný pojem – „Command and Control“ – C2 (5).

1. 1 VELENIE

Velenie chápeme ako bezprostredné pôsobenie nadriadeného na jemu podriadených tak, aby úspešne splnili stanovené úlohy a aby svojou činnosťou prispievali k dosiahnutiu vytýčených cieľov. **Proces velenia** je zložitá činnosť, ktorú je možné špecifikovať ako:

- utváranie žiaducich hodnôt a takých foriem správania podriadených, ktoré prispievajú k plneniu úloh,
- priamy, nesprostredkovaný vplyv veliteľov na svojich podriadených,
- využívanie sily autority vlastnej osobnosti,
- uplatňovanie osobného príkladu a účinnú motiváciu podriadených.

Velenie je vo vojenskej terminológii NATO považované za vojenské umenie, za jednu z kľúčových úloh spojených s aplikáciou operačného umenia v oblasti pôsobnosti veliteľa. Jeho podstatou je zvrchovaná a zodpovedná autorita veliteľa, ktorý riadi boj vo všetkých jeho druhoch, fázach a podobách s cieľom splniť stanovené úlohy. Je to presadzovanie autority, ktorá umožňuje veliteľovi prostredníctvom podriadených plniť stanovené ciele. Velenie znamená schopnosť zladiť všetku činnosť v priestore a čase tak, aby sa stanovením jednoznačného a pochopiteľného zámeru, formuláciou plánov a presadením silnej vôle veliteľov dosiahla koncentrácia bojovej sily v pravý čas a na pravom mieste k rozhodnému víťazstvu s minimálnymi vlastnými stratami (ťažiskový prvok). Velenie je definované ako právomoc,

pridelená jednotlivcovi ozbrojených síl, oprávňujúca k riadeniu, koordinácii a kontrole vojenských síl (4).

Velenie je chápané ako (1):

- umenie prijímať rozhodnutia, viesť a motivovať podriadených, organizovať použitie síl a prostriedkov tak, aby bola splnená úloha,
- schopnosť vytvoriť si víziu úspechu a vedieť ju aplikovať na bojisku,
- schopnosť predvídať situácie, ktoré môžu nastať,
- formulovanie zámeru, ktorý vyžaduje najnižšiu cenu (náklady, straty),
- ukladanie úloh (Mission Orders, Auftragstaktik),
- vytváranie a pridelovanie síl a prostriedkov na splnenie úlohy,
- výber kritického miesta a času pre vykonanie úlohy,
- schopnosť odhadnúť, ako a kedy korigovať pôvodné zámery.

Uplatňovanie uvedených zásad kladie vysoké požiadavky na osobnosť veliteľa, ako na rozhodujúcu osobu, ktorá prijíma rozhodnutia (6), predovšetkým na:

- ovládanie taktických a operačných princípov,
- flexibilitu a tvorivosť,
- schopnosť prijímať rozhodnutia aj v podmienkach vysokej neurčitosti a neistoty,
- schopnosť prekonávať neúspechy a plniť neočakávané úlohy.

1.2 RIADENIE

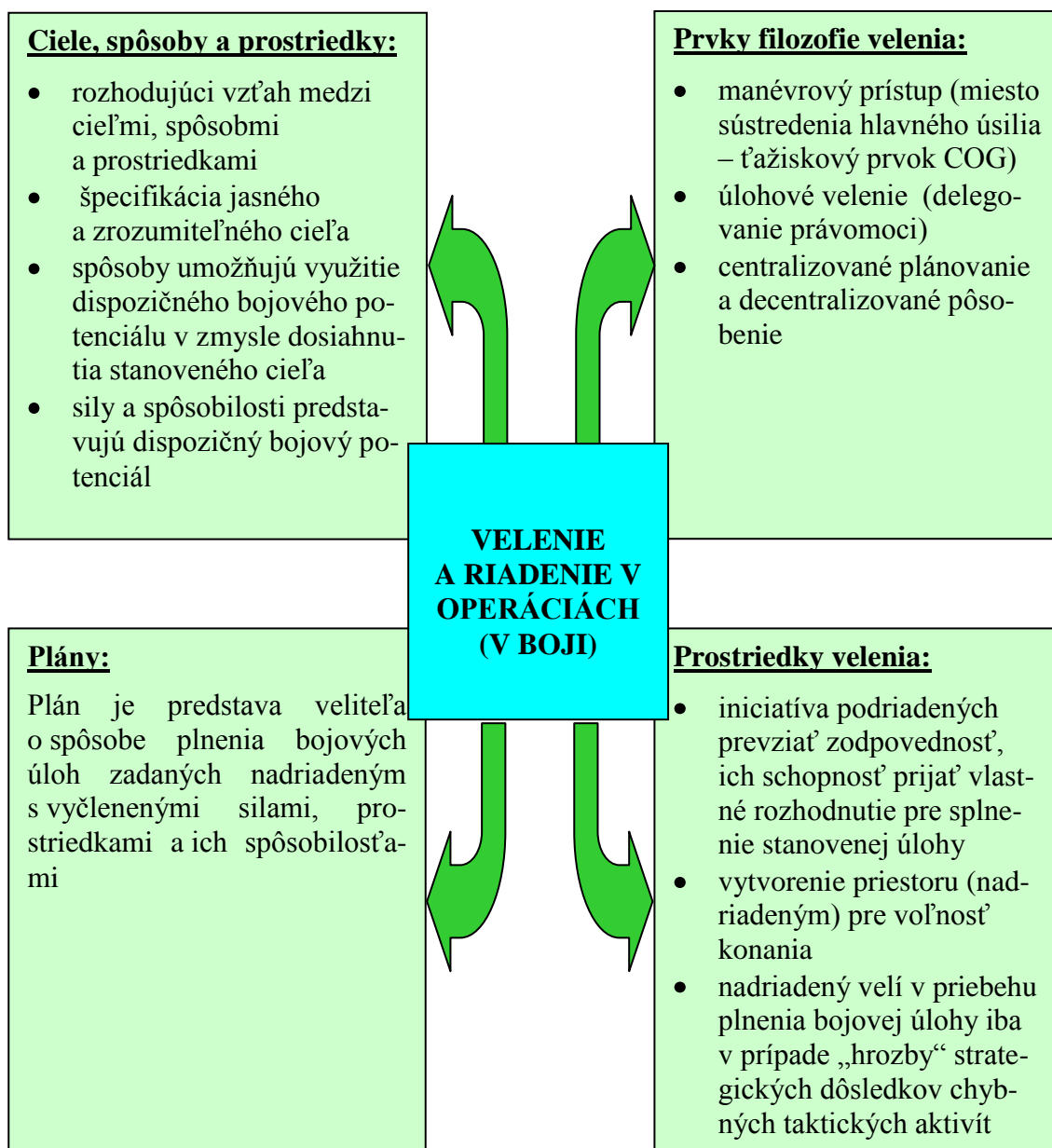
Riadenie je špecifická, uvedomelá ľudská činnosť, umožňujúca dosiahnutie vopred stanovených cieľov.

Proces riadenia považujeme za účelné pôsobenie orgánu riadenia na riadený objekt, v ktorom chce vyvolať z danej množiny možných reakcií len také, ktoré zaručujú dosiahnutie stanovených cieľov. To znamená, že správanie sa objektu (systému) je determinované na správanie cieľové. Vo všeobecnosti ide o interakčný proces medzi riadiacim orgánom a riadeným subjektom v určitom prostredí zameraný na dosiahnutie primárneho cieľa.

Za systémovú charakteristiku procesu riadenia považujeme funkcie riadenia, medzi ktoré patria najmä :

- plánovanie ako proces prípravy budúcich činností,
- rozhodovanie o výbere optimálneho riešenia z viacerých alternatív,
- organizovanie, ktoré predstavuje proces tvorby podmienok pre realizáciu rozhodnutia,
- personálne zaistenie, ktoré spočíva vo výbere pracovníkov,
- rozmiestňovanie pracovníkov a hodnotenie ich schopností, zručností a kvalifikačných predpokladov,
- vedenie ľudí, ktoré zahŕňa spôsoby priameho a nepriameho usmerňovania personálu v smere (záujme) včasného a efektívneho splnenia úlohy.

Vzájomné prepojenie cieľov, prvkov, plánov a prostriedkov velenia je znázornené na Obrázku 1.

Obrázok 1 Velenie a riadenie v operácii

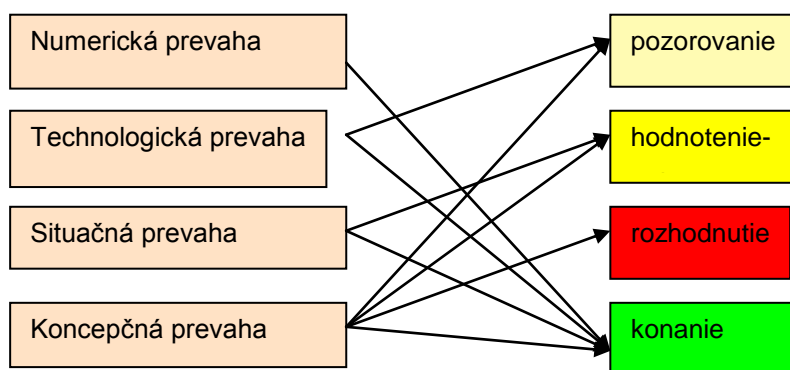
Riadenie je v súlade s vojenskou terminológiou NATO definované ako vojenská veda, ktorá patrí do oblasti pôsobnosti štábu (4, 5).

1.3 CYKLUS VELENIA A RIADENIA

Jedným zo základných princípov, ktoré sú podstatou manévrového prístupu, je problém relatívneho času, ktorý rozpracoval plk. Boyd. Je známy ako OODA cyklus a predstavuje priebeh rozhodovacieho procesu (viď obrázok 2). Netýka sa iba vojnových aktivít, ale každej rozhodovacej činnosti. Východiskom, základom i cieľom v súčasnosti tak zvýrazňovanej informačnej vojny je urýchliť vlastný cyklus velenia a riadenia – pozorovanie – hodnotenie – rozhodnutie – konanie (Observation – Orientation – Decision – Action - OODA) tak, aby čím ďalej tým viac predstihoval cyklus velenia nepriateľa. Rozhodovací proces môžeme zobrazovať ako boj o čas v cykle velenia a riadenia. Na základe pozorovania (prieskumná informá-

cia) sa veliteľ orientuje, t. zn. vytvára si predstavu o situácii. Na základe orientácie formuluje svoje rozhodnutie.

Aplikáciou rozhodnutia je konanie. V priebehu vedenia boja sa tento proces nepretržite opakuje. Každá z bojujúcich strán sa usiluje prechádzať cez uvedený cyklus rýchlejšie s cieľom získať časový náskok. Dovtedy, kým pomalšia strana koná, robí rýchlejšia strana niečo iné ako to, čo pomalšia strana pozorovala. Preto je následné konanie pomalšej strany neprímerané. S každým ďalším cyklom je konanie pomalšej strany neprímeranejšie o zväčšujúci sa časový posun. V konečnom dôsledku stráca pomalšia strana súdržnosť (cohesion) a napokon nedokáže bojovať ako účinná a organizovaná sila.

Obrázok 2 Väzby a súvislosti v cykle velenia a riadenia

Čo z uvedeného vyplýva? Manévrový spôsob vedenia boja si v záujme urýchlenia rozhodovacieho OODA cyklu vyžaduje čo najjednoduchší reťazec velenia a riadenia. Iba decentralizáciou na najnižšiu možnú to znamená taktickú úroveň môžeme dosiahnuť rýchly OODA cyklus. Tento záver platí pre všetky úrovne velenia a riadenia. V súdobých armádach je problém urýchlenia OODA cyklu riešený používaním vyspelých technologicky zameraných systémov velenia a riadenia, ktoré majú horizontálne i vertikálne rozvinuté štruktúry.

Ako je uvedené v úvode článku, veľmi dynamicky sa vyvíja nielen strategická koncepcia vedenia ozbrojených konfliktov, ale predovšetkým spôsoby taktického vedenia operácie a boja. Keď skúmame „nové prvky“ filozofie vedenia operácie (boja) – najmä manévrový prístup a metódy velenia a riadenia, musíme sa zamýšľať nad tým, aký význam majú pre dosiahnutie víťazstva jednotlivé typy prevahy. Až do nedávnej minulosti bol neprímerane zväčšovaný význam numerickej resp. technologickej prevahy.

Ako je vidno z obrázku 2, numerická prevaha ovplyvňuje iba jednu fázu OODA cyklu a to fázu „konania“. Numerická prevaha nezaručuje víťazstvo v modernom boji a možno ju prekonať buď technológiou alebo použitím vhodnej stratégie.

Technologickú prevahu je možné považovať za druhú najnižšiu v poradí dôležitosti. Iba dve fázy OODA cyklu velenia sú založené na technológii. Je to fáza „pozorovania“ (zhromažďovanie a prenos informácií) a fáza „konania“ (izraelský prof. Murray: „Aj keď technológia hrá veľmi dôležitú úlohu vo vojne, to samo osebe neznamená, že ona samotná môže diktovať spôsob vedenia boja alebo viesť k víťazstvu“).

Situačná prevaha (prevaha prostredí) zohráva významnú rolu v dvoch fázach cyklu velenia – v „hodnotiacej“ a vo „vykonávacej“ fáze. Zatiaľ čo množstvá a technológiu môžeme považovať za multiplikatory sily, prostredie a situácia môžu pôsobiť nielen ako násobiteľ sily, ale tiež ako rozdeľovač sily v prípade použitia nevhodnej stratégie v určitom prostredí.

Koncepčná prevaha (koncepčný prístup) je založená na skúsenosti, tradíciách a na mnohých ďalších faktoroch, najmä na nepredvídateľnom ľudskom rozume. Tento prístup chápe staročínsky stratég Sun Tzu pod pojmom „stratégia“: „To, čo je vo vojne najdôležitejšie, je zaútočiť na stratégiu nepriateľa“ (7). Koncepčná prevaha je dôležitá vo všetkých uvedených fázach OODA cyklu velenia. Priamo súvisí s najdôležitejšou, rozhodovacou fázou OODA cyklu a do určitej miery aj s ostatnými tromi fázami. Rozpoznanie miery prevahy je ťažko merateľným prvkom (viď „hmla vojny“ – popísaná Carl von Clausewitzom). Koncepčná prevaha vo veľkej miere závisí od použitého prístupu vo vedení boja. Samotné rozhodnutie predstavuje netechnologický, intelektuálny, ľudský proces. Ide o nelineárnu, nevyspytateľnú a rozumovo flexibilnú činnosť, ktorou sa tak výrazne odlišoval Dávid od Goliáša, Alexander Veľký od perzského Dária, Hanibal od Rimanov, Napoleon od Františka II. a cára Alexandra I. v bitke u Slavkova, Rommel v Afrike alebo Guderian v Ardenách od spojeneckých veliteľov, Konev od von Brauchitscha, či veliaci generál Franks od irackého velenia v operácii Iracká sloboda. **Z tohto dôvodu by práve koncepčnú oblasť mala v maximálnej miere využívať slabšia strana usilujúca sa o prevahu identifikáciou slabín v stratégii nepriateľa pri maximálnom využití vlastných silných stránok. To je podstata toho, čo mnohí autori chápu pod pojmom „asymetrický prístup“.**

Priebeh procesu velenia a riadenia je následná sústavná a cieľavedomá interakcia a komunikácia v priebehu celého riadiaceho procesu medzi jednotlivými profesionálnymi sociálnymi pozíciami (veliteľ – štáb, štáb navzájom) vo vertikálnej i horizontálnej rovine. Metódy velenia a riadenia požívané veliteľmi všetkých stupňov hierarchie ozbrojených síl predstavujú vedecky zdôvodnené, z praktických skúseností zovšeobecnené a súčasne praktickou činnosťou preverované a zdokonaľované postupy veliteľov, ktoré sú vopred vypracované v podobe návodov pre ich vlastné konanie a správanie, ako i pre konanie a správanie podriadených. **Základnou metódou velenia a riadenia**, ktorej budem v nasledujúcej časti venovať pozornosť, je: - **úlohové velenie (Auftragstaktik, mission command).**

2. METÓDA ÚLOHOVÉHO VELENIA

Hlavnou zásadou metódy úlohového velenia je, že zámer nadriadeného veliteľa je základným východiskom v myslení každého veliteľa. Nadriadený veliteľ ukladá svojim podriadeným formou úloh najmä ciele, ktoré majú svojou činnosťou dosiahnuť. Podriadenému veliteľovi sú v rámci rozkazu odovzdané nasledujúce údaje:

- Úloha – čo má robiť, aký je cieľ jeho činnosti,
- Sily a prostriedky – aké jednotky a akú podporu má k dispozícii,
- Obmedzenia – na čo musí brať zreteľ (časovo, priestorovo), Hlavnou výhodou taktiky velenia stanovením úlohy je jej vysoká flexibilita.

2.1 VZNIK A VÝVOJ METÓDY ÚLOHOVÉHO VELENIA

Velenie pruskej armády prišlo ako prvé s myšlienkou decentralizácie velenia a zaviedlo pojem „Auftragstaktik“. **Voľný preklad tohto termínu je „úlohová taktika“, ale v Doktríne ozbrojených síl Slovenskej republiky (C) je používaný termín „úlohové velenie“.** Podstatou metódy úlohového velenia je presadzovanie a uplatňovanie decentralizovaného štýlu velenia prostredníctvom jasne a zrozumiteľne definovaného cieľa a úlohy stanovenej nadriadeným pre konkrétneho podriadeného veliteľa. **Tento štýl** na rozdiel od direktívneho velenia **ukladá, čo treba dosiahnuť, no nedáva pokyn, „ako“ to dosiahnuť** (8). Podriadený veliteľ musí využiť vlastnú iniciatívu v rámci vymedzeného priestoru, času a vyčlenených síl, prostriedkov a zdrojov. Uvedeným spôsobom vytvára táto metóda priestor na „voľnosť“ konania a umožňuje urýchliť rozhodovací proces.

Základnou charakteristikou úlohového velenia je:

- a) Úlohové velenie označuje v samotnom zmysle slova jedinečný druh, metódu, spôsob velenia v boji.
- b) V žiadnej inej armáde sa nepodporuje nezávislosť myslenia a voľnosť konania v takom rozsahu ako v pruskej armáde (britské a francúzske hodnotenie – 19. storočie).
- c) Nemeckým dôstojníkom je vlastná rozhodnosť, úsilie udržať si iniciatívu všetkými prostriedkami. Iniciatíva a osobná zodpovednosť boli výrazne podporované (hodnotenie veliteľstva spojeneckých síl pri invázii v Normandii).

2.2 ZÁKLADNÉ ČRTY METÓDY ÚLOHOVÉHO VELENIA

Základnými črtami metódy úlohového velenia:

- Rýchlosť, ktorá je prvým predpokladom víťazstva,
- Rozhodnosť a rozhodné konanie, ktoré je prvou požiadavkou na činnosť veliteľa v boji. Rozhodnosť súvisí s akceptáciou rizika. Neexistuje, a preto sa ani od veliteľov nevyžaduje perfektné riešenie. Existujú viaceré „dobré“ varianty. Cieľom je vytvorenie dobrého operačného plánu a jeho rozhodné a iniciatívne uplatňovanie.
- Požiadavka poraziť aspoň jedného nepriateľa rozhodným konaním. Prusko ako stredoeurópska krajina vždy kalkulovalo s vedením vojny na dvoch frontoch.
- Vedľajšie detaily – vojna je súbojom vôle. Operačný plán nemôže kalkulovať so všetkými detailmi. Poľný maršal a náčelník generálneho štábu pruskej armády Helmuth von Moltke: „Žiadny operačný plán neprežije prvý kontakt s nepriateľom“. Carl von Clausewitz: „Frikcia (Reibung, Frikcion) pôsobí na vykonanie bojových plánov!“.
- Jedinečné situácie – každá situácia je v boji jedinečná. Veliteľ musí rýchlo analyzovať, rozhodnúť sa a konať – často intuitívne (podrobne vid' Šilha J.: Vojnový génus očami Carl von Clausewita, Zborník zo seminára: Klasická vojenská stratégia a Carl von Clausewitz, ISS NAO 2005). Musí byť schopný rozhodnúť sa i podľa nepresných, neúplných a rozporných informácií.
- Neistota a „hmla“ vojny. Carl von Clausewitz: „Veliteľ musí myslieť iniciatívne a samostatne“.
- Iniciatíva, ochota prejavíť sa a prevziať zodpovednosť – to sú najdôležitejšie črty veliteľa.

Predpoklady použitia metódy úlohového velenia (8):

- Vysoká profesionálna úroveň,
- Spoločný spôsob myslenia,
- Sebavedomie a iniciatíva podriadených,
- Rola nadriadených – vzájomná dôvera medzi nadriadenými a podriadenými a akceptovanie možnosti vzniku problémových situácií v dôsledku chýb podriadených, štýl armády.

2.3 ÚLOHOVÉ VELENIE V SÉČASNOM SYSTÉME VELENIA A RIADENIA NATO

Základnými piliermi kariérnej prípravy dôstojníkov v rámci Aliancie (ale najmä nemeckého Bundeswehru) sú od jej vzniku v povojnovom období najmä:

- Manévrový prístup a sústredenie sa na ťažisko (princíp COG - Center of Gravity),
- Aplikácia metódy úlohového velenia v etapách plánovania, prípravy, organizovania a vedenia operácie (boja) na všetkých úrovniach velenia a riadenia,
- Vnútorne riadenie (Innere Führung – špecifikum základného odborného vzdelávania nielen dôstojníkov ale celého vojenského personálu Bundeswehru – pozn. autora)), ktoré je

jednoznačne, jasne a zrozumiteľne definovaným kódexom konania a správania sa každého príslušníka ozbrojených síl.

Tieto spôsobilosti vytvárané na základe a s využitím uvedených pilierov im umožňujú:

- **Vedieť** – mať kvalifikáciu a osobnostné charakteristiky, ktoré vytvárajú ich potenciálnu kapacitu veliť,
- **Chcieť** – mať motiváciu, potreby, postoje a hodnotovú analýzu, ktoré vytvárajú mechanizmy ich pracovnej stimulácie,
- **Môcť** – mať právomoc a zodpovednosť, ktoré vyplývajú u danej sociálnej pozície (status a role). Tie následne vytvárajú, rozvíjajú a upevňujú vzťahové a interakčné momenty ich pracovnej činnosti.
- v priestore operácie.

ZÁVER

Predchádzajúce myšlienky – vzhľadom na vymedzený priestor a rozsah – bez nároku na úplnosť alebo vyčerpávajúci rozsah - prezentujú postupnosť vzniku, vývoja ako aj aktuálnosť tejto – v aliančných armádach – preferovanej a dominantnej metódy velenia. Je bezpochyby žiaduce, aby si používanie tejto metódy osvojili velitelia na všetkých úrovniach velenia. Jej úspešná implementácia do prostredia (napríklad Ozbrojených síl Slovenskej republiky) však predpokladá a vyžaduje vytvoriť a zabezpečiť aj požadované okolie, prostredie a podmienky. V opačnom prípade ostane iba pokusom využívať účinné prostriedky a nástroje velenia a riadenia personálu v prostredí, ktoré na to nebolo pripravené.

LITERATÚRA

1. Doktrína Ozbrojených síl SR (C), GŠ OS SR, Bratislava 2009.
2. SPILÝ, P.: Aktuálny prístup k operáciám NATO. In: 11. medzinárodná konferencia „Interoperabilita 2009“ (na CD ROM), Liptovský Mikuláš 2009, 6 s. ISBN: 978-80-8040-365-2.
3. CLAUSEWITZ, C. v.: O válce, Bonus A, Brno 1996.
4. WILLMANN, H.: Der militärische Führer im Einsatz – Forderungen für Erziehung und Ausbildung. Truppendienst 1/2007, Wien 2007.
5. FM 6-0 Mission Command: Command and Control of Army Forces. HQ, Department of the Army, Washington 2003.
6. ŠILHA, J.: Veliteľ v teórii Carl von Clausewitza. Zborník: Klasická vojenská stratégia a C. v. Clausewitz, NAO Lipt. Mikuláš 2005
7. ŠVEC, P.: Sun-Tzu – zakladateľ manévrového vojnového umenia. MO SR, Bratislava 1997.
8. OESTMANN, R.: Dazu befehle ich. Fachverlag Walhalla, Hamburg Bojisko

ZÁKLADNÉ POJMY PROCESU VELENIA A RIADENIA

Ing. Š. GANOCZY, PhD.
Katedra bezpečnosti a obrany
AOS gen. M. R. Štefánika

Ciel:

Zamerat' pozornost' na proces velenia a riadenia a na význam jeho tvorivého pochopenia

Osnova:

Úvod

1. Manévrový prístup
2. Úlohové velenie
3. Ťažisko, rozhodujúci bod

Záver

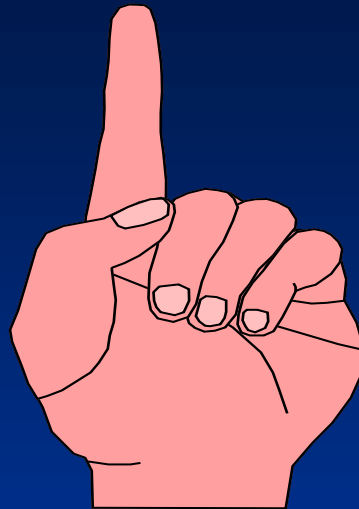
Literatúra:

1. **Doktrína OS SR (C), GŠ OS SR, Bratislava 2009.**
2. **Vojenská doktrína pozemných síl OS SR (C) SVD PS OS SR (C), GŠ OS SR, Bratislava 2010**
3. **Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií SVD 30 (B), GŠ OS SR, Bratislava 2006**
4. **Velenie a riadenie v pozemných silách, VDG-30- 05/Oper, VePS OS SR, Trenčín 2008,**
5. **Doktrína na podporu velenia a riadenia SVD 60, GŠ OS SR, Bratislava**

ÚVOD

Transformácia

**Velenie a
riadenie**

Zmena myslenia

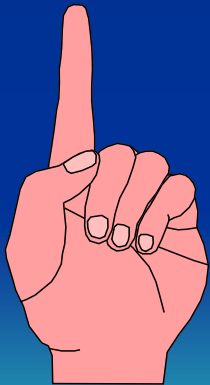
**Command and
Control**

Velenie môže byť chápané ako presadzovanie authority, ktorá následne umožní veliteľovi splniť prostredníctvom podriadených stanovené úlohy.

Riadenie je proces, ktorým veliteľ prostredníctvom štábu organizuje, riadi a koordinuje činnosť podriadených síl a prostriedkov na splnenie stanovenej úlohy.

Základná definícia:

Command is the authority vested in an individual of the armed forces for the direction, coordination, and control of military forces. AAP-6 (V)

C2

Velenie (Command)

Riadenie (Control)

Existuje vzťah, spojenie medzi C + C

I see **command** and **control** as two separate and complementary activities.

I, as the commander, am responsible for both, but I only do command. It is the function of the chief of staff, the G2, and G3 to do my control for me. (genmjr. Ruppert SMITH, veliteľ 1. od UK)

Základné princípy velenia a riadenia

- Jednotnosť velenia
- Spojitosť velenia
- Jasné usporiadanie velenia
- Integrovanosť velenia
- **Manévrový prístup**
- **Úlohové velenie**
- **Ťažisko, rozhodujúci bod**

1. MANÉVROVÝ PRÍSTUP

...znamená uplatnenie manévrového spôsobu vo vedení vojenských operácií a zároveň aj spôsob vojenského myslenia.....kritickou podmienkou manévrového prístupu je vyrovnanie sa s takými požiadavkami na myslenie veliteľov a štábov, ako iniciatíva, originalnosť, odvaha k netradičným riešeniam a schopnosť akceptovať omyly podriadených.....manévrový prístup podporuje a vyžaduje decentralizáciu velenia na najnižší možný stupeň (Doktrína OS SR (C) 2009).

Zameranie manévrového prístupu

- narušovanie celkovej súdržnosti nepriateľa,
- použitie sily proti zraniteľným miestam
- využitie hybnosti, tempa a agility
- zameraný na zlomenie vôle nepriateľa bojovať

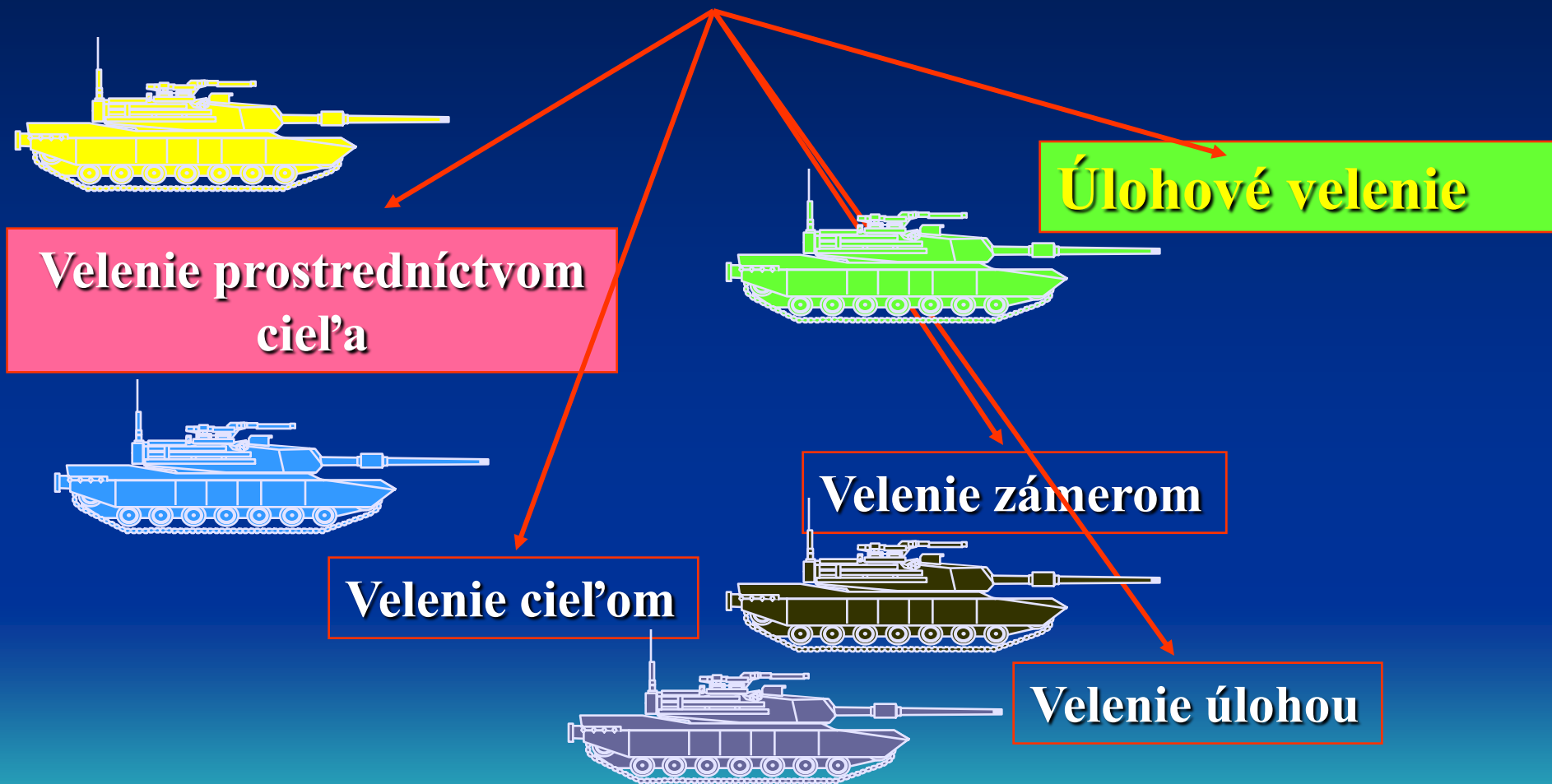
Piliere velenia v manévrovom prístupe

Porovnávacie charakteristiky

Manévrová boj. činnosť	Nátlaková bojová činnosť
Maximálna voľnosť konania podriadených	Minimálna sloboda konania podriadených, maximum koordinačných pokynov
Decentralizácia velenia	Prísna centralizácia velenia
Úlohové velenie	Direktívne velenie
Usmerňuje, „ČO“ robiť	Nariaduje „AKO“ robiť

2. MISSION COMMAND

ÚLOHOVÉ VELENIE

Ukladá ČO,

NIE

AKO konat'

Úspech tohto štýlu velenia predpokladá:

- nadriadený veliteľ zabezpečí, aby podriadený veliteľ rozumel cieľom, zámerom nadriadeného veliteľa a na ich základe jemu určenej bojovej úlohe, ale tiež strategickému, operačnému a taktickému kontextu operácie,
- podriadený dostane pokyny o požadovanom účinku, ktorý treba dosiahnuť,

Úspech tohto štýlu velenia predpokladá (pokračovanie):

- podriadený bude mať vyčlenené dostatočné zdroje na splnenie bojovej úlohy,
- nadriadený veliteľ bude používať riadiace opatrenia v minimálnom rozsahu a umožní podriadenému voľnosť konania,
- je vecou poriadeneho veliteľa, aby sa rozhodol o najlepšom spôsobe splnenia bojovej úlohy.

Úlohové velenie

...V praxi asi žiadny veliteľ nebude veliť absolútne čistým štýlom Mission Command alebo Detailed Command...

Do akej miery bude veliteľ realizovať úlohové velenie, rozhodnú podmienky a okolnosti priebehu operácie, ako napríklad:

- charakter akcie alebo úlohy,
- kvalita jeho štábu a podriadených veliteľov,
- charakter a spôsobilosti nepriateľa.

Úspešné úlohové velenie je založené na:

Zámere veliteľa

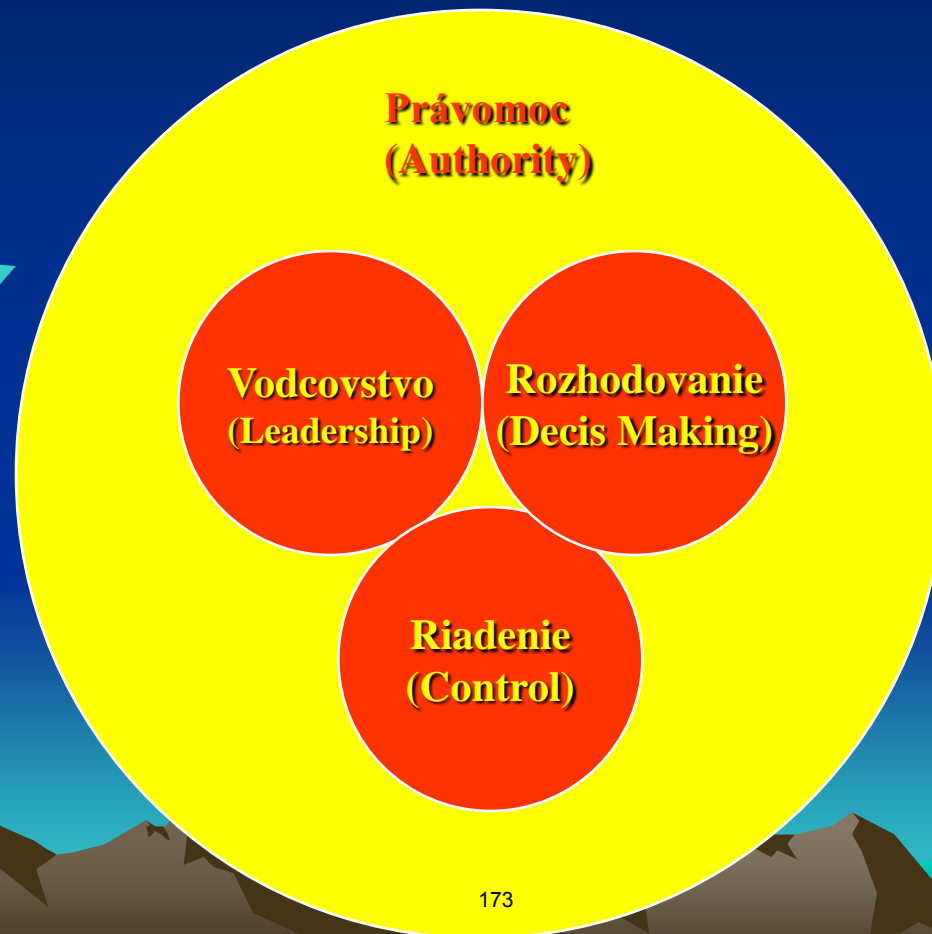
Pridelených prostriedkoch

Stanovení úloh

Iniciatíve podriadených

Velenie a riadenie Command and Control

**Základné
elementy
velenia a
riadenia**

AJP-3.2.2

Velenie je osobné a výhradne sa týka osoby, človeka. Je individuálne a nemá povahu inštitúcie či skupiny alebo rozkazu. Velenie vo svojej podstate zahŕňa svoju definíciu, elementy a princípy.

Velenie je právomoc delegovaná jednotlivci na usmerňovanie, koordináciu a riadenie OS

Základné elementy velenia sú:

- právomoc,
- rozhodovanie,
- vodcovstvo,
- riadenie.

Princípy velenia sú:

- jednota úsilia,
- decentralizácia velenia,
- dôvera,
- vzájomné porozumenie,
- včasné a efektívne rozhodovanie,
- konanie.

Vzťah medzi C2

Velenie

Veliteľ presadzuje, prenáša svoju vôľu na podriadených

Veliteľ osobne

Riadenie

Proces, prostredníctvom ktorého veliteľ za účasti štábu organizuje, vedie a koordinuje aktivity

Veliteľ prostredníctvom štábu

Zodpovedá veliteľ

3. ŤAŽISKO (COG) a ROZHODUJÚCI BOD (DP)

Definícia ťažiska:

Charakteristika, možnosti a priestory, z ktorých štát, aliancia, ozbrojené sily alebo iné zoskupenia odvodzujú voľnosť činnosti, svoju fyzickú silu alebo volu bojovať.

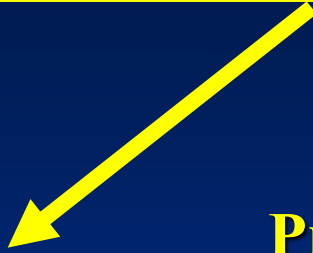
Analýza COG je systematický proces na určenie ťažísk z hľadiska ich rozhodujúcich schopností, požiadaviek a zraniteľných miest.

3. ŤAŽISKO (COG) a ROZHODUJÚCI BOD (DP)

Rozhodujúci bod je charakterizovaný ako: „*bod, z ktorého môže byť ohrozené nepriateľské alebo vlastné ťažisko. Tento bod môže existovať v čase, priestore alebo v informačnom prostredí*“.

Smerovanie operácie: „*... spojuje při ťažení alebo operácii rozhodujúce body v čase a priestore v smere ťažiska boja*“.

Helmuth von MOLTKE

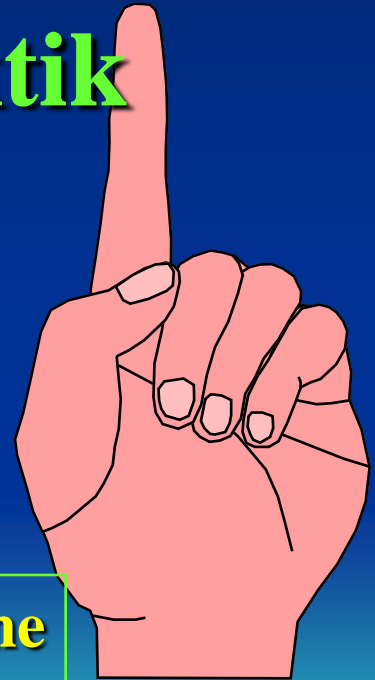
Pretrváva potreba štúdia historických príkladov

Auftragstaktik

Získavanie skúseností

Priame

Nepriame

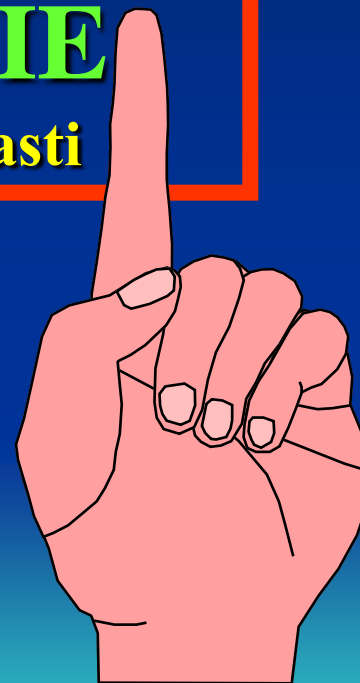

Záver

Správny výklad obsahu a významu pojmu

VELENIE A RIADENIE

umožní realizovať zmeny v tejto oblasti

Ďakujem za pozornosť

MANAŽÉRSTVO RIZIKA, ZÁKLADNÉ POJMY A PROCES ZAOBCHÁDZANIA S RIZIKOM

prof. Ing. Miroslav ŽÁK, DrSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 422 792, miroslav.zak@aos.sk
doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 423 033, pavel.bucka@aos.sk

SUMMARY

With the current technology explosion, the authors look for possibilities to obtain and use data for crisis decision making and to preserve for crisis planning processes. Paper deals about relations between risk theory and crisis management, emphasis is given on general access to solution crisis. Risk management can be implicated at different organization and organization level including Armed Forces. It is suitable at strategic level or current working level, too. It can be used in real project as guide in real decisions. It contains data collection and data selection in crisis management, and data processing, Last part of this paper deals about risk treatment, contains identification range of optional action for risk treatment, their appraisal, creation of risk plan treatment and implementation.

1. ÚVOD

Základom pre riešenie otázok v krízovom manažmente by mali byť všeobecné prístupy k riešeniu kríz rozpracované v manažerstve rizika. Manažerstvo rizika poskytuje všeobecný návod na určovanie súvislostí, identifikáciu, analýzu, vyhodnocovanie, zaobchádzanie, komunikáciu a trvalé monitorovanie rizík. Manažerstvo rizika sa chápe ako integrálna súčasť dobrej manažérskej praxe, ako iteratívny proces skladajúci sa z krokov, ktoré svojou postupnosťou umožňujú trvalé zlepšovanie pri rozhodovaní.

Štandard pre manažment rizík vydali v roku 2002 najvýznamnejšie britské organizácie, ktoré sa venujú problematike risk managementu: The Institute of Risk Management (IRM), The Association of Insurance and Risk Managers (AIRMIC), The National Forum for Risk Management in the Public Sector (ALARM). Prínosom tohto štandardu je, že popisuje používanú terminológiu, stanovuje proces zaobchádzania s rizikami, vymedzuje, ako má organizácia s rizikami pracovať a stanovuje ciele pre zaobchádzanie s rizikami.

Slovenský ústav technických noriem (SÚTN) rozhodol v marci 2003 v spolupráci s Normy Austrália vydať tieto štandardy v norme STN 01 0380 Manažerstvo rizika (AS/NZS 4360:1999). Norma špecifikuje prvky a postupnosť procesu manažerstva rizika, jej cieľom však nie je nanútiť jednotnosť systémov manažerstva rizika [1].

2. ZÁKLADNÉ POJMY MANAŽÉRSTVA RIZIKA

Manažerstvo rizika zahrňuje logické a systematické metódy určovania súvislostí, identifikovania, analýzy, vyhodnotenia, zaobchádzania, monitorovania a oznamovania rizík súvisiacich s akoukoľvek činnosťou, funkciou alebo procesom spôsobom, ktorý organizáciám umožní minimalizovať straty a maximalizovať príležitosti. Manažerstvo rizika sa zaoberá aj

identifikáciou príležitostí, ako aj vylučovaním alebo znižovaním strát.

Manažérstvo rizika nachádza svoje uplatnenie vo všetkých sférach činnosti spoločnosti, vo veľmi širokom rozsahu činností alebo postupov akejkoľvek verejnej, súkromnej alebo spoločenskej organizácie alebo skupiny, vrátane oblasti krízového manažmentu. Maximálny úžitok sa zvyčajne dosiahne aplikáciou procesu manažérstva rizika od začiatku. Často sa v rozličných etapách projektu vykonávajú viaceré rozličné štúdie. Manažérstvo rizika má široký rozsah použitia i vo vojenstve, ako napríklad:

- manažérstvo plánovania zdrojov,
- plánovanie organizačných a technických zmien,
- výstavba ozbrojených síl,
- plánovanie riešenia neočakávaných udalostí, nešťastí a havárií,
- riešenie zodpovednosti funkcionárov,
- personálny manažment a príprava personálu,
- vojnové i nevojnové operácie v zahraničí,
- výstavba informačných systémov a počítačových sietí,
- príprava investícií,
- dopady legislatívnej zmeny,
- ochrana zdravia a bezpečnosti pri práci,
- prevádzka a údržba systémov,
- manažérstvo projektovania,
- verejné riziko a všeobecná zodpovednosť,
- manažérstvo nákupných zmlúv,
- manažérstvo leteckej, cestnej a železničnej dopravy a podobne.

Pri riešení otázok krízového manažmentu sa postupne vytvorili rôzne pojmy, ktoré sa rôzne vysvetľujú a chápu. V uvedenej norme STN 01 0380 Manažérstvo rizika sa odporúča používať tieto pojmy [1]:

- **udalosť** (angl. **event**): prípad alebo situácia, ktoré nastanú v konkrétnom mieste počas konkrétneho časového úseku,
- **nebezpečenstvo** (angl. **hazard**): zdroj potenciálnej škody alebo situácia, ktorá potenciálne môže spôsobiť stratu,
- **následok** (angl. **consequence**): kvantitatívne alebo kvalitatívne vyjadrený výsledok udalosti, ktorou môže byť strata, úraz, nevýhoda alebo zisk; s jednou udalosťou môžu súvisieť viaceré možné výsledky,
- **riziko** (angl. **risk**): príležitosť, že sa stane niečo, čo bude mať vplyv na ciele; meria sa následkami alebo odhadom pravdepodobnosti,
- **akceptovanie rizika** (angl. **risk acceptance**): kvalifikované rozhodnutie akceptovať následky a pravdepodobnosť konkrétneho rizika,
- **analýza rizika** (angl. **risk analysis**): systematické využívanie dostupných informácií s cieľom určiť, ako často môžu nastať konkrétne udalosti, a veľkosť ich následkov,
- **posúdenie rizika** (angl. **risk assessment**): celkový proces analýzy rizika a hodnotenie rizika,
- **vyvarovanie sa rizika** (angl. **risk avoidance**): kvalifikované rozhodnutie nedostať sa do rizikovej situácie,
- **riadenie rizika** (angl. **risk control**): tá časť manažérstva rizika, ktorá zahŕňa zavedenie politiky, noriem, postupov a fyzikálnych zmien na odvrátenie nepriaznivých rizík,
- **hodnotenie rizika** (angl. **risk evaluation**): proces používaný na určovanie priorít manažérstva rizika porovnaním úrovne rizika oproti vopred určeným normám, cieľovým úrovňam rizika alebo ďalším kritériám,
- **identifikácia rizika** (angl. **risk identification**): proces určovania, čo, prečo a ako sa

- môže stať,
- **manažérstvo rizika** (angl. **risk management**): procesy a štruktúry zamerané na efektívne manažérstvo potenciálnych rizík,
 - **proces manažérstva rizika** (angl. **risk management process**): systematická aplikácia politiky, postupov a praktík manažerstva na úlohy, ktoré určujú súvislosti, identifikujú, analyzujú, hodnotia riziko, zaoberajú sa rizikom, monitorujú a oznamujú ho,
 - **zníženie rizika** (angl. **risk reduction**): vybratá aplikácia príslušných techník a manažérskych zásad s cieľom znížiť vierohodnosť výskytu rizika, jeho následky alebo obidvoje,
 - **udržanie rizika** (angl. **risk retention**): zámerné alebo nezámerné udržanie zodpovednosti za stratu alebo finančné náklady zo straty v rámci organizácie,
 - **prenos rizika** (angl. **risk transfer**): presun zodpovednosti alebo ťarchy nákladov na inú stranu pomocou legislatívy, zmluvy, poisťky alebo iných opatrení; presun rizika sa môže týkať aj presunu fyzického rizika alebo jeho časti niekam inam,
 - **zaobchádzanie s rizikom** (angl. **risk treatment**): výber a zavedenie vhodných voliteľných opatrení pri riešení rizika,
 - **analýza citlivosti** (angl. **sensitivity analysis**): proces skúmania výsledkov výpočtu alebo modelovania meniacich sa pri zmene jednotlivých predpokladov,
 - **cena alebo náklady** (angl. **cost**): činnosť, priama alebo nepriama, zahŕňajúca akýkoľvek záporný dosah vrátane peňazí, času, práce, prerušenia, dobrej vôle, politických a nehmotných strát,
 - **analýza príčin a následkov udalosti [FMEA]** (angl. **failure mode and effects analysis**): postup, pomocou ktorého sa analyzujú potenciálne narušenia systému;
 - **vierohodnosť** (angl. **likelihood**): vlastnosť, ktorá sa používa na kvantitatívny opis pravdepodobnosti alebo frekvencie výskytu,
 - **monitorovať** (angl. **monitor**): kontrolovať, dozorovať, kriticky pozorovať alebo zaznamenávať postup nejakej činnosti, konania alebo systému na pravidelnom základe s cieľom identifikovať zmenu,
 - **organizácia** (angl. **organisation**): spoločnosť, firma, podnikateľský subjekt, asociácia alebo iná zákonná entita či jej časť, akciová či neakciová, verejná či súkromná, ktorá má svoju vlastnú funkciu (vlastné funkcie) a administráciu,
 - **pravdepodobnosť** (angl. **probability**): častosť konkrétnej udalosti alebo výsledku meraná pomerom konkrétnych udalostí alebo výsledkov k celkovému počtu možných udalostí alebo výsledkov; pravdepodobnosť sa vyjadruje číslom medzi 0 a 1, pričom 0 označuje nemožnú udalosť alebo nemožný výsledok a 1 označuje istú udalosť alebo istý výsledok,
 - **reziduálne riziko** (angl. **residual risk**): zostávajúca úroveň rizika po prijatí opatrení vyplývajúcich zo zaobchádzania s rizikom,
 - **zainteresovaní účastníci** (angl. **stakeholders**): ľudia a organizácie, ktorí alebo ktoré môžu ovplyvniť, byť ovplyvnení alebo ovplyvnené, alebo ktorí či ktoré sa môžu cítiť ovplyvnení alebo ovplyvnené rozhodnutím alebo činnosťou.

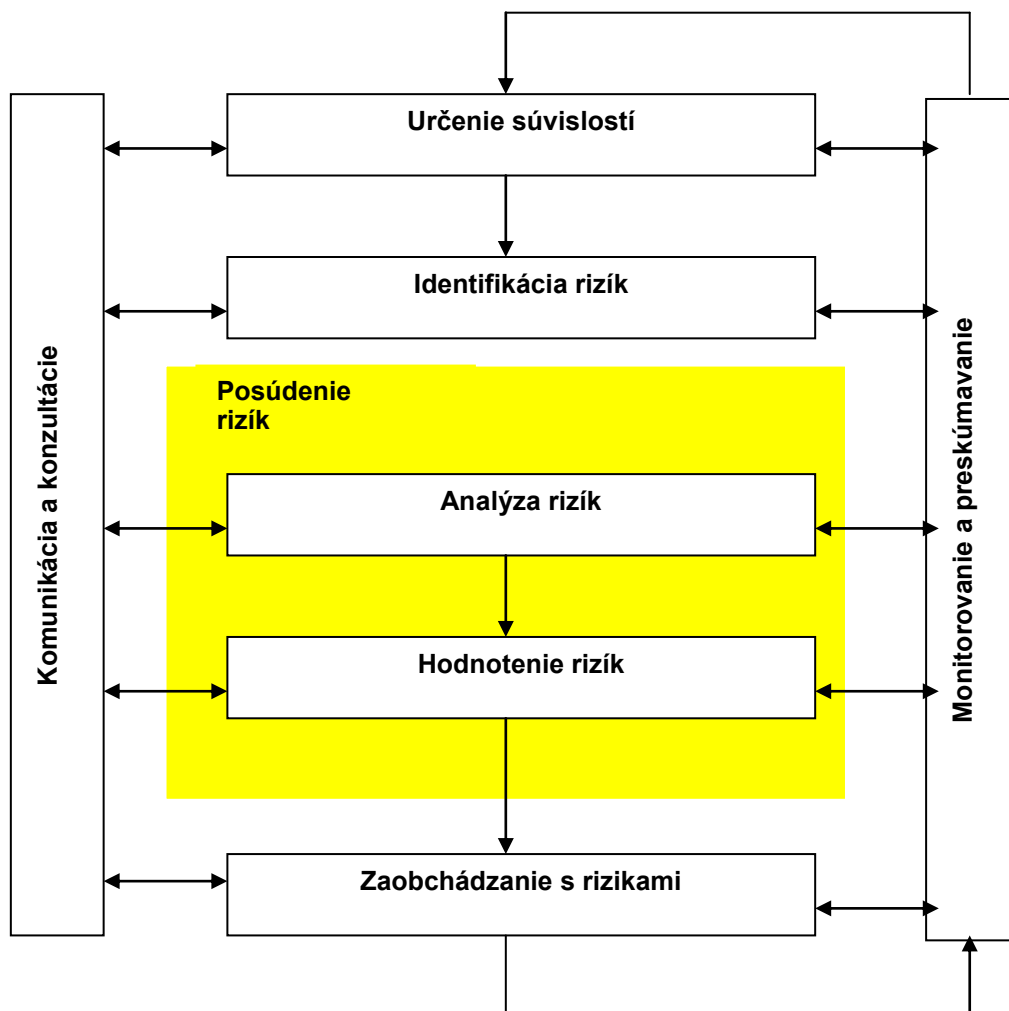
Výkonný predstaviteľ organizácie musí definovať a zdokumentovať svoju politiku v otázkach krízového manažmentu vrátane cieľov manažerstva rizika a svojich záväzkov k nemu. Politika krízového manažerstva musí zodpovedať strategickým súvislostiam organizácie, jej cieľom, zámerom a charakteru organizácie. Manažment zaistí, aby sa táto politika pochopila, zaviedla a udržiavala na všetkých úrovniach organizácie.

Hlavné prvky procesu manažerstva rizika sú znázornené na obrázku (Obrázok 1). Patria k nim tieto prvky [2]:

- a) Určenie súvislostí: Určia sa strategické a organizačné súvislosti s manažerstvom rizika, v

ktorých proces prebieha. Určia sa kritériá, v porovnaní s ktorými sa bude riziko hodnotiť, a definuje sa štruktúra analýzy.

- b) Identifikácia rizík: Identifikuje sa, čo, prečo a ako môže nastať, ako základ na ďalšiu analýzu.
- c) Analýza rizík: Určia sa jestvujúce regulačné opatrenia a analyzujú sa riziká v termínoch následkov a možností súvisiacich s týmito opatreniami. Analýza má brať do úvahy množinu potenciálnych následkov a možností, že tieto následky nastanú. rizika.
- d) Vyhodnotenie rizík: Porovná sa vierohodnosť rizík s vopred určenými kritériami. To umožní zatriedenie rizík a ďalej identifikáciu priorít pre manažment. Ak úrovne určených rizík sú malé, môžu sa dostať do prijateľnej kategórie a ďalšie opatrenia nie sú potrebné.
- e) Zaobchádzanie s rizikami: Akceptujú sa a monitorujú riziká s nízkymi prioritami. Pre iné riziká sa vypracuje a zavedie osobitný manažérsky plán, ktorý musí zvažovať aj financovanie.
- f) Monitorovanie a preskúvanie: Monitoruje sa a preskúmava systém manažerstva rizika a zmeny, ktoré by ho mohli ovplyvniť.
- g) Komunikácia a konzultácie: V každej etape procesu manažerstva rizika sa komunikuje podľa potreby s vnútornými a vonkajšími akcionármi a získava sa názor na proces ako celok.

Obrázok 1 Hlavné prvky manažerstva rizika

3. PROCES ZAOBCHÁDZANIA S RIZIKOM VO VOJENSKEJ ORGANIZÁCIÍ

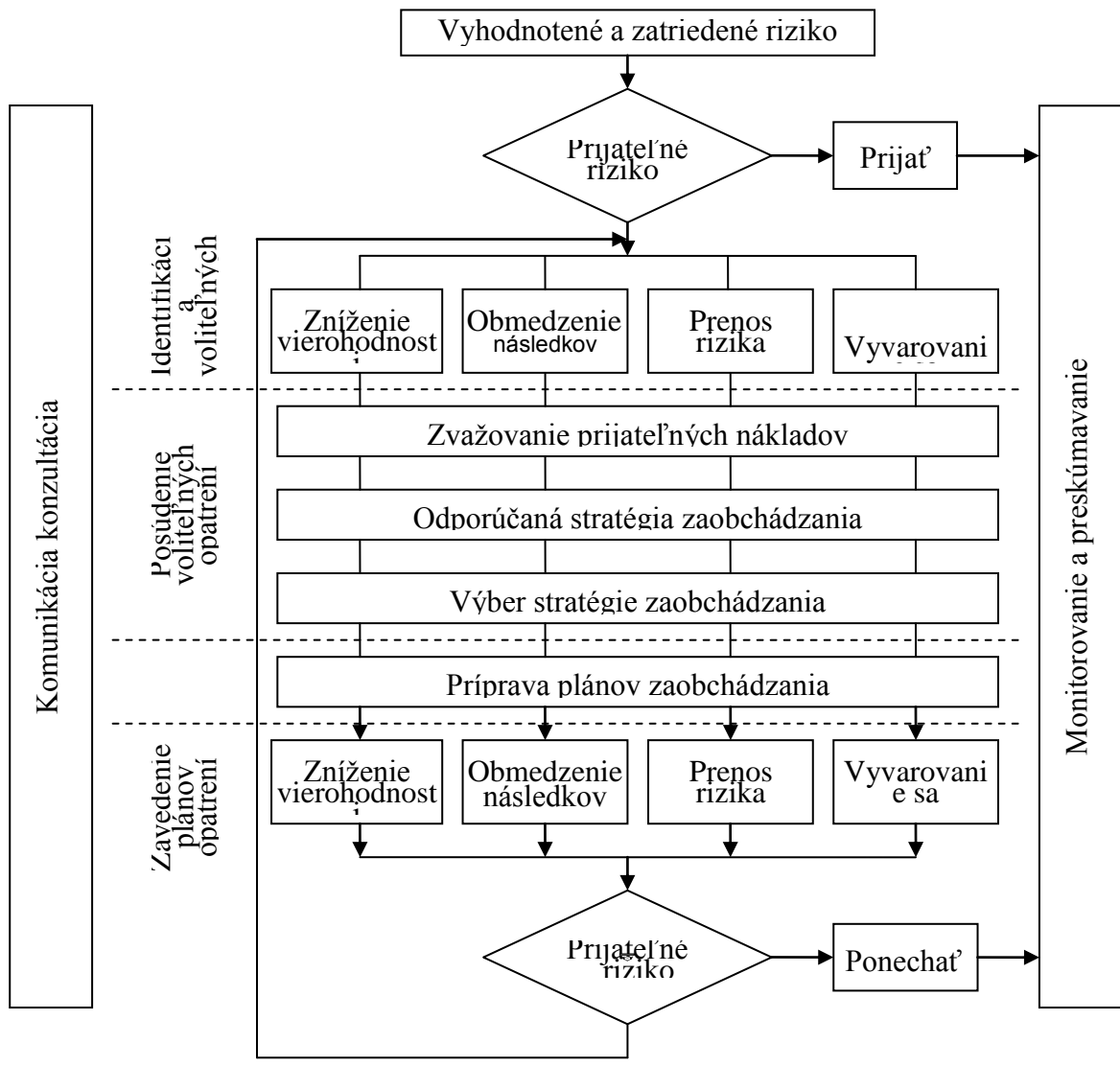
Manažérstvo rizika sa dá aplikovať na mnohých úrovniach organizácií. Možno ho aplikovať na strategickej úrovni a na prevádzkových úrovniach. Možno ho využiť v konkrétnych projektoch, ako pomoc pri konkrétnych rozhodnutiach alebo pri manažerstve konkrétnych oblastí so zisteným rizikom.

Manažérstvo rizika je iteratívny proces, ktorý môže byť prínosom k zlepšovaniu organizácie. Kritériá rizika sa s každým cyklom môžu zdokonaľiť s cieľom postupne dosiahnuť lepšiu úroveň manažerstva rizika.

Manažérstvo rizika spravidla zahŕňa niekoľko etáp, ktoré na seba vzájomne časov nadväzujú. Príkladom môže byť nasledovných šesť etáp:

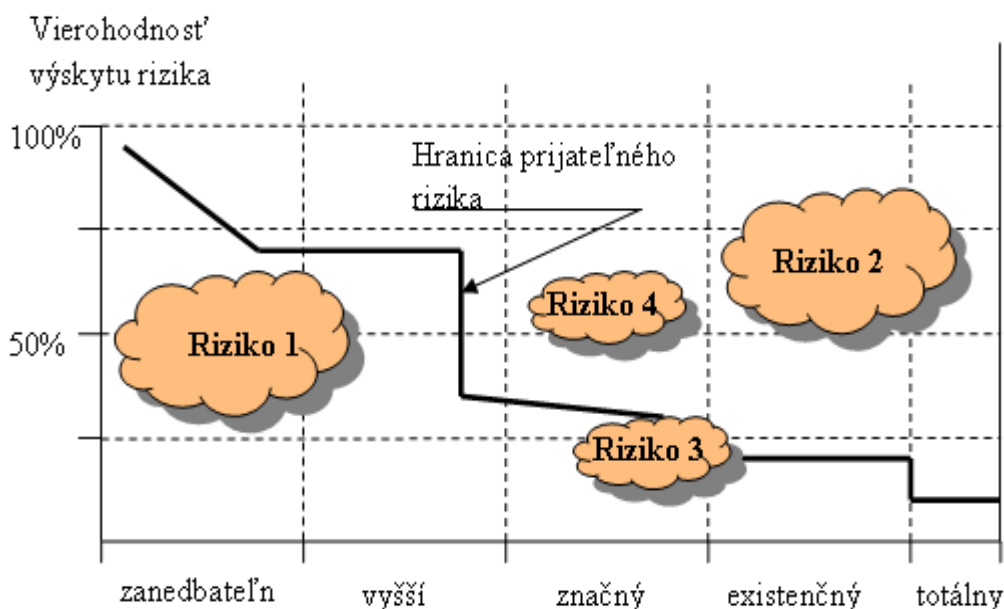
1. Určovanie súvislostí. Treba určiť a definovať základné parametre, v rámci ktorých sa riziká musia riadiť, a aby sa poskytol aj návod na rozhodovanie v podrobnejších štúdiách manažerstva rizika. To určuje predmet zvyšku procesu manažerstva rizika. Pri určovaní súvislostí sa posudzujú strategické súvislosti (vzťah medzi organizáciou a jej prostredím, silné a slabé miesta organizácie, jej príležitosti a obavy, finančné, prevádzkové, konkurenčné, politické, sociálne, zákaznícke, kultúrne a legálne aspekty fungovania organizácie, spolupracujúce organizácie a ich ciele a pod.), organizačné súvislosti (postavenie organizácie a jej schopnosti, ako aj jej ciele, zámery a stratégie, ktoré praktizuje, aby ich dosiahla) a súvislosti s manažerstvom rizika (treba určiť ciele, zámery, stratégiu, predmet a parametre činnosti alebo časti organizácie, ktorých sa bude týkať proces manažerstva rizika). Pri vypracovaní kritérií hodnotenia rizika sa posúdia sa kritériá, v porovnaní s ktorými sa bude hodnotiť riziko. Kritériá rizika musia zodpovedať druhu rizika a spôsobu, akým sa vyjadria ich úrovne.
2. Identifikácia rizík. Tento krok sa zameriava na identifikáciu rizík, ktoré sa majú riadiť. Cieľom je vytvoriť obsažný zoznam udalostí, ktoré by mohli ovplyvniť každý prvok štruktúry systému. Tieto udalosti sa potom rozoberajú podrobnejšie s cieľom zistiť, čo sa môže stať. Keď vypracujeme zoznam udalostí, je nevyhnutné zvážiť možné príčiny a scenáre. Jestvuje veľa možností, ako sa udalosť iniciuje. Dôležité je, aby sa na nijaké závažné príčiny nezabudlo. Identifikácia rizík využíva rozličné postupy vrátane kontrolných zoznamov, posudkov vychádzajúcich zo skúseností a záznamov, vývojových diagramov, výsledkov burzy nápadov (brainstormingu), systémovej analýzy, analýzy scenárov a systémových inžinierskych techník. Použitá metóda bude závisieť od charakteru uvažovaných činností a od druhu rizika.
3. Analýza rizika. Cieľom analýzy je oddeliť malé prijateľné riziká od veľkých rizík a poskytnúť údaje, ktoré by pomohli pri hodnotení rizík a zaobchádzaní s nimi. Analýza rizík zahŕňa posúdenie zdrojov rizík, ich následkov a odhadu vierohodnosti, s akou tieto následky nastanú. Podľa okolností analýza môže byť kvalitatívna, semikvantitatívna, kvantitatívna, prípadne ich kombinácia. V praxi sa často najskôr používa kvalitatívna analýza, aby sa získal všeobecný odhad úrovne rizika. Neskoršie môže byť potrebné vykonať špecifickjšiu kvantitatívnu analýzu.
4. Analýza citlivosti. Keďže niektoré odhady získané kvantitatívnou analýzou sú nepresné, treba vykonať analýzu citlivosti, aby sa overil účinok zmien v predpokladoch a údajoch.
5. Hodnotenie rizika. Hodnotenie rizika zahŕňa porovnanie úrovne rizika získaného v procese analýzy s vopred určenými kritériami rizika. Výstupom z vyhodnocovania rizika je zoznam rizík s prioritami určených na ďalšie spracovanie. Ak výsledné riziká patria do kategórie malé riziko alebo prijateľné riziko, možno ich akceptovať s minimálnou ďalšou pozornosťou. Malé riziká a prijateľné riziká treba monitorovať a periodicky preskúmať s cieľom presvedčiť sa, že zostávajú prijateľné. Ak riziká nepatria do kategórie malé riziko alebo prijateľné riziko, treba sa nimi zaoberať a použiť jednu alebo viacero

- voliteľných opatrení.
6. Zaobchádzanie s rizikom. Zaobchádzanie s rizikom zahŕňa identifikáciu rozsahu voliteľných opatrení na zaobchádzanie s rizikom, ich posúdenie, prípravu plánov zaobchádzania s rizikom a ich zavedenie [2]. Proces zaobchádzania s rizikom zahŕňa zníženie vierohodnosti rizika, obmedzenie následkov rizika, úplný alebo čiastočný prenos rizika a vyvarovanie sa rizika (Obrázok 2). Príkladom zníženie vierohodnosti výskytu rizika môže byť zvýšená kontrolná a inšpekčná činnosť, audit a programy prispôsobovania, špecifikácii a návrhov, štruktúrovaná príprava pracovníkov a ďalšie programy prípravy, nové organizačné usporiadanie a podobne. Obmedzenie následkov rizika môže zahŕňať plánovanie kontingencie, zmluvné opatrenia, plány obnovy po katastrofách, inžinierske a stavebné zábrany, plánovanie kontroly, minimalizáciu vystavenia sa zdrojom rizika a podobne. Prenos rizika sa týka ďalšej strany, ktorá preberie nejakú časť rizika alebo sa bude na nej podieľať. Mechanizmy zahŕňajú využívanie zmlúv, poisťovacích dohôd a organizačných štruktúr, ako je partnerstvo a spoločný podnik. Vyvarovanie sa rizika predstavuje rozhodnutie nepokračovať s činnosťou, ktorá pravdepodobne vyvolá riziko. Vyvarovanie sa rizika môže byť nevhodným dôsledkom averzie k riziku, čo je tendencia mnohých ľudí (často ovplyvnená vnútorným systémom organizácie). Nevhodné vyvarovanie sa rizika môže zvýšiť závažnosť iných rizík. Voliteľné opatrenia, ktoré sa navzájom nemusia vylučovať alebo nemusia byť vhodné vo všetkých prípadoch.

Obrázok 2 Proces zaobchádzania s rizikom

Výber najvhodnejšieho voliteľného opatrenia zahŕňa zvažovanie nákladov na zavedenie každého opatrenia v porovnaní s úžitkom, ktorý z toho vyplýva. Vo všeobecnosti musia byť náklady na manažérstvo rizika porovnateľné s dosiahnutým úžitkom. Ak sa značné zníženie rizika dá dosiahnuť s relatívne nízkymi výdavkami, takéto voliteľné opatrenia treba zaviesť [3]. Ďalšie možnosti zlepšovania môžu byť neekonomické a treba posúdiť, či sa dajú zdôvodniť. Príklady sú uvedené na obrázku (Obrázok 3).

Obrázok 3 Zaobchádzanie s rizikom

Rozhodnutia majú brať do úvahy nevyhnutnosť starostlivo zvážiť zriedkavé, ale závažné riziká, čo môže zdôvodniť prijatie opatrení na zníženia rizík, ktoré sa nedajú zdôvodniť čisto ekonomickými argumentmi. Vo všeobecnosti treba neželateľný dosah rizík znížiť na čo najnižšiu praktickú úroveň bez ohľadu na akékoľvek absolútne kritériá. Ak úroveň rizika je vysoká, ale jeho akceptovanie by mohlo priniesť značné príležitosti, ako je to napríklad pri využití nových techník, potom toto rozhodnutie musí vychádzať z posúdenia nákladov na zaobchádzanie s rizikom a nákladov na nápravu potenciálnych následkov v porovnaní s príležitosťami vyplývajúcimi zo schválenia rizika. V mnohých prípadoch je nepravdepodobné, že akékoľvek voliteľné opatrenie na zaobchádzanie s rizikom bude úplným riešením konkrétneho problému. Často organizácia bude mať výrazný úžitok z kombinácie opatrení, ako je zníženie vierohodnosti rizík, zníženie ich následkov a z prenosu alebo zachovania reziduálnych rizík.

Plány zaobchádzania s rizikom majú dokumentovať, ako sa vybrané voliteľné opatrenia musia zavádzať. Plán zaobchádzania má určiť zodpovednosť, harmonogram, očakávaný výsledok zaobchádzaní, financovanie, mieru výkonnosti a proces preskúmania, ktorý sa má použiť. Plán má obsahovať aj mechanizmus posudzovania zavádzania voliteľných opatrení v porovnaní s kritériami výkonnosti, individuálnou zodpovednosťou a ďalšími cieľmi a má aj monitorovať kritické míľniky zavádzania opatrení. Pri zavádzaní plánov zaobchádzania s rizikom je potrebné zodpovednosť za zaobchádzanie s rizikom preniesť na tých, ktorí najlepšie vedú ako riadiť riziko. Úspešné zavedenie plánu zaobchádzania s rizikom vyžaduje efektívny systém manažérstva, ktorý špecifikuje vybrané metódy, priraduje organizačnú aj individuálnu zodpovednosť za činnosti a monitoruje ich v porovnaní s kritériami. Ak po zaobchádzaní s rizikom zostane reziduálne riziko, musí sa prijať rozhodnutie, či ho ponechať alebo či nezopakovať proces zaobchádzania s rizikom.

V celom priebehu zaobchádzania s rizikom je nevyhnutné monitorovať riziká, účinnosť plánu zaobchádzania s rizikom, stratégiu a systém manažérstva, ktorý sa vytvoril na riadenie zavádzania opatrení. Riziká a účinnosť riadiacich opatrení sa musia monitorovať, aby sa zabezpečilo, že meniace sa okolnosti nezmenia priority rizík. Niektoré riziká zostávajú

nemenné. Dôležité je permanentné preskúvanie, aby sa ubezpečilo, že manažérsky plán stále platí. Faktory, ktoré môžu ovplyvniť vierohodnosť a následky výsledkov, môžu sa meniť takisto ako faktory, ktoré ovplyvňujú vhodnosť rozličných voliteľných možností zaobchádzania s rizikom alebo náklady na ne. Preto je nevyhnutné pravidelne opakovať cyklus manažerstva rizika. Preskúvanie je integrálnou súčasťou manažérského plánu zaobchádzania s rizikom.

Dôležitú časť každého kroku v procese manažerstva rizika predstavuje komunikácia a konzultácie. Efektívna interná a externá komunikácia je dôležitá, aby zabezpečila, že tí, ktorí zodpovedajú za zavádzanie manažerstva rizika, ako aj tí, ktorí sa o to zaujímajú, chápu podstatu rozhodnutí a príčiny, prečo sa vyžadujú konkrétne činnosti. Chápanie rizika sa môže meniť podľa rozličných predpokladov, koncepcií, potrieb, faktov a záujmov, ktoré súvisia s konkrétnym rizikom alebo problémom. Je dôležité, aby sa ich chápanie rizika, ako aj chápanie úžitku zistilo a zdokumentovalo a aby vyjasnili a zväžili ich argumenty.

ZÁVER

Znalosť potenciálnych rizík na každom pracovisku ozbrojených síl je predpokladom pre bezpečné plnenie úloh. K identifikácii a analýze rizík je nutné pristupovať metodicky, posúdiť všetky možné i nemožné situácie, aby sa zaistilo rozpoznanie všetkých dôležitých činností v organizácii a definovanie všetkých z nich vyplývajúcich rizík. Z uvedeného dôvodu bude vhodné rozpracovať metodiku na identifikovanie potenciálnych rizík v každej vojenskej organizácii, čo je aj zámerom na najbližšie obdobie.

LITERATÚRA

1. Slovenská technická norma STN 01 0380 *Manažerstvo rizika* (AS/NZS 4360:1999). Slovenský ústav technickej normalizácie, Bratislava 2003.
2. ŽÁK, M., – BUČKA, P.: *Podpora rozhodovania pri krízovom riadení*. In: „Internet, Competitiveness and Organisational Security in Knowledge Society“, Annual International Conference, Faculty of Applied Informatics, Tomas Bata University in Zlín, 2009. - ISBN 978-80-7318-828-3.
3. SMEJKAL, V., – RAIS, K.: *Řízení rizík*. Grada Publishing a.s. Praha 2003.

MODELOVANIE PROCESU ANALÝZY A HODNOTENIA RIZÍK

prof. Ing. Miroslav ŽÁK, DrSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 422 792, miroslav.zak@aos.sk
doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
0960 423 033, pavel.bucka@aos.sk

SUMMARY

The article deals with problems of decision making processes in crisis management. Present modern computer technology brings a new dimension into the process of decision admission. Dynamical development of PC has significant effects to the decision processes and above this the mathematical methods began to prevail in evaluation decision. Combining solid research with common sense and practical experience may give good results. For optimal decision is necessary to use mathematical methods of the operational analysis and computers. In article is presented program of support decision making in crisis management.

1. ÚVOD

V posledných rokoch došlo v politicko-bezpečnostnej situácii vo svete, Európe k výrazným zmenám, ktoré musíme reflektovať aj pri riešení krízových situácií v podmienkach Slovenskej republiky. Súčasný svet je vystavený konfrontácií s protivníkom, ktorý je rozptýlený po celom svete a ktorý nahrádza nedostatok konvenčných vojenských prostriedkov bezohľadným terorizmom. Pripravenosť teroristických skupín kedykoľvek prevziať iniciatívu, umierať na následky svojich vlastných operácií, zabíjať čo najviac ľudí a čo možno najokázalejším spôsobom, vyvolať paniku a rozložiť infraštruktúru, to všetko je pádny dôvod na hľadanie spôsobov, ako sa vyrovnáť s týmto fenoménom súčasnosti.

Krízové javy nás budú sprevádzať nepretržite, nezávisle na našej vôli, spoločnosť môže rôznymi opatreniami len obmedzovať ich početnosť a znižovať negatívne dopady. Vyhodnotenia bezpečnostných hrozieb, určenia miery rizík a záverov z hodnotenia vonkajšieho bezpečnostného prostredia Slovenskej republiky v strednodobom časovom výhľade je základným predpokladom pre úspešné riešenie krízových situácií. Z uvedeného dôvodu je potrebné s predstihom vytypovať pravdepodobnosť vzniku niektorej z uvedených hrozieb, jej možnú intenzitu a určiť možný spôsob ochrany.

Rozsah opatrení na zaistenie bezpečnosti v akomkoľvek systéme by mal byť úmerný veľkosti rizík a hrozieb, ktorým je alebo môže byť tento systém vystavený. Aby boli bezpečnostné opatrenia primerané, dostatočné, efektívne a finančne únosné, majú byť prijímané na základe objektívnych podkladov. Riziko (možnosť, nebezpečenstvo straty, neúspechu, škody) býva definované ako určitý druh neistoty, ktorý je možné prostredníctvom štatistických metód kvantifikovať a tak predpovedať vznik nepriaznivých skutočností. Riziko predstavuje tiež označenie možnosti vzniku straty, škody, alebo dosiahnutie iného výsledku oproti pôvodne predpokladanému alebo nedosiahnutia očakávaných výsledkov. Riziko však poväčšine v sebe skrýva náboj potenciálneho nebezpečenstva nepriaznivého vývoja.

Riziko je často definované ako funkcia nasledujúcich faktorov:

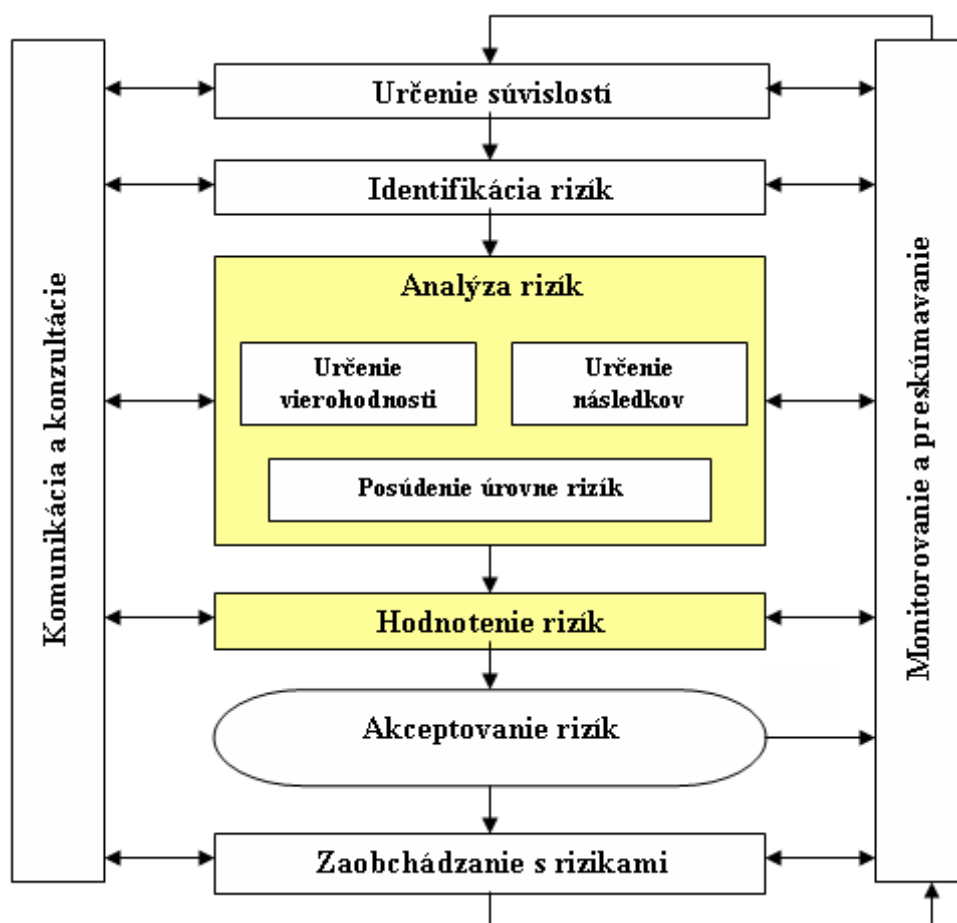
- hodnoty chránených systémov,

- hrozby, ktorými môžu byť systémy vystavené,
- zraniteľnosti chránených systémov,
- existujúcich alebo plánovaných opatrení na zvýšenie bezpečnosti systému.

Východiskom pri analýze rizík by mali byť všeobecné prístupy k riešeniu kríz (manažerstvo rizík), ktoré zahŕňajú logické a systematické metódy určovania súvislostí, identifikovania, analýzy, vyhodnotenia, zaobchádzania, monitorovania a oznamovania rizík súvisiacich s akoukoľvek činnosťou, funkciou alebo procesom spôsobom, ktorý organizáciám umožní minimalizovať straty a maximalizovať príležitosti (Obrázok 1). Tento postup sa zaoberá aj identifikáciou príležitostí, ako aj vylučovaním alebo znižovaním strát [1].

2. VÝCHODISKÁ PRE ANALÝZU A HODNOTENIE RIZÍK

Analýza rizika je najzložitejšia pri riešení a predchádzaní možným narušeniam systému a je možné ju realizovať s rozličným stupňom podrobností v závislosti od informácií o riziku a od dostupných údajov. Podľa okolností analýza môže byť kvalitatívna, semikvantitatívna, kvantitatívna, prípadne ich kombinácia. Poradie zložitosti a vynaložených nákladov rastie od kvalitatívnej, semikvantitatívnej až po kvantitatívnu analýzu. V praxi sa často najskôr používa kvalitatívna analýza, aby sa získal všeobecný odhad úrovne rizika. Neskoršie môže byť potrebné vykonať špecifickejšiu kvantitatívnu analýzu [2].

Obrázok 1 Proces manažerstva rizík

Kvalitatívna analýza je slovný opis alebo opisná mierka veľkosti potenciálnych následkov a vierohodnosti, že tieto následky nastanú. Tieto mierky možno prispôbiť alebo upraviť podľa okolností, takže pre rozličné riziká možno použiť rozličné opisy. Kvalitatívna analýza sa používa ako úvodná monitorovacia činnosť zameraná na identifikáciu rizík, ktoré vyžadujú podrobnejšiu analýzu, tam, kde úroveň rizika neospravedlňuje čas a úsilie vynaložené na podrobnejšiu analýzu, tam, kde číselné údaje sú nedostatočné na vykonanie kvantitatívnej analýzy.

V semikvantitatívnej analýze sa kvalitatívnym mierkam priradujú hodnoty. Pri používaní semikvantitatívnej analýzy však treba byť opatrný, pretože vybrané čísla nemusia správne odrážať vzťahy, čo môže priviesť k nesúrodým záverom. Semikvantitatívna analýza nemusí správne odlišovať riziká, najmä keď ide o extrémne následky alebo extrémnu vierohodnosť. Niekedy je vhodné uvažovať o vierohodnosti zloženej z dvoch prvkov, zvyčajne označovaných ako frekvencia výskytu a pravdepodobnosť. Frekvencia výskytu je rozsah, v akom existuje zdroj rizika, a pravdepodobnosť je možnosť, že pri existujúcom zdroji rizika vzniknú následky, treba však byť opatrný v situáciách, v ktorých vzťah medzi týmito dvoma prvkami nie je úplne nezávislý, t. j. keď existuje silná závislosť frekvencie výskytu od pravdepodobnosti. Tento prístup sa dá použiť v semikvantitatívnej a kvantitatívnej analýze.

Kvantitatívna analýza využíva pre verifikáciu rizík číselné hodnoty, spravidla charakteru pravdepodobností, získavané z údajov uvedených v rozličných zdrojoch. Kvalita analýzy závisí od presnosti a úplnosti použitých číselných hodnôt. Následky možno posúdiť modelovaním výsledkov udalosti alebo súboru udalostí alebo extrapoláciou z experimentálnych štúdií alebo z predchádzajúcich údajov. Následky možno vyjadrovať v termínoch financií, technických alebo ľudských kritérií alebo pomocou akéhokoľvek kritéria. Vierohodnosť sa zvyčajne vyjadruje ako pravdepodobnosť, frekvencia alebo ako kombinácia výskytu a pravdepodobnosti. Spôsob, akým sa vyjadruje vierohodnosť a následky, a spôsoby, akými sa kombinujú s cieľom získať úroveň rizika, budú sa meniť podľa druhu rizika a súvislostí, v ktorých sa má úroveň rizika použiť.

Hodnotenie rizika zahŕňa porovnanie úrovne rizika získaného v procese analýzy s vopred určenými kritériami rizika. Analýza rizika a kritériá, s ktorými sa riziká pri vyhodnocovaní porovnávajú, majú vychádzať z rovnakého základu. To znamená, že kvalitatívne vyhodnocovanie zahŕňa porovnanie kvalitatívnej úrovne rizika s kvalitatívnymi kritériami, zatiaľ čo kvantitatívne vyhodnocovanie zahŕňa porovnanie číselnej hodnoty rizika s kritériom, ktoré možno vyjadriť konkrétnym číslom, ako je úmrtnosť, frekvencia alebo finančná hodnota. Výstupom z vyhodnocovania rizika je zoznam rizík s prioritami určených na ďalšie spracovanie. Do úvahy sa majú brať ciele organizácie a rozsah príležitostí, ktoré by mohli vyplynúť z potlačenia rizika. Rozhodnutia musia brať do úvahy širšiu súvislosť rizika a zahŕňať tolerovanie rizík vytvorených účastníkmi odlišnými od organizácie, ktorá z toho má úžitok. Ak výsledné riziká patria do kategórie malé riziko alebo prijateľné riziko, možno ich akceptovať s minimálnou ďalšou pozornosťou. Malé riziká a prijateľné riziká treba monitorovať a periodicky preskúmať s cieľom presvedčiť sa, že zostávajú prijateľné. Ak riziká nepatria do kategórie malé riziko alebo prijateľné riziko, treba sa nimi zaoberať a použiť jednu alebo viacero voliteľných opatrení.

Stupeň miery bezpečnosti (rizika) je teda potrebné hodnotiť. I keď vždy ide o vyjadrenie kvality je vhodné, keď je tato kvalita nejakým spôsobom kvantifikovaná. Môžeme k tomu pristúpiť aj tak, že vyjadríme vzťah hrozby a nožnej straty. Takýto prístup je dobre rozpracovaný napríklad v obore bezpečnosti informačných technológií, kde sa uplatňuje medzinárodná norma ISO/IEC 15408-1:1999 [3]. Hodnotenie v súlade s touto normou spočíva v tom, že sa špecifikuje povaha vzťahu hrozby a rizika a ďalších pojmov (hodnota, zraniteľnosť, protiopatrenia). Výsledné riziko sa potom chápe ako súčin veľkosti hrozby a predpokladanej výšky straty (Tabuľka 1).

Pre pravdepodobnostné ohodnotenie rizikových situácií môžeme uplatniť tzv. subjektívne pravdepodobnosti. Tieto pravdepodobnosti sú založené na predpoklade, že každý subjekt (manažér, podnikateľ, expert) má určitý stupeň viery, alebo osobného presvedčenia vo výskyt nejakého javu či udalosti, ktorá je pre neho alebo pre jeho okolie významná. Týmto javom môže byť napríklad. úspech nového výrobku na trhu, vzrast či pokles ceny ropy na svetových trhoch a podobne. Subjektívna pravdepodobnosť potom vyjadruje mieru osobného presvedčenia subjektu vo výskyt určitého javu či udalosti. Pri jej stanovení sa potom uplatňujú výrazne znalosti subjektu, jeho skúsenosti, intuícia i rôzne druhy informácií, ktoré môžu buď výskyt javu podporiť, alebo naopak popierať.

Tabuľka 1 Klasifikácia vzťahu ohrozenia a rizika podľa ISO/IEC 15408-1:1999

hrozba strata	1 zanedbateľná	2 nízka	3 stredná	4 vysoká	5 veľmi vysoká
1 zanedbateľná	riziko úplne zanedbateľné	riziko takmer zanedbateľné	riziko dosť nízke	riziko nízke	riziko stredné
2 nízka	riziko takmer zanedbateľné	riziko veľmi nízke	riziko nízke	riziko stredné	riziko vysoké
3 stredná	riziko veľmi nízke	riziko dosť nízke	riziko stredné	riziko vysoké	riziko veľmi vysoké
4 vysoká	riziko dosť nízke	riziko nízke	riziko stredné až vysoké	riziko veľmi vysoké	riziko mimoriadne vysoké
5 veľmi vysoká	riziko nízke	riziko stredné	riziko vysoké	riziko mimoriadne vysoké	riziko katastrofických rozmerov

Subjektívne pravdepodobnosti môžeme vyjadriť buď číselne alebo slovne. Číselné vyjadrenie subjektívnych pravdepodobností môže mať dve formy. Prvá rozšírenejšia forma je vyjadrenie subjektívnej pravdepodobnosti, vzťahujúcej sa napr. k výskytu určitej situácie, či javu, pomocou čísiel od 0 do 1 (alebo od 0% do 100%). Hodnota pravdepodobnosti 0 (alebo 0%) vyjadruje, že daná situácia alebo jav určité nenastanú, hodnota pravdepodobnosti 1 (alebo 100%) indikuje, že daná situácia alebo jav nastanú s istotou.

Prednosťou číselného vyjadrenia subjektívnych pravdepodobností je jeho jednoznačnosť. Pokiaľ chceme tieto pravdepodobnosti využiť pri tvorbe a riešení modelov podporujúcich manažérske rozhodovanie, nemôžeme použiť iné, ako číselné vyjadrenie subjektívnych pravdepodobností. Určitou nevýhodou však je, že manažéri sa často kvantitatívnemu vyjadreniu vyhýbajú a radšej pracujú so slovnými popismi subjektívnych pravdepodobností, ktoré sú všeobecné zrozumiteľné a prijateľné. Medzi číselnými hodnotami a slovnými popismi subjektívnych pravdepodobností existuje určitý vzťah [4]. Možný prevod kvalitatívneho vyjadrenia na kvantitatívne je uvedený v tabuľke (Tabuľka 2).

Tabuľka2 Subjektívne pravdepodobnosti

SLOVNÉ VYJADRENIE	PRAVDEPODOBNOŠŤ
vylúčené, nemožné	0
takmer vylúčené	0,1
veľmi málo pravdepodobné	0,2
málo pravdepodobné	0,3
skôr pravdepodobné	0,4
nedá sa určiť	0,5
pravdepodobné	0,6
dost' pravdepodobné	0,7
značne (veľmi) pravdepodobné	0,8
skoro isté	0,9
isté	1,0

Slovné vyjadrenie subjektívnych pravdepodobností má však aj značné nevýhody. Nemôžeme ho, ako sme už uviedli, využiť pre tvorbu matematických modelov podporujúcich prípravu manažérskych rozhodnutí. Okrem toho praktické skúsenosti ukazujú, že jednoznačný vzťah medzi číselným a slovným vyjadrením subjektívnych pravdepodobností nie je určitou záväznou normou, a že rôzni ľudia chápu uplatnenie slovných popisov rôzne a prisudzujú im rôzny obsahový význam. Nejednoznačnosť slovných vyjadrení subjektívnych pravdepodobností je preto ich značným nedostatkom, ktorý môže sťažovať komunikáciu pri tímovom riešení rozhodovacích problémov. Vzhľadom k tomu môže slovné vyjadrenie subjektívnych pravdepodobností slúžiť ako určitý prvý stupeň, po ktorom nasleduje uplatnenie niektorej metódy číselného stanovenia týchto pravdepodobností. Nejednoznačnosť slovných vyjadrení vystupuje výrazne najmä pri užití slovných popisov pre vyjadrenie podnikateľského rizika (malé a veľké riziko, primerané riziko, neprijateľné riziko a podobne).

Predpokladajme, že základ informácií o možnom ohrození systému budú tvoriť rôzne informačné zdroje, v podmienkach vojnového ohrozenia potom najmä agenti na rôznych miestach a úrovniach. Takáto sieť môže mať a spravidla aj má niekoľko úrovní. Plánovacia úroveň na taktickom stupni má spravidla 3-stupňovú štruktúru: systémovú, skupinovú a individuálnu úroveň. Z pohľadu analýzy možného ohrozenia systému sa zameriame najmä na najvyššiu úroveň, na ktorej sa spracovávajú údaje o veľkosti možného rizika zo všetkých stupňov [4].

Pri zhromažďovaní informácií je dôležité správne stanoviť ich potrebný rozsah. Obecne platí, že zväčšovanie rozsahu informácií (získavanie dodatočných informácií) je spravidla užitočné, ale len do určitej hranice. Táto skutočnosť plynie z toho, že získaním dodatočných informácií, nad určitý optimálny rozsah informácií, sa znižuje pravdepodobnosť získania úplne nových informácií, ktoré by mohli zásadne zmeniť riešenie rozhodovacieho problému. Za určitou hranicou tak dodatočné informácie vedú len k malému zlepšeniu.

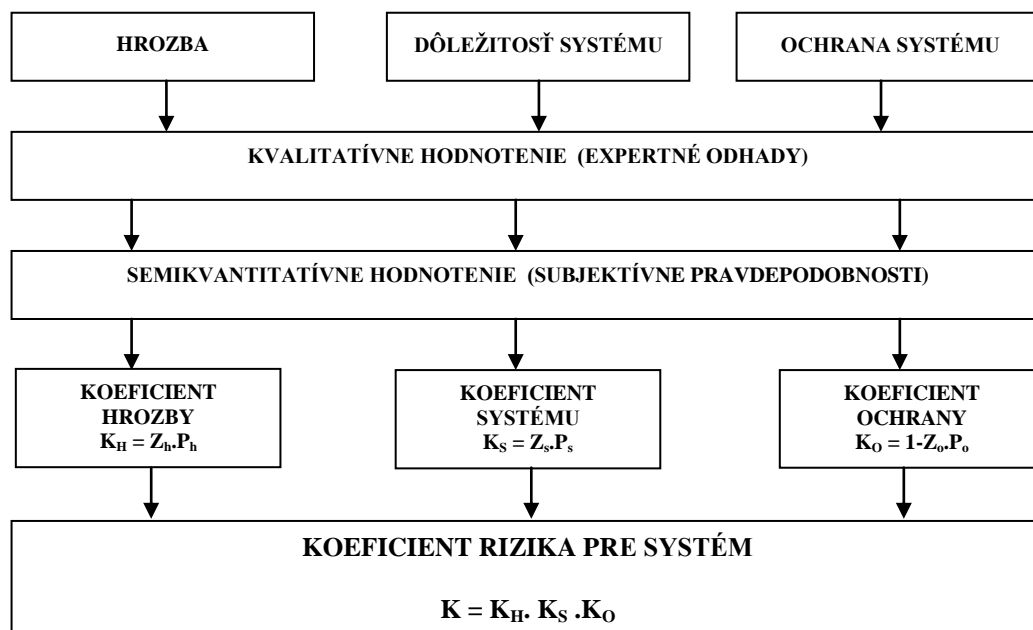
Získavanie dodatočných informácií vyvoláva vždy ďalšie náklady. Tento rast nákladov je spravidla progresívny. Je to spôsobené tým, že v prvej etape sa získavajú ľahko dostupné lacnejšie informácie, neskoršie je potrebné využívať aj menej dostupné zdroje informácií, ktoré sú ale drahšie. Pre každý rozhodovací problém existuje určitý optimálny

rozsah informácií, pri ktorom je diferencia medzi prínosom informácií a nákladmi na ich získavanie maximálna. Treba ale poznamenať, že náklady na získavanie informácií i ich prínos je veľmi problematické stanoviť. Môžeme ale určiť základné faktory, ktoré významne ovplyvňujú rozsah informácií potrebných pre riešenie rozhodovacích problémov.

Často sa ale ukazuje, že ľudský úsudok je veľmi nespoľahlivý a nemôžeme sa tak vždy na neho spoľahnúť. Nespoľahlivosť ľudského úsudku pri riešení rozhodovacích problémov dokumentovali výsledky niektorých empirických výskumov riešenia rozhodovacích problémov. Ľudský úsudok tak môže predstavovať, za istých okolností, veľmi cenný prostriedok na riešenie rozhodovacích problémov, najmä pri uplatnení postupov založených na intuícii. Súčasne ale môže byť veľmi nespoľahlivý a viesť k nesprávnym výsledkom.

3. PROGRAM PRE ANALYZU A HODNOTENIE RIZÍK

Na základe uvedených zásad bol spracovaný program, ktorý zjednodušuje analýzu a hodnotenie rizík. Blokovaná schéma programu je uvedená na obrázku (Obr. 2). Program bol označený ako RIZIKO a je možné ho charakterizovať ako podporný nástroj na analýzu rizík. Je vhodný pre detailnú analýzu rizík nevojnového charakteru najmä informačných systémov organizácií a výrobných podnikov, podporu rozhodovania krízovom manažmente. Program môže byť vhodne využitý najmä na podporu rozhodovania na pracoviskách pre krízové riadenie a taktiež bezpečnostnými pracovníkmi a krízovými manažermi v orgánoch štátnej správy, samosprávy, podnikov a inštitúcií [4].

Obr. 2 Algoritmus hodnotenia rizika

Kladom programu je to, že sú v ňom preddefinované zoznamy rizík (hrozieb) a možných objektov ohrozenia (aktív). Pre užívateľa sa tým podstatne zjednodušuje celá etapa analýzy a hodnotenia rizík. Tieto zoznamy je možné dopĺňovať a upravovať podľa podmienok daného regiónu alebo inštitúcie (Obr.3). Program je realizovaný v prostredí Borland Delphi 7.

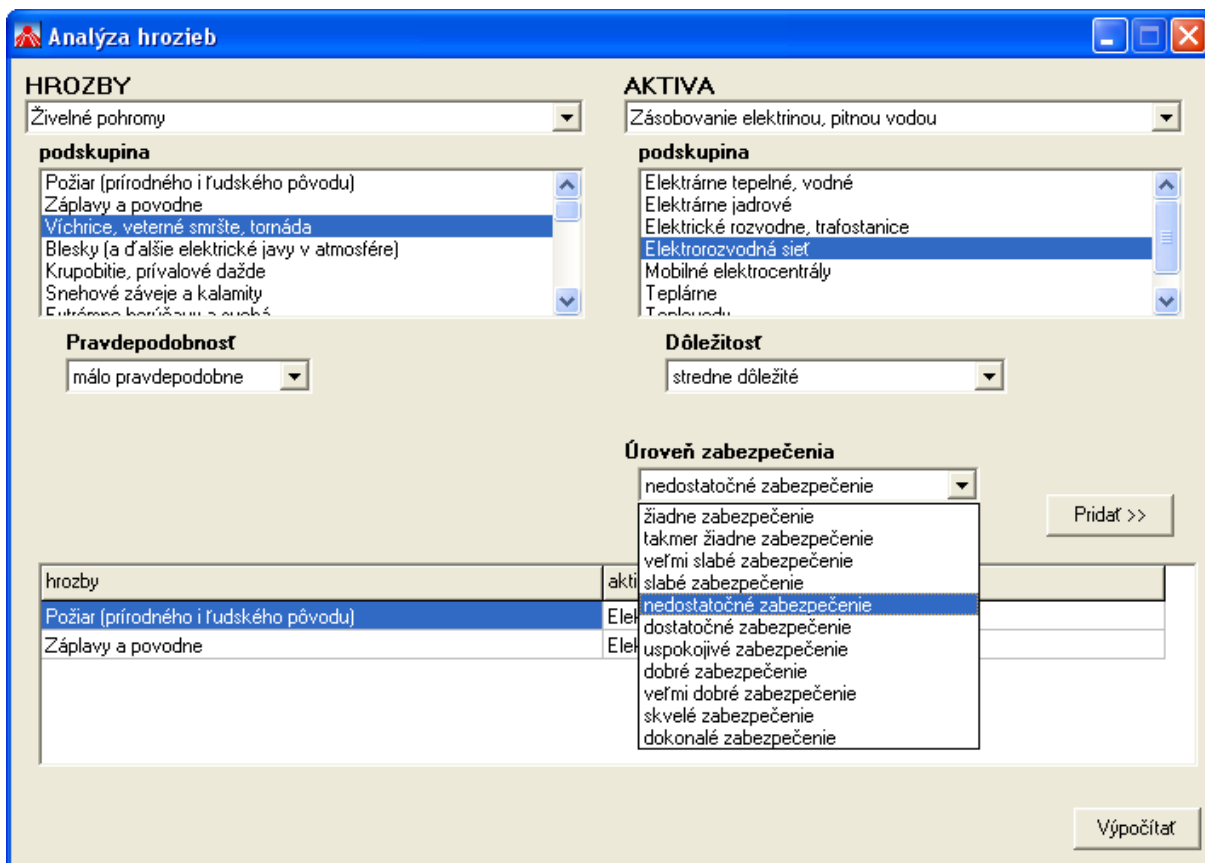
Miera rizika systému sa v programe určuje na základe:

- veľkosti ohrozenia (H),
- dôležitosti chráneného systému (A),

- zraniteľnosti systému (Z) ako [4]:

$$R = k1.H.k2.A.k3(1-Z)$$

kde: H – ukazovateľ (kritérium) pravdepodobnosti uskutočnenia hrozby,
 A – ukazovateľ (kritérium) dôležitosti chráneného aktíva,
 Z – ukazovateľ (kritérium) úrovne zabezpečenia aktíva.

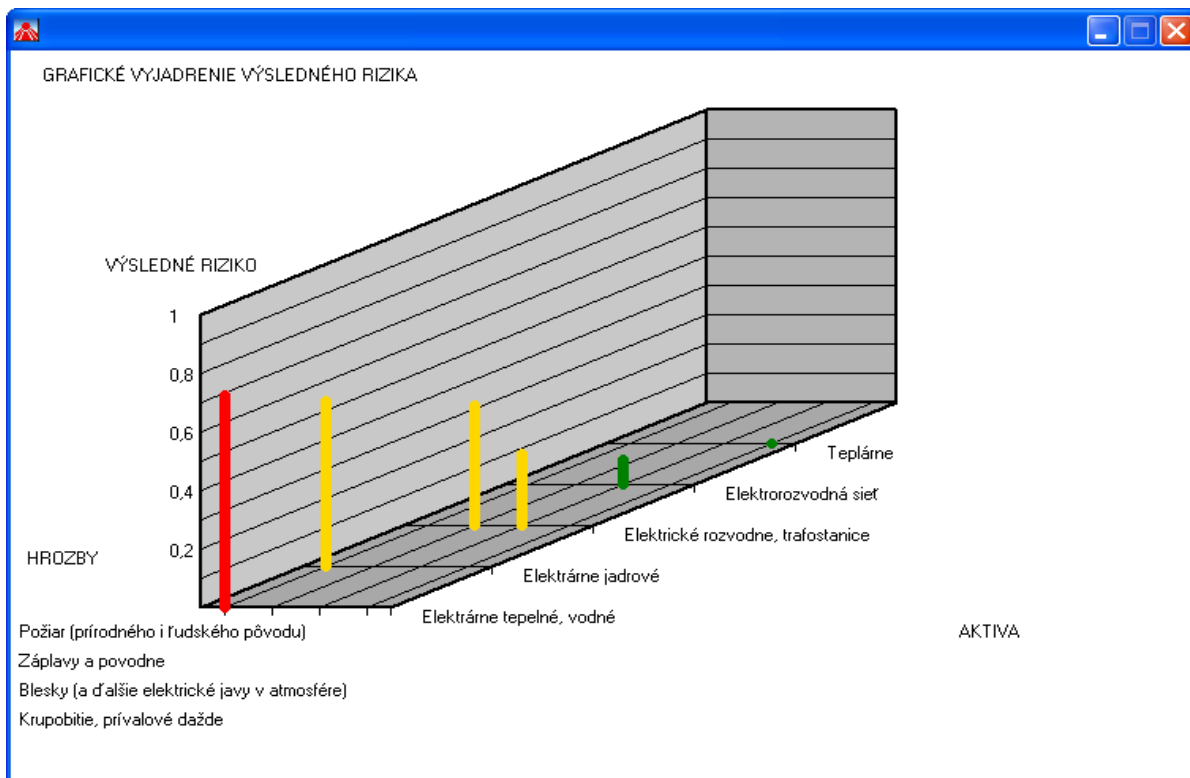
Obrázok 3 Ukážka zobrazenia pri zavádzaní vstupných údajov

Hodnoty jednotlivých koeficientov (k_1 , k_2 , k_3) sa určujú na základe expertných odhadov. Hodnota vypočítaného rizika R sa tak môže, v závislosti na veľkosti ohrozenia, dôležitosti chráneného systému a stupňa jeho ochrany, pohybovať od spodnej hranice 0 až po hornú hranicu 1. V programe sú stanovené tri pásma rizika, ktoré pri zobrazení aj farebne rozlíšili. Sú to pásma:

- malé ohrozenie (0 až 0,38) označené zelenou farbou,
- stredné ohrozenie (0,38 až 0,67) označené žltou farbou,
- veľké ohrozenie (0,67 až 1) označené červenou farbou.

Na vyjadrenie pravdepodobnosti uskutočnenia hrozby, dôležitosti chránených aktív a úrovne ich zabezpečenia sú v programe použité kvalitatívne vyjadrenia [4].

Výsledky výpočtov je možné zobraziť v prehľadnej tabuľke alebo graficky (Obr. 4). Jednotlivé stĺpce zobrazujú mieru rizika. Stĺpce sú zafarbené v závislosti od pásma ohrozenia (zelená, žltá, červená).

Obrázok 4 Grafické vyjadrenie výsledného rizika

ZÁVER

Prínos programu RIZIKO je možné vidieť najmä v tom, že prehľadne ukazuje na možné riziká, ktoré môžu ohroziť daný systém, subjekt, štát, región a podobne. Za prínos je možné ďalej považovať aj to, že autori sa pokúsili o istý prevod kvalitatívnych hodnôt na kvantitatívne. Vzhľadom k tomu, že pri krízovom riadení sa deliaca čiara medzi vojnovými a nevojnovými ohrozeniami nedá presne stanoviť, môže byť počítačový program RIZIKO vhodne využitý pre výcvik krízových manažérov na pripravovanom centre simulačných technológií. Metodika a program sú rozpracované tak, aby umožňovali flexibilné dopĺňovanie položiek o ohrozeniach, aktívach a ich ochrane.

LITERATÚRA

1. SMEJKAL, V., – RAIS, K.: *Řízení rizik*. Grada Publishing a.s. Praha 2003, ISBN 80 – 247 – 0198 – 7.
2. JANOŠEC, J.: *Diskuze základních problémů bezpečnostní vědy*. In: Science and military 2/2006, Vydavatel'stvo Akademie ozbrojených síl GMR v Liptovskom Mikuláši, s. 19-31, ISSN1336-8885.
3. ŽÁK, M.,– BUČKA, P.: *Podpora rozhodovania pri krízovom riadení*. In: „Internet, Competitiveness and Organisational Security in Knowledge Society“, Annual International Conference, Faculty of Applied Informatics, Tomas Bata University in Zlín, 2009. - ISBN 978-80-7318-828-3.

4. ŽÁK, M., a kol.: In: Čiastková výskumná správa k projektu výskumu a vývoja ŠPP: 119_07-RO02_RU21-240 *Simulačné technológie na podporu výcviku. Modelovanie a simulácia maximálneho účinku pri riešení krízových situácií*. Liptovský Mikuláš 2008, 252 S.

Zborník z vojensko-odborného seminára

„Terminológia v taktike a operačnom umení“

Vydala: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika
Redakčne upravil: doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD.
Počet strán: 199
Náklad: 20 (CD)
Vydané: máj 2010
Distribúcia: podľa rozdeľovníka a zverejnenie aj na www.aos.sk

Uverejnené príspevky neprešli jazykovou korektúrou. Za jazykovú stránku zodpovedajú autori príspevkov.

ISBN 978-80-8040-396-6